

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут _____ Навчально-науковий інститут економіки і управління _____
Кафедра _____ економіки і права _____

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____ Олег ШЕРЕМЕТ
(підпис) (прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2025 р.

«До захисту допущено»

В. о. завідувача кафедри

_____ Юлія ЛЕВЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА

зі спеціальності _____ 051 «Економіка»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми «Економіка підприємства»

на тему: «Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства»

Виконала : здобувачка 2 курсу, групи ЗЕП-2-6М

Соломенко Анастасія Олександрівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові повністю) (підпис)

Керівник Михайлик Ольга Михайлівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові повністю) (підпис)

Консультанти _____
(прізвище, ім'я, по батькові повністю) (підпис)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

Я як здобувачка Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавала і не одержувала недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувачка _____
(підпис)

Київ – 2025 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління

Кафедра Економіки і права

Освітній ступінь Магістр

Спеціальність 051 «Економіка»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри економіки і права

Юлія ЛЕВЧЕНКО

«05» вересня 2025 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Соломенко Анастасії Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства»

Керівник роботи Михайлик Ольга Михайлівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «05» вересня 2025 року № 642-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 05 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи: Конституція України, кодекси, Закони України, нормативні документи, інформаційний портал ВРУ, навчальні посібники і підручники, наукові статті, монографії, автореферати дисертацій, інтернет сайти ТОВ «Бетон Комплекс» і ТОВ «ПБГ Ковальська», економічна, управлінська і бухгалтерська звітність ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Розділ 1. Теоретичні основи механізму забезпечення економічної стабільності підприємства. Розділ 2. Аналіз господарської діяльності ТОВ «Бетон Комплекс». Розділ 3. Оцінка механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс». Розділ 4. Напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс». Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу. Рис. Елементи економічної стабільності підприємства. Табл. Система показників оцінки економічної стабільності підприємства. Табл. Стратегічні напрямки розвитку ТОВ «Бетон Комплекс». Табл. Індикатори аналізу ефективності фінансово-економічного стану ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки. Табл. Шляхи і заходи удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» та ін.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 08 вересня 2025 року _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	01.10.2025 р.	виконано
2	Написання розділу 1	17.10.2025 р.	виконано
3	Робота над розділом 2,3	12.11.2025 р.	виконано
4	Підготовка розділу 4	20.11.2025 р.	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проєкту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи.	до 02.12.2025 р.	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	01-02.11.2025 р.	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	до 05.12.2025 р.	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувача кафедри	до 05.12.2025 р.	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	до 10.12.2025 р.	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	16-18.12.2025 р.	виконано

Здобувачка

(підпис)

Соломенко А.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Михайлик О.М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Соломенко А.О. «Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства». Київ. НУХТ. 2025.

Кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації магістра спеціальності 051 «Економіка», складається зі вступу, 4 розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел.

Об'єкт дослідження - механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

Предмет дослідження - сукупність теоретичних, методичних підходів і практичних питань щодо вдосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства.

В першому розділі досліджено економічну сутність поняття «економічна стабільність підприємства», «забезпечення економічної стабільності підприємства» та її складові елементи; представлено механізм забезпечення економічної стабільності підприємства; охарактеризовано існуючі підходи до оцінки економічної стабільності підприємства.

В другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз характеристики, структури управління, обсягів продукції, витрат і ресурсів та економічних показників діяльності на прикладі ТОВ «Бетон Комплекс» (здійснює виробництво залізобетонних виробів і конструкцій для будівництва).

В третьому розділі оцінено ефективність фінансово-економічного стану, здійснено аналіз ризиків і факторів впливу на економічну стабільність, оцінено механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

В четвертому розділі запропоновано напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства і розроблено проекти в рамках тематики для ТОВ «Бетон Комплекс» - це впровадження факторингу з регресом і ERP-системи (BAS ERP); обґрунтовано доцільність запропонованих проектів та їх вплив на показники фінансово-економічної діяльності і механізм забезпечення економічної стабільності товариства.

Ключові слова: економічна стабільність, механізм, підприємство, оцінка, забезпечення, фінансова стійкість, прибуток.

SUMMARY

Solomenko A.O. «Mechanism for ensuring the economic stability of an enterprise». Kyiv. NUFT. 2025.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 051 «Economics», consists of an introduction, 4 sections, conclusions, appendices and a list of sources used.

The object of the study is the mechanism for ensuring the economic stability of LLC «Concrete Complex».

The subject of the study is a set of theoretical, methodological approaches and practical issues regarding improving the mechanism for ensuring the economic stability of an enterprise.

The first section examines the economic essence of the concept of «economic stability of an enterprise», «ensuring the economic stability of an enterprise» and its constituent elements; the mechanism for ensuring the economic stability of an enterprise is presented; existing approaches to assessing the economic stability of an enterprise are characterized.

In the second section of the qualification work, an analysis of the characteristics, management structure, production volumes, costs and resources and economic indicators of activity is carried out using the example of LLC.

The third section assesses the effectiveness of the financial and economic situation, analyzes risks and factors affecting economic stability, and evaluates the mechanism for ensuring economic stability of Beton Complex LLC.

The fourth section proposes directions for improving the mechanism for ensuring economic stability of the enterprise and develops projects within the framework of the topic for Beton Complex LLC - this is the implementation of factoring with recourse and ERP system (BAS ERP); substantiates the feasibility of the proposed projects and their impact on financial and economic performance indicators and the mechanism for ensuring economic stability of the company.

Keywords: economic stability, mechanism, enterprise, assessment, provision, financial stability, profit.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1. Економічна стабільність підприємства: сутність та складові елементи.....	12
1.2. Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства.....	19
1.3. Підходи до оцінки економічної стабільності підприємства.....	28
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС».....	40
2.1. Основна характеристика і структура управління ТОВ «Бетон Комплекс».....	40
2.2. Аналіз обсягів продукції і економічних показників діяльності ТОВ «Бетон Комплекс».....	47
2.3. Аналіз витрат і ресурсів товариства.....	57
Висновки до розділу 2.....	77
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС».....	80
3.1. Аналіз ефективності фінансово-економічного стану товариства.....	80
3.2. Аналіз ризиків і факторів впливу на економічну стабільність ТОВ «Бетон Комплекс».....	91
3.3. Оцінка механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».....	99
Висновки до розділу 3.....	111
РОЗДІЛ 4. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС».....	114
4.1. Напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства.....	114

4.2. Проект впровадження факторингу для забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».....	123
4.3. Проект-ідея забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» шляхом автоматизації бізнес-процесів через впровадження ERP-системи (BAS ERP).....	134
4.4. Обґрунтування впливу запропонованих проектів на фінансово-економічні показники діяльності і механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».....	150
Висновки до розділу 4.....	157
ВИСНОВКИ.....	160
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	164
ДОДАТКИ.....	170

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення економічної стабільності підприємства є одним із найважливіших завдань сучасного управління і економіки, особливо в умовах високої невизначеності і мінливості зовнішнього середовища. Економічна стабільність характеризує здатність підприємства зберігати стійкий фінансовий стан, ефективно функціонувати та досягати стратегічних цілей навіть за умов дії несприятливих внутрішніх і зовнішніх факторів.

У сучасних реаліях українська економіка функціонує в умовах надзвичайно складних викликів, пов'язаних з російсько-українською війною, що кардинально змінила умови ведення бізнесу. Підприємства стикаються з руйнуванням виробничої інфраструктури, порушенням логістичних ланцюгів, втратою частини ринків збуту, дефіцитом кваліфікованих кадрів, енергетичною кризою та значною волатильністю макроекономічних показників. Водночас глобальні тенденції, такі як цифровізація економіки, зміна споживчих переваг, посилення екологічних вимог та інтеграційні процеси, створюють додаткові виклики для забезпечення стабільного функціонування підприємств.

За таких умов розробка та впровадження ефективного механізму забезпечення економічної стабільності стає важливим фактором виживання та розвитку підприємств. Особливу актуальність проблема набуває для підприємств реального сектору економіки, які формують основу національного виробництва та забезпечують зайнятість населення.

Дослідження проблематики забезпечення економічної стабільності підприємств та розробки відповідних механізмів здійснили численні вчені та фахівці, які представили результати власних досліджень у наукових працях та розробках.

Серед фахівців: Дмитрієв І. А., Закревська Л.М., Карачина Н.П., Керанчук Т.Л., Ліснічук О.А., Любченко Н.Л., Нестерук Т.А.,

Перетятко А.В., Романишин М.І., Сологуб О.М., Сорока Л.Ю., Степаненко Т.О., Шпак Н.О., Чумікова Т.І., Ячменьова В.М. та інші науковці.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених питанням економічної стабільності підприємств, у сучасній літературі недостатньо уваги приділено розробці комплексного механізму забезпечення економічної стабільності та його удосконаленню.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження - розробити напрямки вдосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства.

Згідно поставленій меті в кваліфікаційній роботі були визначені **завдання:**

1. Дослідити економічну сутність поняття «економічна стабільність підприємства» та її складові елементи.

2. Проаналізувати механізм забезпечення економічної стабільності підприємства і охарактеризувати підходи до оцінки економічної стабільності підприємства.

3. Провести аналіз характеристики, структури управління, обсягів продукції, витрат і ресурсів та економічних показників діяльності ТОВ «Бетон Комплекс».

4. Оцінити ефективність фінансово-економічного стану, здійснити аналіз ризиків і факторів впливу на економічну стабільність суб'єкта бізнесу.

5. Провести оцінку механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

6. Проаналізувати напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства.

7. Розробити проекти забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»: впровадження факторингу з регресом та ERP-системи (BAS ERP).

8. Обґрунтувати доцільність запропонованих проєктів та їх вплив на показники фінансово-економічної діяльності і механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

Об'єктом дослідження є механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

Предмет дослідження - сукупність теоретичних, методичних підходів і практичних питань щодо вдосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства.

В кваліфікаційні роботі використані **методи дослідження**: *аналізу і синтезу* - для конкретизації об'єкта дослідження, аналізу складових механізму забезпечення економічної стабільності; *індукція і дедукція* - для викладення основного матеріалу дослідження і його узагальнення в висновках; *системно-аналітичний* - для теоретичного узагальнення наукових концепцій, розробок і пропозицій з теми роботи; *економічний* - для аналізу стану господарсько-економічної діяльності ТОВ «Бетон Комплекс»; *методи порівняння і групування* - для аналізу техніко-економічних показників і фінансово-економічних показників діяльності товариства, оцінки механізму економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»; *графічний* - для ілюстративного представлення динаміки різних показників діяльності; *абстрактний і логічний* - для формування, презентування узагальнення висновків роботи, рекомендацій та пропозицій.

Наукова новизна отриманих результатів: дістало подальшого розвитку визначення поняття «механізм забезпечення економічної стабільності підприємства» як цілісної системи принципів, методів, інструментів, показників та управлінських рішень, спрямованих на забезпечення, підтримання і відновлення економічної стабільності підприємства через координацію діяльності всіх підсистем й ефективне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Практичне значення отриманих результатів полягає в:

1) перспективі застосування запропонованих проєктів з метою удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» - це впровадження факторингу з регресом та ERP-системи;

2) результати наукового дослідження можуть бути використані в майбутніх наукових, теоретичних і прикладних дослідженнях.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати роботи були представлені на XIV Всеукраїнській науково-практичній конференції і знайшли своє відображення у науковій публікації тез за темою «Забезпечення економічної стабільності підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення».

Інформаційну базу дослідження складають наукові праці щодо тематики механізмів забезпечення економічної стабільності підприємства, монографії, публікації, навчальні посібники і підручники, наукові статті та тези конференцій і інші джерела.

Базою нормативного інформаційного забезпечення в кваліфікаційній роботі є: Конституція України, Закони України, кодекси і інші чинні нормативно-правові акти.

Для аналізу діяльності досліджуваного підприємства була використана економічна звітність за 2022-2024 роки та документи, розміщені на офіційних вебсайтах ТОВ «Бетон Комплекс» і ТОВ «ПБГ Ковальська», дані спеціалізованих інформаційних порталів.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» зі спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» складається зі вступу, 4 розділів, висновку, списку використаних джерел і додатків.

Текстова частина не враховуючи додатки, опублікована на 169 сторінках комп'ютерного тексту, містить 86 таблиць, 12 формул, 33 рисунка.

Список використаних джерел включає 63 бібліографічних найменування і містить 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна стабільність підприємства: сутність та складові елементи

Економічна стабільність є пріоритетною ціллю суб'єктів ринкової економіки й завданням економістів-науковців, фінансистів, аналітиків, маркетингологів, менеджерів і всього керівництва підприємств, як на мікрорівні, так і на рівні держави (макрорівні) щодо її досягнення та збереження.

Проте, зважаючи на замкнутість економічної системи та чинники, що постійно взаємодіють на ринку, її досягнення не є лінійним завданням для керівництва.

Авторки Л.М. Закеревська та Т.І. Чумікова в науковій праці вказують, «...аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати, що деякі автори економічну стабільність розглядають як один із основних чинників, що впливає на активізацію інвестиційних можливостей економіки держави» [20].

Дослідження сутності теоретичних питань, розмежування понять, допоможуть розв'язати прикладні засади щодо досягнення і забезпечення економічної стабільності підприємств.

Зважаючи на те, що категорію «економічна стабільність підприємства» використовують, в більшій мірі, для макроекономічних характеристик, то для підприємств це достатньо нова наукова дефініція, що не має чіткого, однозначного визначення [22].

Поняття «стабільність» є фундаментальною категорією, яка знаходить своє застосування в різних сферах людської діяльності.

Визначення поняття «стабільність» у різних сферах людської діяльності представлено в табл. 1.1.

Визначення поняття «стабільність» на різних рівнях і сферах людської діяльності

Рівень або сфера застосування	Визначення поняття «стабільність»	Характерні ознаки
Загальне поняття	Стан рівноваги, незмінності основних характеристик системи, здатність зберігати структуру під впливом зовнішніх факторів	Рівновага, незмінність, стійкість, тривалість
Стабільність держави (макрорівень)	Політична, економічна та соціальна рівновага в суспільстві, що забезпечує нормальне функціонування державних інститутів та сталий розвиток країни	Політична стабільність, економічне зростання, соціальна згуртованість
Стабільність підприємства (мікрорівень)	Здатність підприємства підтримувати ефективну діяльність, зберігати конкурентні позиції та забезпечувати сталий розвиток в умовах мінливого середовища	Фінансова стійкість, операційна ефективність, ринкові позиції
Соціальна стабільність	Стан суспільства, що характеризується відсутністю гострих соціальних конфліктів, збалансованістю інтересів різних груп населення	Соціальний мир, справедливий розподіл, зайнятість
Фінансова стабільність	Стан фінансової системи, що забезпечує ефективне функціонування фінансових ринків, стійкість фінансових інститутів	Платоспроможність, ліквідність, низькі ризики
Екологічна стабільність	Здатність екосистем зберігати свою структуру та функції під впливом антропогенних та природних факторів	Біорізноманіття, відновлення ресурсів, екологічна рівновага
Стабільність сім'ї	Міцність сімейних відносин, здатність сімейної системи адаптуватися до змін та зберігати єдність	Довіра, взаємоповага, спільні цінності, матеріальна забезпеченість
Психологічна стабільність особистості	Емоційна рівноваженість, здатність особистості зберігати психічне здоров'я в стресових ситуаціях	Емоційний контроль, адаптивність, стресостійкість
Технічна стабільність	Здатність технічних систем функціонувати без збоїв та відмов протягом тривалого часу	Надійність, безвідмовність, довговічність

Джерело: складено автором на основі даних [15-25, 42, 46, 47]

Від загального розуміння поняття «стабільність» як стану рівноваги та незмінності, формуються більш конкретні визначення, що застосовуються в економічній теорії та практиці управління підприємствами.

Розвиток понятійного апарату відбувається за принципом «від загального до часткового», де базове поняття «стабільність» конкретизується

через призму економічних процесів вже на мікрорівні - рівні підприємства, а згодом формалізується у вигляді механізмів забезпечення цієї стабільності.

Послідовність дозволяє сформулювати цілісне уявлення про взаємозв'язок категорій та їх практичне застосування. Необхідність систематизації понять обумовлена потребою в чіткому розумінні сутності «стабільність», «економічна стабільність підприємства», «забезпечення економічної стабільності підприємства» та інструментів її досягнення в умовах динамічного зовнішнього середовища та внутрішніх трансформацій бізнес-процесів. Представимо ієрархію понять в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Ієрархія понять «забезпечення економічної стабільності підприємства»

Поняття	Визначення	Сфера застосування
Стабільність	Фундаментальна властивість системи, що характеризується здатністю зберігати основні структурні та функціональні характеристики під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів протягом певного періоду часу	Базова категорія для всіх систем, макроекономічний рівень
Економічна стабільність підприємства	Стан підприємства, що характеризується врівноваженістю та збалансованістю всіх його підсистем, що забезпечує здатність ефективно функціонувати, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі	Мікроекономічний рівень, управління підприємством
Забезпечення економічної стабільності підприємства	Процес цілеспрямованої діяльності підприємства, спрямований на досягнення та підтримання стану економічної стабільності через реалізацію комплексу заходів організаційного, економічного та управлінського характеру	Управлінські процеси, стратегічне планування

Джерело: складено автором на основі даних [18,19,21, 23, 31]

Термін «стабільність» (лат. *stabilis*) запозичений з природничих наук та означає стійкий стан, здатність до тривалого існування, збереження в часі. На практиці точність його визначення досягається завдяки виділенню різних видів стабільності. Ця категорія потребує ретельного дослідження, оскільки у економічній літературі існує багато думок щодо її застосування. Стабільність

асоціюється з порядком, незмінністю, рівновагою, стійким функціонуванням [20].

Дефініція «економічна стабільність» використовується для опису стану системи, її структури і окремих елементів або підсистем, процесів та відносин [34, с. 3].

В економічній літературі дане поняття використовується досить рідко, немає однозначності його визначення, не вироблено єдиного комплексного підходу щодо визначення складових елементів [20].

Це можна пояснити впливом двох чинників. Насамперед, поняття «економічна стабільність» широко застосовують для аналізу макrorівня та стану економіки держави загалом. З іншого боку, «економічну стабільність підприємства» часто ототожнюють із його фінансовою чи економічною стійкістю, що є помилковим [20].

Для визначення сутності поняття «економічна стабільність підприємства» розглянемо трактування вчених (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Наукові визначення поняття «економічна стабільність підприємства»

№	Науковці	Визначення поняття «економічна стабільність»
1	2	3
1	М. І. Романишин [41]	«розглядають економічну стабільність підприємства під кутом зору його здатності в умовах прояву дестабілізаційних чинників бізнес-середовища ефективно здійснювати виробничо-господарську діяльність, формувати якісний стратегічний потенціал, підтримувати заданий рівень конкурентоспроможності та результативності у довгостроковій перспективі з економічною вигодою та фінансовою незалежністю для підприємства»
2	Л.М. Закревська, Т.І. Чумікова [20]	«економічна стабільність підприємства – економічна категорія, яка обумовлює подальший розвиток суб'єкта ринкових відносин. Вона забезпечується завдяки взаємодії внутрішніх складових системи: фінансовій стабільності, соціальній стабільності, маркетинговій та економічній безпеці»
3	О.М. Сологуб [45]	«визначає економічну стабільність як врівноважений, збалансований стан економічних, фінансових і соціальних ресурсів підприємства, а також їх взаємозв'язків у межах виробничо-збутової системи, що забезпечує стабільні умови для її відтворення, у тому числі за наявності внутрішніх і зовнішніх несприятливих впливів, що досягається за допомогою здійснення спеціалізованого комплексу різнопланових фінансово-економічних і організаційних заходів з алгоритмом відповідних дій»

1	2	3
4	Н.Л. Любченко [31]	«під економічною стабільністю розуміє стан, обумовлений сукупністю властивостей найважливіших складових елементів суб'єкта господарювання: виробничої діяльності, організаційної роботи, фінансово-грошового обігу...»
5	Н. В. Шандова [54]	«економічну стабільність визначають: економічне зростання як визначальний фактор і економічна рівновага (стан внутрішнього й зовнішнього середовища підприємства)...»
6	А.В. Перетятко [34]	«економічна стабільність підприємства - це врівноважений стан економічних показників у певному інтервалі часу та в межах значення показника, перетнувши який може наступити порушення рівноваги економічної діяльності підприємства»
7	В.М. Ячменьова [60]	«економічна стабільність - це результуюча характеристика, а її показником виступає рівень економічної стабільності»
8	Н.П. Карачина, Л.Ю. Сорока [22]	«економічна стабільність підприємства обумовлює подальший розвиток і забезпечується завдяки взаємодії внутрішніх складових системи: фінансовій стабільності, соціальній стабільності, маркетинговій та економічній безпеці»
9	Керанчук Т.Л. [23]	«можливість підприємства до збереження ним абсолютної або нормальної фінансової стійкості при контролюємій фінансовій рівновазі та одночасно здатність до стійкого економічного росту при врахуванні найбільш значущих зовнішніх факторів »

Джерело: згруповано автором

Загалом термін «економічна стабільність підприємства» порівнюють із терміном «економічна стійкість» та «економічна безпека», проте це не є дискусійним [22].

Автор праці Дмитрієв А.І., під назвою «Складання рейтингу підприємств України за оцінкою їх економічної стабільності» зазначає: «...економічна стійкість - це здатність зберігати показники на певному рівні, незважаючи на постійний вплив зовнішнього та внутрішнього середовища [15]. Стійкість виступає ознакою «життєдіяльності» підприємства.

Показники економічної стійкості - це частина інформації, яка показує стан всієї системи.

Автори наукової праці Карачина Н.П., Сорока Л.Ю. під назвою «Теоретико-методичні засади визначення та оцінювання економічної стабільності підприємств» (2015) вказують, що «...економічна стабільність підприємства обумовлює його подальший розвиток і забезпечується завдяки взаємодії внутрішніх складових системи (рис. 1.1). А саме [22]:

- фінансова стабільність забезпечує стан рівноваги і незмінність системи;
- економічна стійкість зберігає значення показників, забезпечує життєздатність підприємства;
- фінансова стійкість визначає ефективне формування, розподіл і формування фінансових ресурсів.

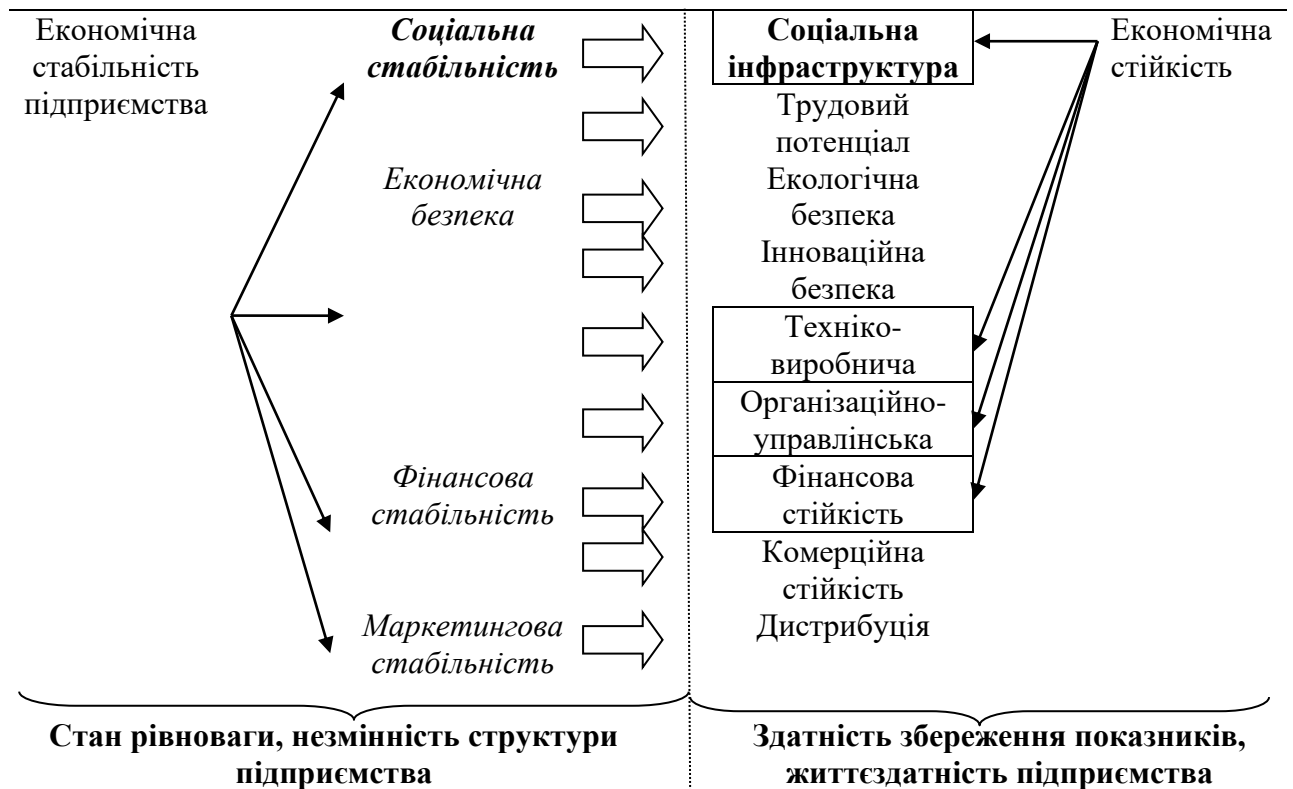

Рис. 1.1. Взаємозв'язок між категоріями економічної стійкості, стабільності та економічної безпеки

Джерело: складено автором на основі джерела [22]

При визначенні економічної стабільності підприємства, варто враховувати, що вона забезпечується через фінансову, економічну стійкість.

Авторки Закревська Л.М. і Чумікова Т.І. в науковій праці під назвою «Економічна стабільність підприємства: сутність та складові елементи» зазначають, що «забезпечення економічної стабільності підприємства зводиться до необхідності утримання чотирьох головних показників: 1) фінанси; 2) маркетинг; 3) економічна безпека; 4) соціальна сфера [20].

Вибір авторами, складових елементів економічної стабільності підприємства зумовлений тим, що:

1) від результату маркетингової діяльності залежить попит на продукцію підприємства;

2) економічна безпека гарантуватиме довготривалість перспектив знаходження підприємства на ринку й у галузі;

3) соціальна стабільність підприємства забезпечує як стабільність організаційної структури, невисоку плинність кадрів, так і стабільний позитивний мікроклімат у колективі;

4) фінансова стабільність підприємства забезпечує стабільність всіх фінансових показників діяльності.

Структуру складових елементів економічної стабільності підприємства за поглядом авторів Закревської Л.М. і Чумікової Т.І., наведено на рис.1.2 [20].

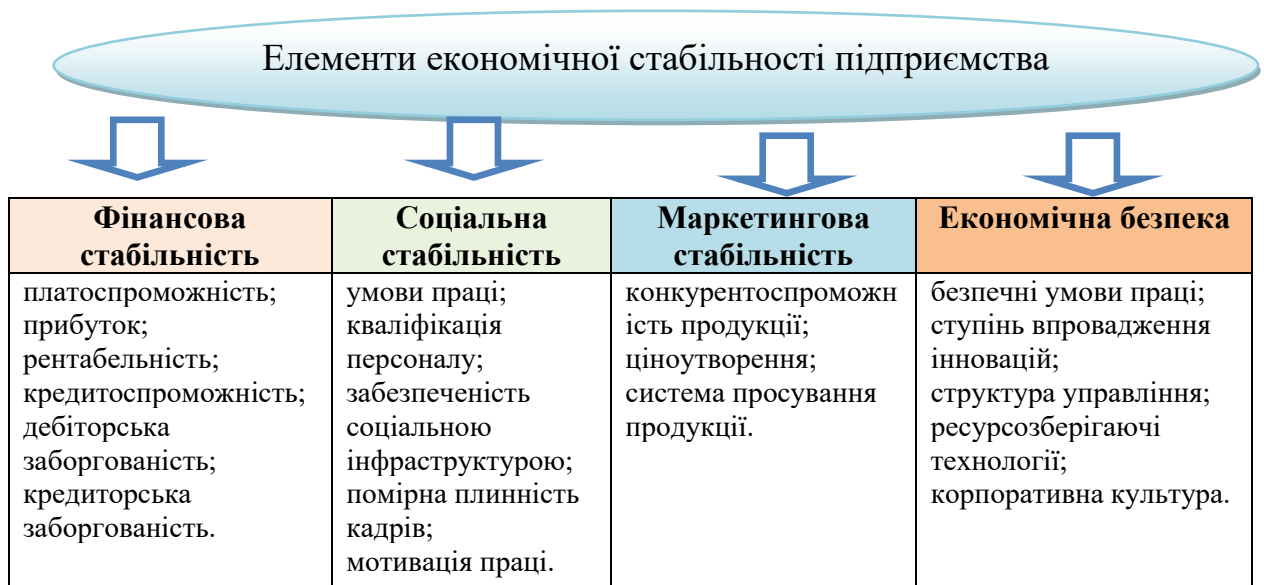

Рис. 1.2. Складові елементи економічної стабільності підприємства

Джерело: складено автором на основі джерела [20]

Отже, «економічна стабільність підприємства» - це стан підприємства, що характеризується врівноваженістю та збалансованістю всіх його підсистем (фінансова, соціальна, маркетингова стабільність і економічна безпека), що забезпечує здатність ефективно функціонувати, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

1.2. Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства

Основною метою забезпечення економічної стабільності підприємства є підвищення фінансової результативності підприємства, вдосконалення управління в умовах мінливості внутрішнього та зовнішнього середовища, ідентифікація перспектив подальшого розвитку підприємства.

Забезпечення економічної стабільності підприємства відіграє певні функції для суб'єкта господарювання, що включають: інформаційну, прогностичну, соціальну, координаційну та превентивну. Перелік та зміст основних функцій забезпечення економічної стабільності підприємства представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Характеристика основних функцій процесу забезпечення економічної стабільності підприємства

№	Функція	Зміст
1	Інформаційна	Полягає у формуванні інформаційно-комунікаційної основи механізму, що містить збір, оброблення, структурування та підготовку до використання інформації на кожному з етапів процесу забезпечення економічної стабільності підприємства та для діяльності підприємства загалом. Мова йде про використання сучасних інформаційних технологій та відповідного комп'ютерного та програмного забезпечення, формування ефективних інформаційно-комунікаційних каналів. Крім того, ця функція дає змогу інформувати керівництво, власників, працівників та інші зацікавлені сторони про стан підприємства, подальші напрямки його розвитку.
2	Прогностична	Характеризується визначенням можливих змін складових процесу забезпечення економічної стабільності підприємства та впливом на майбутню діяльність підприємства. Ця функція, передусім, стосується основних показників, що характеризують економічну стабільність підприємства, та їх прогнозування.
3	Соціальна	Полягає у формуванні відповідних мотиваційних механізмів (матеріального та нематеріального характеру) в процесі розроблення та після реалізації (залежно від результуючих показників), преміювання, навчання персоналу, ознайомлення працівників з програмою поточних та майбутніх дій, донесення та, як наслідок, розуміння цілей підприємства всіма працівниками, дисципліна, удосконалення корпоративної культури
4	Превентивна	Полягає у формуванні таких заходів, щоб запобігти загостренню ситуацій на підприємстві, погіршення наявного кризового стану чи його можливої появи, у недопущенні до втрати платоспроможності та настання банкрутства.
5	Координаційна	Передбачає удосконалення організаційної структури підприємства, забезпечення роботи всіх структурних підрозділів та зв'язків між ними, делегування повноважень, контроль за виконанням посадових функцій, оцінювання ефективності керуючої та керованої систем тощо.

Джерело: складено автором на основі джерела [40, 41, 56, 58-60]

Відповідно до обраної теми «механізм забезпечення економічної стабільності підприємства» варто встановити зміст даної категорії. Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства на думку автора Романишина М.І. представимо в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Зміст поняття «механізм забезпечення економічної стабільності підприємства» сформований Романишином М.І.

Автор	Поняття	Визначення
Романишин М.І. [40]	Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства	Це комплекс взаємодоповнених дій, спрямованих на досягнення бажаного результату та набуття підприємством необхідного стану; це сукупність принципів, методів, засобів, функцій та управлінських рішень, необхідних для забезпечення економічної стабільності підприємства.

Джерело: складено автором на основі джерела

Іншими словами, механізм забезпечення економічної стабільності підприємства – це сукупність послідовних етапів, починаючи від оцінювання стану підприємства та ідентифікації проблемних зон, завершуючи формуванням та впровадженням стабілізаційних заходів, а також дослідженням їх ефективності.

Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства (рис. 1.3) передбачає також управління економічною стабільністю підприємства, що класично базується на реалізації п'яти функцій: планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання [40].

Він охоплює три стадії: підготовчу, проєктну та заключну.

Підготовча стадія спрямована на вивчення середовища функціонування підприємства та діагностику його стану, збір усіх необхідних даних з метою виявлення проблемних ділянок. Якісно пройдена підготовча стадія формуватиме ефективну основу для проєктної, що є найгроміздкішою і передбачає поетапну організацію процесу формування та впровадження стабілізаційних заходів. Підсумковим етапом механізму забезпечення економічної стабільності підприємства є заключна стадія, що полягає в

оцінюванні результативності та доцільності впроваджених стабілізаційних заходів і, як наслідок, – ефективності реалізації двох попередніх стадій.

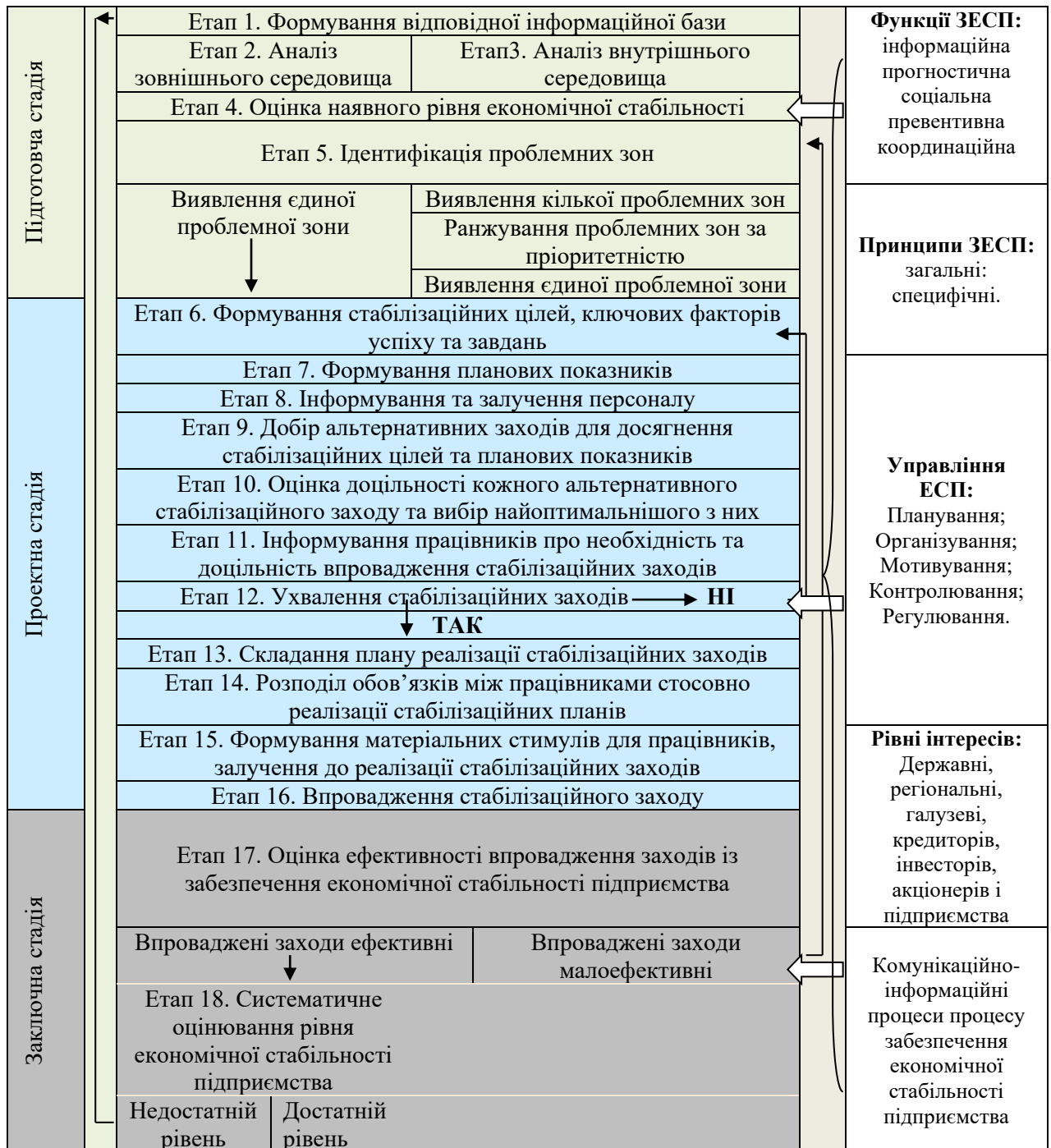

Рис. 1.3. Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства

Джерело: складено автором на основі джерела [40, 41]

Формування відповідної інформаційної бази механізму забезпечення економічної стабільності (етап 1 рис. 1.3) полягає в зборі, обробленні, структуризації та підготовці до використання інформації, необхідної для

реалізації кожного з етапів. На основі вивчення літературних джерел [41] встановлено, що виділяють певні види інформації, використовуваної в процесі забезпечення економічної стабільності підприємства (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Види інформації, які використовують в процесі забезпечення економічної стабільності підприємства

Класифікаційні ознаки	Види інформації
1	2
1. За змістом	фінансова, планово-економічна, статистична, технологічна, адміністративна та ін;
2. За тривалістю дії	- разова (застосовується лише у виняткових ситуаціях один раз); - періодична (використовується систематично в певних ситуаціях); - довгострокова (використовується впродовж тривалого періоду часу);
3. За рівнем достовірності	- достовірна (базується на основі вірних та об'єктивних даних); - недостовірна (базується на основі суб'єктивних даних, містить неточності); - змішана;
4. За рівнем систематизованості	- систематизована (впорядковані дані відповідно до певної структури); - несистематизована (невпорядковані дані); - змішана;
5. За місцем формування	- внутрішня (є легкодоступною та збирається всередині організації); - зовнішня (збирається за межами організації); - комбінована;
6. За рівнем постійності	- постійна (стала, здатна зберігати вагомість протягом періоду часу); - умовно-постійна (багаторазового використання, але передбачає деякі оновлення); - змінна (є оперативною і передбачає наявність даних разового використання);
7. За рівнем впливу	- релевантна (може бути змінена внаслідок прийняття рішень); - нерелевантна (не підлягає жодним змінам після прийняття рішень);
8. За рівнем фіксування на носіях	- фіксована (дані, закріплені на будь-якому фізичному носії); - нефіксована (дані, базовані на знаннях та досвіді працівників, фахівців, що передаються решті учасникам виробничо-господарського процесу);
9. За актуальністю	- цінна (характеризується корисністю і здатністю забезпечити умовами, необхідними для досягнення цілей організації); - актуальна (характеризується здатністю відповідати умовам певного часового періоду); - неактуальна (дані, що втратили цінність та не відповідають умовам конкретного періоду);
10. За джерелом одержання	- первинна (зібрана вперше з метою формування процесу забезпечення економічної стабільності підприємства); - вторинна (нагромаджувалась раніше для інших цілей);
11. За формою фіксування	- документальна (відповідним чином оформлені дані, що мають юридичну силу); - не документальна (представлена у довільній формі);
12. За способом передавання	- автоматизована (передається за допомогою організаційно-технічних систем); - неавтоматизована (передається у довільній формі); - комбінована;

1	2
13. За станом оброблення	- оброблена (дані, що підлягали попередньому опрацюванню); - необроблена (дані, що не підлягали попередньому опрацюванню);
14. За стадією використання	- інформація, призначена для використання на підготовчій стадії процесу забезпечення економічної стабільності підприємства; - інформація, призначена для використання на проектній стадії процесу забезпечення економічної стабільності підприємства; - інформація, призначена для використання на заключній стадії процесу забезпечення економічної стабільності підприємства;
15. За повнотою охоплення	- повна (вичерпно відображає та розкриває досліджуваний об'єкт, явище); - часткова (відображає окремі аспекти досліджуваного об'єкта чи явища); - надлишкова (містить зайві дані стосовно досліджуваного об'єкта у відповідний період);
16. За періодом використання	- перспективна (формується на основі прогнозних даних); - ретроспективна (формується на основі даних про минулі події);
17. За способом одержання	- безкоштовна (не потребує фінансових затрат); - платна (потребує фінансових затрат та збирається, зазвичай, сторонніми організаціями);

Джерело: складено автором на основі джерела [40, 41, 52, 56]

Підготовча стадія процесу забезпечення економічної стабільності підприємства базується на основі загальних і специфічних принципів.

До загальних принципів відносяться: адаптивності та мобільності, цілеспрямованості, ієрархічності, системності, раціональності і економічного ефекту, комплексності й взаємоузгодженості управління, економічного зростання й рівноваги, збалансованості, інноваційності і розвитку.

До переліку специфічних - нейромережевого прогнозування, кількісного оцінювання, інтегрування, превентивності, альтернативності, неперервності, фінансової стійкості, конкурентостійкості, каузальності, обґрунтованості індикаторного забезпечення, партисипативності та соціальної орієнтованості [56].

На підготовчій стадії інформативна функція забезпечення економічної стабільності підприємства полягатиме у зборі, опрацюванні та інформуванні керівництва та працівників підприємства про умови зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства та його проблемні ділянки.

Прогностична функція передбачає оцінювання майбутніх тенденцій ринкових умов та перспектив діяльності підприємства.

Соціальна функція має місце на цьому етапі аналізування внутрішнього середовища підприємства, а саме оцінювання трудових ресурсів, їх посадових функцій та ефективності роботи, анкетування працівників щодо задоволення умовами праці.

Координаційна функція передбачає контроль за виконанням працівниками їх обов'язків, оцінювання ефективності керуючої та керованої систем, оцінювання стандартів, критеріїв та технологічних підходів до управління.

Оцінювання слабких сторін підприємства, ринкових загроз та ідентифікація проблемних зон підприємства відображають превентивну функцію механізму – оцінювання ситуації з метою попередження настання кризового стану. Щодо рівнів інтересів, то під час реалізації підготовчої стадії задовольнятимуться інтереси самого підприємства, акціонерів, а також потенційних інвесторів.

Проектна стадія починається з етапу 6 – формування основних стабілізаційних цілей і завдань. Після того, як на попередніх етапах було визначено наявний стан підприємства, рівень його економічної стабільності і виокремлено основну проблемну ділянку, варто сформувати відповідні цілі.

Цілі забезпечення економічної стабільності підприємства повинні відповідати критеріям: 1)бути досяжними і водночас вирішувати складні завдання для підприємства; 2)конкретними і підлягати вимірюванню, перспективними та взаємодоповнювальними; 3)не суперечити одна одній тощо, а також формуватись з врахування впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Важливо, щоб встановлені цілі чітко розуміли та сприймали всі працівники організації, що сприятиме «виробленню» особистих мотивів працівників стосовно їх досягнення. До стабілізаційних цілей підприємства за істотними та незалежними ознаками відносять: рівень взаємопов'язаності, тривалість досягнення, характер дії, рівень важливості, середовище впливу, рівень сприйняття працівниками, рівень досяжності, чисельність

розробників, сфера охоплення, рівень доступу (табл. 1.7). Окрім формування стабілізаційних цілей, на цьому етапі розроблятимуть відповідні їм завдання, тобто способи та шляхи досягнення поставлених цілей.

Таблиця 1.7

Класифікація цілей забезпечення економічної стабільності підприємства

Класифікаційні ознаки	Види стабілізаційних цілей
1. За рівнем взаємопов'язаності	- незалежні (цілі, непов'язані між собою та не ініціюють появу нових); - похідні (пов'язані між собою та взаємозалежні цілі)
2. За тривалістю досягнення	- короткострокові (тривалістю до 1 року); - середньострокові (тривалістю в 1-3 роки); - довгострокові (тривалістю понад 3 роки);
3. За характером дії	- активні (спрямовані на постійне удосконалення діяльності підприємства та його розвиток); - пасивні (є захисними, спрямовані на збереження наявного стану, запобігання банкрутству);
4. За рівнем важливості	- основні (реалізуються насамперед); - другорядні (впроваджуються після реалізації основних цілей); - допоміжні (є резервними та реалізуються за недостатньої ефективності основних і другорядних цілей);
5. За середовищем впливу	- ендогенні (орієнтовані на внутрішнє середовище підприємства, безпосередньо стосуються суб'єкта господарювання – стан технології та орієнтації на інновації, фінансових результатів, стан корпоративної культури та ін.); - екзогенні (орієнтовані на зовнішнє середовище підприємства, безпосередньо стосуються постачальників, каналів збуту, конкурентів тощо); - комбіновані;
6. За рівнем сприйняття працівниками	- повністю сприйняті (зрозумілі і визнані працівниками, повністю підтримуюся ними); - частково сприйняті (зрозумілі й визнані працівниками, проте не підтримуюся); - неприйнятні (незрозумілі та невизнані працівниками, не підтримуюся);
7. За рівнем досяжності	- важкодосяжні (є складними та їх реалізація можлива за умов залучення зовнішньої підтримки); - легкодосяжні (є простими та реалізуються за допомогою внутрішніх резервів організації);
8. За чисельністю розробників	- одноосібні (обговорює група фахівців, але приймає одна особа); - колективні (обговорюються та приймаються групою фахівців);
9. За сферою охоплення	- загальні (стосуються всієї організації); - часткові (стосуються окремих видів діяльності, підрозділів, проблем – фінансові, виробничі, організаційні, соціальні цілі та ін.);
10. За рівнем доступу	- масові (є публічними, доступними для широкого загалу); - конфіденційні (є закритими для широкого загалу, розповсюджуються виключно всередині організації, між окремими її працівниками)

Джерело: складено автором на основі джерела [40, 41]

Проектна стадія процесу забезпечення економічної стабільності підприємства реалізовуватиметься на основі тих самих загальних та специфічних принципів, що і підготовча стадія.

На цій стадії інформативна функція ЗЕСП полягатиме у поширенні даних, а також інформуванні керівництва та відповідних працівників стосовно: формування стабілізаційних цілей, планових показників, прийнятих рішень щодо обрання конкретних інструментів забезпечення економічної стабільності підприємства.

Прогностична функція пояснюється тим, що в процесі формування планових показників, а також складання плану реалізації стабілізаційних заходів керівники підприємства матимуть змогу оцінити подальші перспективи розвитку організації, а також майбутні умови її внутрішнього середовища.

Соціальна функція полягатиме у: формуванні матеріальних стимулів для працівників, залучених до реалізації стабілізаційних заходів, застосуванні адекватних мотиваційних інструментів інші.

Координаційна функція передбачає контролювання керівництвом процесу розподілу обов'язків між працівниками стосовно реалізації стабілізаційних заходів, а також забезпечення інтеграції всіх підрозділів підприємства, спрямованої на ефективне використання залучених ресурсів задля досягнення поставлених цілей.

Превентивна функція МЗЕСП полягає у застосуванні найоптимальнішого інструментарію та розробленні таких стабілізаційних заходів, щоб забезпечити стабільність організації та сформувати необхідні резерви з метою попередження потенційних загроз в майбутньому. Щодо рівнів інтересів, то під час реалізації проектної стадії задовольнятимуться усі види інтересів – самого підприємства, його акціонерів, кредиторів та інвесторів, а також галузеві, регіональні та державні.

Після завершення проектної стадії, що полягала у розробленні та впровадженні стабілізаційних заходів, переходимо до *заключної*, що розпочинається з етапу 17, на якому оцінюють доцільність та ефективність впроваджених стабілізаційних заходів. Інструментами для реалізації цього етапу можуть бути: експертне оцінювання, порівняння з попередніми

періодами чи аналогічними ситуаціями, обчислення відхилень між плановими, фактичними показниками, спеціально розроблена методика.

За малої ефективності впроваджених заходів зворотний зв'язок процесу прямує до етапу 5, на котрому переглядатимуть та коректуватимуть відібрані проблемні зони, перевірятиметься доцільність попередньо обраних проблемних ділянок. У разі ефективності впроваджених стабілізаційних заходів надалі перманентно здійснюватимуть оцінювання рівня економічної стабільності підприємства; якщо результуючий показник буде незадовільним – процес спрямовуватиметься на початкову стадію.

Заклучна стадія процесу забезпечення економічної стабільності підприємства реалізовуватиметься на основі тих самих загальних та специфічних принципів, що і попередні стадії.

На заключній стадії інформативна функція забезпечення економічної стабільності підприємства полягатиме у поширенні даних стосовно ефективності і доцільності впроваджених заходів, інформуванні керівництва та відповідних працівників стосовно виявлених відхилень чи результатів систематичного оцінювання рівня економічної стабільності підприємства, що слугуватиме основою для порівняння (відправною точкою) під час формування стабілізаційних програм в майбутньому. Прогностична функція передбачає виявлення подальших перспектив розвитку підприємства, а соціальна функція полягатиме у застосуванні мотиваційних інструментів та відповідних санкцій, а також залученні персоналу до обговорення одержаних результатів та подальших планів розвитку організації, що підсилить відданість працівників та їх співпереживання за майбутнє організації.

Координаційна функція передбачає контроль за виконанням працівниками їх посадових функцій, а також виявлення та усунення наявних відхилень, а превентивна - полягає у систематичному оцінюванні рівня ЕСП та вживанні відповідних заходів, у разі незадовільного результуючого показника, з метою попередження банкрутства підприємства. Щодо рівнів інтересів, то під час реалізації заключної стадії задовольнятимуться інтереси

самого підприємства, його акціонерів, кредиторів та інвесторів, а також галузеві, регіональні та державні.

Процес формування процесу забезпечення економічної стабільності підприємства є безперервним та може перманентно коригуватись, оскільки середовище діяльності підприємства постійно змінюється. У процесі присутній зворотний зв'язок, який є можливим на кожному з етапів формування, що свідчить про нерозривність процесів побудови та реалізації стабілізаційних програм.

За авторським поглядом, «механізм забезпечення економічної стабільності підприємства - це цілісна система принципів, методів, інструментів, показників та управлінських рішень, спрямована на забезпечення, підтримання і відновлення економічної стабільності підприємства через координацію діяльності всіх підсистем й ефективне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

1.3. Підходи до оцінки економічної стабільності підприємства

Оцінка економічної стабільності підприємства — це комплексний аналіз фінансових, ресурсних і ринкових показників, що дозволяє визначити його поточну стабільність та потенціал для довгострокового розвитку.

Оцінювання механізму забезпечення економічної стабільності дозволяє виявити потенційні загрози, оцінити ефективність поточних управлінських рішень та сформулювати програму дій для забезпечення безперервного розвитку підприємства.

Підходи до оцінки економічної стабільності підприємства - це система методів, способів та інструментів, які використовуються для визначення, вимірювання та аналізу рівня економічної стабільності суб'єкта господарювання.

Підходи до оцінки економічної стабільності підприємства представимо в табл. 1.8.

Характеристика підходів до оцінки економічної стабільності підприємства

№	Назва і сутність підходу	Основні інструменти оцінки	Переваги	Недоліки
1	<i>Фінансовий підхід</i> Оцінка через фінансові коефіцієнти (ліквідності, платоспроможності, рентабельності і фінансової стійкості і стабільності)	1. Коефіцієнти ліквідності. 2. Коефіцієнти платоспроможності. 3. Показники рентабельності. 4. Коефіцієнти фінансової стійкості і стабільності.	1. Простота розрахунків. 2. Доступність інформації. 3. Можливість порівняння.	1. Статичність оцінки. 2. Не враховує якісні фактори. 3. Базується на історичних даних
2	<i>Ресурсний підхід</i> Аналіз ефективності використання ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових)	1. Продуктивність праці. 2. Віддача основних засобів. 3. Матеріаломісткість. 4. Оборотність праці.	1. Виявляє резерви ефективності. 2. Показує потенціал розвитку. 3. Орієнтація на оптимізацію.	1. Складність інтегральної оцінки. 2. Потребує деталізованої інформації. 3. Не враховує зовнішні фактори.
3	<i>Ринковий підхід</i> Оцінка конкурентних позицій та ринкової стійкості	1. Ринкова частка. 2. Конкурентоспроможність продукції. 3. Лояльність клієнтів. 4. Бренд-капітал.	1. Враховує зовнішнє середовище. 2. Орієнтація на ринкові реалії. 3. Стратегічна спрямованість.	1. Складність збору інформації. 2. Суб'єктивність оцінок. 3. Залежність від галузевої специфіки.
4	<i>Системний підхід</i> Комплексна оцінка всіх аспектів діяльності підприємства	1. Збалансована система показників. 2. Інтегральні індекси. 3. Багатокритеріальний аналіз. 4. SWOT-аналіз.	1. Всебічність оцінки. 2. Врахування взаємозв'язків. 3. Стратегічна орієнтація.	1. Складність методології. 2. Високі витрати на аналіз. 3. Потреба в кваліфікованих кадрах.
5	<i>Динамічний підхід</i> Аналіз показників у часі та прогнозування тенденцій	1. Трендовий аналіз. 2. Темпи зростання. 3. Прогнозні моделі. 4. Сценарний аналіз.	1. Виявляє тенденції розвитку. 2. Дозволяє прогнозувати. 3. Свочасне реагування на зміни.	1. Потребує тривалих часових рядів. 2. Складність прогнозування. 3. Невизначеність майбутнього.
6	<i>Порівняльний підхід</i> Зіставлення з галузевими стандартами та конкурентами	1. Бенчмаркінг. 2. Галузеві нормативи. 3. Рейтингові оцінки. 4. Порівняльний аналіз.	1. Об'єктивність оцінки. 2. Виявлення конкурентних переваг. 3. Орієнтація на кращі практики.	1. Складність пошуку аналогів. 2. Різні умови функціонування. 3. Конфіденційність інформації.

Джерело: складено автором на основі джерел [7, 8, 11, 18-24, 40-47]

Алгоритм, оцінювання механізму економічної стабільності підприємства відбувається за наступними етапами (рис. 1.4):

1.Визначення стратегічної мети функціонування підприємства - на цьому етапі формуються бажані довгострокові параметри розвитку, такі як ринкова частка, середньорічні темпи приросту прибутковості, імідж.

2.Формування системи критеріїв оцінювання економічної стабільності - створюється система критеріїв, що включає показники фінансової стійкості і стабільності, ринкової стійкості та показники оцінювання потенціалу підприємства.

3.Діагностика підприємства - проводиться діагностика поточного стану підприємства відповідно до визначених критеріїв та стратегічної мети.

4.Діагностика зовнішнього середовища - оцінюється зовнішнє середовище та його вплив на внутрішній потенціал підприємства.

5.Визначення рівня розриву - виявляється різниця між бажаними критеріями економічної стабільності та поточним станом підприємства для досягнення стратегічної мети.

6.Розробка комплексної програми дій - створюється програма заходів, спрямована на досягнення встановлених критеріїв економічної стабільності.

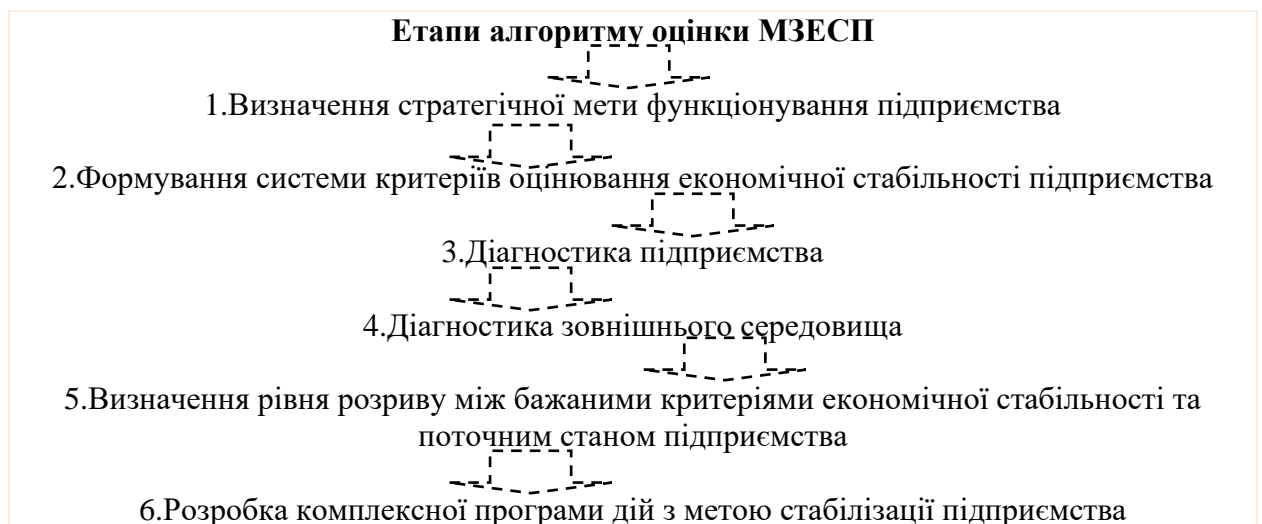

Рис 1.4. Алгоритм оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства (МЗЕСП)

Джерело: складено автором на основі узагальнення наукових джерел [7, 8, 11, 18-24, 44]

Механізм оцінки економічної стабільності підприємства ґрунтується на комплексній системі індикаторів - аналізу рентабельності, ліквідності, ділової активності та фінансової стійкості.

Оцінка рентабельності. До показників належать: фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток, збиток), рентабельність операційної діяльності, рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, рентабельність продажу та рентабельність продукції.

Оцінка ліквідності (платоспроможності). Включає індикатори: коефіцієнти поточної ліквідності, абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності і забезпеченість робочим капіталом (власні оборотні кошти).

Оцінка ділової активності. Показники ділової активності охоплюють: коефіцієнт ресурсовіддачі, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності виробничих запасів, коефіцієнт оборотності готової продукції, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності грошових коштів. Крім того, включають показники часу одного обороту.

Систему показників оцінки економічної стабільності підприємств наведено в табл. 1.9.

Таблиця 1.9

Система показників оцінки економічної стабільності підприємств

Назва показника	Формула розрахунку
Коефіцієнт фінансової стійкості	$(\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}) / \text{Валюта балансу}$
Коефіцієнт фінансової автономії	$\text{Власний капітал} / \text{Валюта балансу}$
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\text{Зобов'язання} / \text{Валюта балансу}$
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	$\text{Власний капітал} / \text{Необоротні активи}$
Коефіцієнт мобільності	$\text{Оборотні активи} / \text{Необоротні активи}$
Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	$\text{Зобов'язання} / \text{Власний капітал}$
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$(\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) / \text{Власний капітал}$
Коефіцієнт фінансової залежності	$\text{Валюта балансу} / \text{Власний капітал}$
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	$(\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) / \text{Оборотні активи}$
Частка довгострокових зобов'язань в пасиві	$(\text{Довгострокові зобов'язання} / \text{Валюта балансу}) \times 100\%$
Частка власного капіталу в пасиві	$(\text{Власний капітал} / \text{Валюта балансу}) \times 100\%$
Частка поточних зобов'язань і забезпечень в пасиві	$(\text{Поточні зобов'язання} / \text{Валюта балансу}) \times 100\%$
Коефіцієнт економічної стабільності	$\text{Власний капітал} / (\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові зобов'язання})$

Джерело: складено автором на основі узагальнення наукових джерел [1,4, 25]

Додаткової уваги вартує аналіз показника економічної стабільності підприємства і його нормативних значень.

Показник економічної стабільності підприємства (коефіцієнт фінансування) (англомовний аналог - Economic Stability Ratio) - індикатор стійкості функціонування підприємства, який характеризує здатність суб'єкта господарювання зберігати стабільний фінансово-економічний стан та ефективно працювати в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Значення показника вказує на те, наскільки підприємство здатне протистояти негативним факторам внутрішнього та зовнішнього середовища без суттєвого погіршення результатів діяльності.

Високе значення показника свідчить про низький рівень ризиків втрати економічної стабільності та високу адаптивність підприємства.

Низьке значення показника не обов'язково означає високий ризик банкрутства. Наприклад, якщо підприємство має певні проблеми з окремими фінансовими показниками, але здатне стабільно генерувати додатний грошовий потік та має диверсифіковану діяльність - не повинно виникнути критичних ускладнень у функціонуванні.

Економічні кризи, зміни в регулятивному середовищі, активні дії конкурентів, зміна в споживчих перевагах, технологічні зрушення - все це може привести до зміни ринкової ситуації. Погіршення економічних умов може привести до зміни стабільного стану підприємства на кризовий.

В таких умовах низьке значення показника економічної стабільності буде свідчити про можливість швидкої втрати конкурентних позицій, в той час як підприємства з нормативним значенням і високим рівнем стабільності зможуть продовжувати ефективну роботу.

З огляду на це, низьке значення показника не говорить про неминучість банкрутства, але вказує на наявність ризиків втрати стабільності в середньо- і довгостроковій перспективі. І навпаки, надмірно високе значення показника може вказувати на консервативність управління та неповне використання потенціалу підприємства.

Активне використання зовнішніх ресурсів дозволяє збільшити обсяг діяльності, інтенсифікувати операційну, інвестиційну та фінансову діяльність. Якщо ефект від розширення діяльності (віддача від інвестованих ресурсів) додатній, то активне використання доступних ресурсів є бажаним.

Нормативне значення показника економічної стабільності.

Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,7-1,3:

1) значення нижче 0,7, свідчить про високий рівень ризиків втрати економічної стабільності;

2) значення вище 1,3, може означати наявність додаткових резервів підвищення ефективності діяльності за рахунок більш активного використання всіх доступних ресурсів.

Провідні аналітичні агентства вважають нормативними показники економічної стабільності підприємств різних сфер діяльності наведені в табл. 1.10. Однак необхідно пам'ятати про те, що інтереси різних стейкхолдерів можуть відрізнятись, тому аткі значення слід враховувати, якщо економічний аналіз проводиться з позиції власників підприємства.

Таблиця 1.10

Нормативні значення показника економічної стабільності підприємств різних сфер діяльності

Показник	Промисловість	Торгівля	Сфера послуг	Сільське господарство
Коефіцієнт економічної стабільності	$\geq 0,8$	$\geq 0,6$	$\geq 0,7$	$\geq 0,9$

Джерело: складено автором на основі даних [24]

Формула для розрахунку показника економічної стабільності:

$$\text{Показник економічної стабільності} = \frac{\text{Власний капітал}}{(\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові зобов'язання})} \quad (1.1)$$

Багаторівневий підхід до оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства. Економічна стабільність підприємства є багатоаспектною характеристикою, яка забезпечується внутрішніми та зовнішніми факторами.

Зовнішні детермінанти є тими чинниками, які не залежать від самого підприємства, але суттєво впливають на його функціонування - це: економічна політика держави, яка формує податкові, митні та кредитні умови для суб'єктів господарювання; ринкові умови, такі як рівень конкуренції, доступ до ресурсів та запит на продукцію; а також глобальні економічні тренди та коливання на світових ринках.

Внутрішні детермінанти є факторами, які підприємство може контролювати, використовуючи свої внутрішні ресурси. Це - ефективне управління фінансами, оптимізація витрат, підтримка належного технічного стану обладнання, кваліфікація персоналу та рівень організації виробничих процесів (фактори відображають здатність суб'єкта забезпечувати стабільний фінансовий стан та адаптивність до змін зовнішнього середовища).

Виділяють три основні підсистеми оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства [7, 8, 11, 18-25, 40-47]:

– фінансово-економічна – підсистема є основою економічної стабільності підприємства, оскільки фінансові ресурси забезпечують виконання операційної діяльності, інвестування та погашення зобов'язань. Показники цієї підсистеми оцінюють стабільність фінансового стану підприємства, його здатність забезпечувати ліквідність та підтримувати рентабельність;

– операційно-економічна – підсистема визначає ефективність використання виробничих потужностей, стан матеріально-технічної бази та її відповідність потребам підприємства. Операційно-економічна стабільність для підприємства є вагомою, адже залежить від ефективного використання ресурсів і підтримки технічної бази в потрібному стані;

– організаційно-економічна – підсистема визначає здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища, забезпечувати гнучкість управління та ефективність організаційної структури.

Організаційно-економічна стабільність дає можливість підприємству оперативно реагувати на зовнішні виклики.

Фінансово-економічна стабільність є пріоритетною для підприємства, оскільки вона дозволяє забезпечити ліквідність і фінансову незалежність.

Операційно-економічна стабільність оцінює стан основних засобів та ефективність використання потужностей, що є критичним для безперервного функціонування підприємств різних типів інфраструктури.

Організаційно-економічна стабільність забезпечує адаптивність до зовнішніх змін і конкурентоспроможність підприємства. В табл. 1.11 представимо показники оцінки зовнішніх і внутрішніх показників діяльності підприємства в механізмі забезпеченні економічної стабільності.

Таблиця 1.11

Індикатори аналізу зовнішніх і внутрішніх показників діяльності підприємства для оцінки його механізму забезпечення економічної стабільності на основі багаторівневого підходу

Фактор	Показник
Зовнішні показники оцінки організаційно-економічної стабільності	Чистий дохід від реалізації продукції, послуг, товарів
	Собівартість реалізованої продукції
	Витрати
	Валовий прибуток
	Грошові кошти
	Чистий прибуток
	Рентабельність продукції
Внутрішні показники оцінки фінансово-економічної стабільності	Коефіцієнт концентрації власного капіталу
	Коефіцієнт фінансової стабільності
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу
	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу
	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень
	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів
	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності
	Коефіцієнт швидкої ліквідності
	Коефіцієнт покриття
Внутрішні показники оцінки операційно-економічної стабільності	Рівень зносу обладнання
	Рівень забезпеченості запасами
	Наявність надмірних потужностей
	Темпи зростання обсягу виробництва
	Коефіцієнт зносу
	Коефіцієнт оновлення
	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції

Джерело: складено автором на основі даних [7, 8, 11, 18-25, 40-47]

Для оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства використання *багаторівневого підходу*, забезпечується через формування системи індикаторів, кожен з яких характеризує певний аспект функціонування підприємства. *Суть підходу* полягає в порівнянні фактичних значень показників із їх нормативними або очікуваними значеннями.

Результати зводяться в інтегральний показник оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства, який дозволяє оцінити загальний стан підприємства [7, 8, 11, 18-25, 28, 46].

Етапи оцінки МЗЕСП за *багаторівневим підходом* включають:

1.Формування системи індикаторів економічної стабільності: зовнішні (організаційно-економічні), фінансово-економічні показники, операційно-економічні показники.

2.Визначення вагових коефіцієнтів: вагові коефіцієнти пропонуються експертним на основі досвіду, галузевих стандартів, стратегічних цілей підприємства та з урахуванням кожного показника на економічну стійкість і стабільність. Визначення вагових коефіцієнтів для локальних і групових показників оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства є одним із найбільш складних і відповідних завдань. Вони використовують значущість кожного показника в загальній системі оцінки, впливаючи як на підсумковий інтегральний показник, так і на вибір управлінських рішень для стабілізації діяльності підприємства.

3.Встановлено три рівні механізму забезпечення економічної стабільності підприємства, які представлені в табл. 1.12.

Таблиця 1.12

Три рівні механізму забезпечення економічної стабільності підприємства

№ рівня	Назва рівня	Значення	Опис
1	Допустимий	идп = від 0,9 і вище	Підприємство працює стабільно
2	Критичний	идп = 0,7-0,9	Необхідні заходи для збереження стабільності
3	Катастрофічний	идп = 0,5 і менше	Діяльність підприємства перебуває під загрозою

Джерело: складено автором на основі даних [7, 8, 11, 18-25, 28, 46]

4. Розрахунок окремих показників оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства (ui) - форм. 1.2 [7, 8, 11, 18-25, 28, 46]:

$$ui = 1 - ((a^{пл} - a_i)/a^{пл}) \quad (1.2)$$

де $a^{пл}$ – очікуване значення показника; a_i – фактичне значення показника.

5. Розрахунок окремих показників оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства з урахуванням вагового коефіцієнта (Uij) (1.3):

$$Uij = wij \cdot uij \quad (1.3)$$

де wij – вагові коефіцієнти, отримані експертом за результатами аналізу даних; uij – j -й показник економічної стабільності в i -й групі.

6. Розрахунок інтегрального показника оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства (I) (1.4):

$$I = \sum^n (wij \cdot Uij) \quad (1.4)$$

Основними негативними причинами низького рівня економічної стабільності підприємства є:

- 1) зростання заборгованості підприємства;
- 2) недостатньо прибутковий вид діяльності;
- 3) простій нового обладнання;
- 4) скорочення штату працівників;
- 5) загострення конфліктів і погіршення корпоративної атмосфери.

Чинне місце посідають в оцінці механізму забезпечення економічної стабільності підприємств:

1) SWOT-аналіз — це метод стратегічного планування, який оцінює сили (Strengths), слабкості (Weaknesses), можливості (Opportunities) та загрози (Threats) підприємства для формування комплексного розуміння його внутрішнього та зовнішнього середовища;

2) PEST-аналіз — це інструмент аналізу макросередовища, який досліджує політичні (Political), економічні (Economic), соціальні (Social) та технологічні (Technological) фактори, що впливають на діяльність підприємства та його економічну стабільність.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Проаналізовано сутність поняття «економічна стабільність підприємства» як багатоаспектної категорії, що характеризується врівноваженістю та збалансованістю всіх підсистем суб'єкта господарювання.

Встановлено ієрархічну структуру понять від базового поняття «стабільність» до «економічної стабільності підприємства» та «забезпечення економічної стабільності». Досліджено наукові підходи різних авторів до визначення економічної стабільності підприємства, що дозволило сформулювати комплексне розуміння даної категорії як стану, що забезпечує здатність ефективно функціонувати, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Охарактеризовано структуру складових елементів економічної стабільності підприємства, що включає чотири основні: фінансову стабільність, соціальну і маркетингову стабільність та економічну безпеку.

Доповнено авторським поглядом зміст поняття «механізм забезпечення економічної стабільності підприємства - це цілісна система принципів, методів, інструментів, показників та управлінських рішень, спрямована на забезпечення, підтримання і відновлення економічної стабільності підприємства через координацію діяльності всіх підсистем й ефективне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища». Проаналізовано трьохстадійну структуру механізму - підготовчу стадію (етапи 1-5), проектну стадію (етапи 6-16) та заключну стадію (етапи 17-18). Визначено п'ять основних функцій забезпечення економічної стабільності: інформаційну, прогностичну, соціальну, превентивну та координаційну.

Охарактеризовано 17 видів інформації за різними класифікаційними ознаками, що використовуються в процесі забезпечення економічної стабільності підприємства.

Систематизовано шість основних підходів до оцінки економічної стабільності підприємства: фінансовий (через коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, рентабельності), ресурсний (аналіз ефективності використання ресурсів), ринковий (оцінка конкурентних позицій), системний (комплексна оцінка всіх аспектів діяльності), динамічний (аналіз показників у часі) та порівняльний (зіставлення з галузевими стандартами).

Встановлено шестиетапний алгоритм оцінювання механізму забезпечення економічної стабільності підприємства, що включає визначення стратегічної мети, формування системи критеріїв, діагностику підприємства та зовнішнього середовища, визначення рівня розриву та розробку комплексної програми дій.

Охарактеризовано систему показників оцінки економічної стабільності підприємств. Визначено нормативне значення коефіцієнта економічної стабільності з диференціацією за сферами діяльності.

Проаналізовано багаторівневий підхід до оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства через три основні підсистеми: фінансово-економічну, операційно-економічну та організаційно-економічну.

Охарактеризовано індикатори аналізу зовнішніх і внутрішніх показників діяльності підприємства для оцінки його механізму забезпечення економічної стабільності, які включають внутрішні показники фінансово-економічної стабільності, внутрішні показники операційно-економічної стабільності та зовнішні показники організаційно-економічної стабільності.

Встановлено три рівні механізму забезпечення економічної стабільності підприємства: допустимий (від 0,9 і вище), критичний (0,7-0,9) та катастрофічний (0,5 і менше), а також математичний апарат для розрахунку інтегрального показника оцінки через систему вагових коефіцієнтів та локальних показників.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

2.1. Основна характеристика і структура управління ТОВ «Бетон Комплекс»

ТОВ «Бетон Комплекс» (далі, «підприємство», «товариство») – це українська компанія, заснована у 2005 році, що виготовляє залізобетонні конструкції для споруд каркасного типу соціально-громадського призначення, а також продукцію загально-будівельного значення – товарні бетони та розчинні суміші, блоки стін підвалів, дорожні плити, плити перекриття, фігурні елементи мостіння, бордюри та стінові блоки. Товариство з обмеженою відповідальністю «Бетон Комплекс» створене учасниками та здійснює свою діяльність на підставі Конституції України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та інших нормативних актів, чинних на території України.

ТОВ «Бетон Комплекс» входить до Групи компаній «ПБГ Ковальська» - табл. 2.1.

Таблиця 2.1

ТОВ «Бетон Комплекс» в структурному складі Групи компаній «ПБГ Ковальська»

№	Назва підприємств
1	АТ «Завод ЗБК ім. Ковальської»
2	ТОВ «Бетон Комплекс»
3	ТОВ «Автобудкомплекс-К»
4	ПрАТ «Термінал-М»
5	ТОВ «Омелянівський кар'єр»
6	Будівельний комплекс ПБГ «Ковальська»
7	ТОВ «Ковальська-Житлосервіс»
8	ТОВ «Ковальська-Проект»
9	ТОВ «Енерджи Продакт»
10	ТОВ «Розвадів будматеріали»

Джерело: представлено автором на основі даних джерела [51]

Промислово-будівельна група «Ковальська» (ПБГ «Ковальська») — це українська сімейна компанія, яка займається виробництвом будівельних матеріалів та будівництвом. Засновником і основним акціонером є Олександр Сергійович Пилипенко.

Товариство здійснює господарську діяльність з метою задоволення суспільних потреб продукції, роботах та послугах, а також отримання прибутку і реалізації на основі одержаного прибутку соціальних та економічних інтересів Учасників та членів трудового колективу Товариства.

У процесі виробництва використовуються хімічні та мінеральні домішки провідних європейських виробників, що дозволяє виготовляти бетон преміум-класу.

«Ковальська» забезпечує всебічний контроль за міжнародними стандартами на всіх етапах виробництва продукції.

Логотип ТМ «Бетон від Ковальської» та центральний корпус товариства «Бетон Комплекс», а також ТМ «Авеню» та ТМ «Авеню Декор» під якою виготовляється плитка та фігурні елементи дизайну представлений на рис. 2.1.

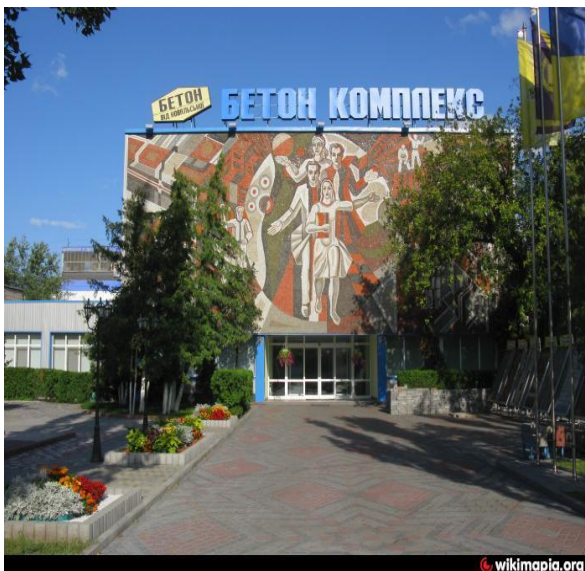

Рис. 2.1. Логотип ТМ «Бетон від Ковальської», ТМ «Авеню» та центральний корпус товариства «Бетон Комплекс»

Джерело: представлено автором на основі даних джерела [12]

Відомості про суб'єкт підприємницької діяльності наведемо в табл. 2.2.

Контактні дані і реєстраційна інформація про ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Показник	Інформація
1	ЄДРПОУ	04012164
2	Повна назва (скорочена назва)	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БЕТОН КОМПЛЕКС" (ТОВ "БЕТОН КОМПЛЕКС")
3	Назва іноземною мовою	"BETON KOMPLEKS" LIMITED LIABILITY COMPANY ("BETON KOMPLEKS" LLC)
4	Організаційна форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
5	Адреса	вулиця Резервна, буд. 8, ОБОЛОНСЬКИЙ р-н, м. КИЇВ, 04074, Україна
6	Дата реєстрації	14.01.2005 (20 років 7 місяців)
7	Статутний капітал	2155559,20 грн
8	Директор (керівник)	Чулков Сергій Юрійович
9	Головний бухгалтер	Дяченко Юлія Вікторівна
10	Телефон, електронна адреса	Тел./факс: +380 44 430 20 01 E-mail: bk@kovalska.com kovalska.com
11	Кінцевий бенефіціар	Пилипенко Олександр Сергійович (Україна, Київ)
12	Індивідуальний податковий номер	040121626540

Джерело: згруповано автором на основі даних фінансової звітності товариства

Як зазначалося, ТОВ «Бетон Комплекс» входить до Групи компаній «Ковальська» - лідера у виробництві якісного бетону та залізобетонних виробів на ринку України.

«Бетон від Ковальської» об'єднує 8 потужних підприємств, на яких впроваджена унікальна система автоматизації виробничого процесу, використовується інноваційне обладнання та власна сировинна база. Засновника і кінцевого бенефіціара ТОВ «Бетон Комплекс» представлено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Засновник і кінцевий бенефіціар ТОВ «Бетон Комплекс»

Власник	Тип	Розмір внеску (грн)	Частка (%)	Країна
ТОВ «ПБГ КОВАЛЬСЬКА» ЄДРПОУ 35142753	Засновник	2155559,20	100	Україна
Пилипенко Олександр Сергійович	Кінцевий бенефіціарний власник			Україна

Джерело: згруповано автором на основі даних фінансової звітності товариства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Бетон Комплекс» виготовляє залізобетонні конструкції для споруд каркасного типу соціально-громадського призначення, а також продукцію загально-будівельного значення – товарні бетони та розчинні суміші, блоки стін підвалів, дорожні плити, плити перекриття, фігурні елементи мостіння, бордюри та стінові блоки.

Основні види діяльності Товариства за КВЕД наведені на рис. 2.2.

Код КВЕД	Назва виду діяльності
23.61	Виготовлення виробів із бетону для будівництва
46.73	Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням
49.41	Вантажний автомобільний транспорт
68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

Рис. 2.2. Види основної економічної діяльності ТОВ «Бетон Комплекс»

Джерело: складено автором на основі даних економічної звітності товариства

Для організації діяльності ТОВ «Бетон Комплекс» в його структурі створені наступні органи управління:

1. Вищий орган управління – Загальні збори учасників.
2. Виконавчий орган – Директор.

Вищим органом управління Товариством є Загальні збори учасників. Кожний Учасник має право бути присутнім на Загальних зборах учасників, брати участь в обговоренні питань порядку денного і голосуванні з питань порядку денного Загальних зборів учасників.

Кожний Учасник на Загальних зборах учасників має кількість голосів, пропорційну до розміру його частки у статутному капіталі. Загальні збори учасників можуть вирішувати будь-які питання діяльності Товариства, у тому числі і з тих, що належать до компетенції інших органів Товариства.

Директор є виконавчим органом Товариства, який здійснює управління його поточною діяльністю, його посаду займає Чулков Сергій Юрійович.

До компетенції Директора належить вирішення всіх питань, пов'язаних з управлінням поточною діяльністю товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції Загальних зборів учасників.

Організаційна структура у 2024 році складається з наступних служб:

- 1) адміністративна служба – забезпечення діяльності підприємства;
- 2) служба виробництва – виробництво продукції підприємства;
- 3) служба забезпечення виробництва – забезпечення безперебійного виробничого процесу;
- 4) інші служби.

Організаційну структуру ТОВ «Бетон Комплекс» у вигляді нумерованої ієрархії наведено в табл. 2.4, яка складається з 425 осіб працівників товариства у 2024 році.

Таблиця 2.4

Організаційна структура ТОВ «Бетон Комплекс» (нумерована ієрархія - 425 осіб у 2024 р.)

Номер	Найменування підрозділу/посади	Кількість осіб
1	2	3
1	<i>Директор підприємства Чулков С.Ю.</i>	1 ос
2	<i>Секретар керівника</i>	1 ос
2.1	<i>Провідний фахівець із організації інформаційної безпеки</i>	1 ос
Служба виробництва (125 осіб)		
2.2	<i>Директор з виробництва</i>	1 ос
2.2.1	Основне виробництво	124 ос
2.2.1.1	Відділ виробництва	ІТР-3 ос
2.2.1.2	Формувальний цех	7 ос
2.2.1.2.1	Дільниця конструктиву	8 ос
2.2.1.2.2	Дільниця формовки	ІТР-1 ос
2.2.1.2.3	Механічна служба формовки	15 ос
2.2.1.3	Цех бетонних виробів та ФЕМ	ІТР-1 ос, роб-місце-1 ос
2.2.1.4	Арматурний цех	ІТК-1 ос
2.2.1.5	Транспортувально-сировинний цех	12 ос
2.2.1.5.1	Дільниця вивантаження	10 ос
2.2.1.5.2	Дільниця паркінгу	4 ос
2.2.1.6	БЗВ №20, 21	18 ос
2.2.1.7	БЗВ №22, 23	18 ос
2.2.1.8	БЗВ №24, 25	18 ос
2.2.1.9	Механічна служба	6 ос
Служба забезпечення виробництва (208 осіб)		
2.3	<i>Головний інженер</i>	1 ос
2.3.1	Служба експлуатації	75 ос
2.3.1.1	Відділ головного механіка	6 ос
2.3.1.1.1	Ремонтно-механічний цех	ІТР-2 ос, Робітники-19 ос
2.3.1.2	Відділ головного енергетика	ІТК-1 ос
2.3.1.2.1	Електроцех	ІТР-2 ос, Робітники-9 ос
2.3.1.2.2	Теплово-силовий цех	ІТР-2 ос, Робітники-11 ос
2.3.1.3	Відділ головного технології	ІТР-4 ос
2.3.1.4	Відділ лабораторії	ІТР-4 ос, Робітники-11 ос
2.3.1.5	Відділ гол. конструктора	ІТР-2 ос

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
2.3.1.6	Гараж	ІТР-2 ос, Робітники-34 ос
2.3.1.7	Ремонтно-господарський цех	ІТР-1 ос
2.3.1.7.1	Ремонтна дільниця	Робітники-14 ос
2.3.1.7.2	Господарська дільниця	Робітники-8 ос
Адміністративна служба (26 ос)		
2.4	<i>Керівник адміністративної служби</i>	1 ос
2.4.1	Відділ кадрів	ІТР-2 ос
2.4.2	Планово-економічний відділ	ІТР-4 ос
2.4.3	Відділ бухгалтерського обліку	ІТР-4 ос
2.4.4	Відділ інформаційних технологій	ІТР-3 ос
2.4.5	Відділ охорони праці	ІТР-2 ос
2.4.5.1	Сестра медична	1 ос
2.4.6	Відділ матеріально-технічного постачання	ІТР-4 ос
2.4.7	Відділ технічного контролю	ІТР-3 ос
2.4.8	Юридичний відділ	2 ос
2.5	Інші служби (63 ос)	
2.5.1	Дільниця логістики	8 ос
2.5.2	Проектно-технічний відділ	19 ос
2.5.3	Склад готової продукції	ІТР-5 ос, Робітники-7 ос
2.5.4	Дільниця працівників з особливими потребами	Робітники-18 ос
2.5.5	Дільниця по виготовленню добавок	Робітники-6 ос

Джерело: складено автором на основі даних управлінської звітності товариства

Дослідження конкурентів є ключовим елементом стратегічного планування, оскільки дозволяє компанії ТОВ «Бетон Комплекс», ідентифікувати свої сильні та слабкі сторони на ринку. Аналіз конкурентного середовища допомагає виявити нові можливості, адаптувати свою бізнес-модель та зберегти конкурентоспроможність у галузі виробництва залізобетонних виробів і конструкцій.

Зі зростанням цін на нерухомість у доларовому еквіваленті на 5-20% і собівартість робіт продовжує зростати. У результаті збільшується конкуренція, причому не тільки цінова: багато хто з девелоперів вигадує способи привернути увагу до своїх об'єктів не лише привабною ціною, а й концепцією: створювати не квадратні метри, а наповнювати форму змістом, замислюватися про формат житла, яке має відповідати потребам людей, продумувати середовище для комфортного, якісного життя.

На рис. 2.3 представимо основних конкурентів і місце ТОВ «Бетон Комплекс» серед них, на ринку залізобетонних виробів, на основі обсягів

виробництва залізобетонних виробів та бетонних конструкцій станом на 2024 р. в Україні.

Рис. 2.3. Конкурентна частка ТОВ «Бетон Комплекс» на ринку виробників залізобетонних конструкцій

Джерело: побудовано автором на основі даних Вікіпедія [51]

Основними перевагами застосування і виробництва збірних залізобетонних конструкцій від виробника ТОВ «Бетон Комплекс» є:

- 1) довільне планування площі каркасної споруди;
- 2) скорочені терміни монтажу з відсутністю електрозварювальних робіт;
- 3) відсутність потреби у додатковому опорядженні залізобетонних елементів каркасу;
- 4) забезпечення протипожежних вимог до конструкцій без додаткових спеціальних заходів зі збільшення вогнестійкості;
- 5) низькі витрати на підтримку технічного стану споруди впродовж її експлуатації;
- 6) можливість проведення монтажних робіт за низьких температур;
- 7) гарантована якість конструкцій заводського виробництва.

Стратегія розвитку підприємства спрямована на досягнення основних цілей, які представимо в табл. 2.5.

Стратегічні напрямки розвитку ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Напрямки розвитку ТОВ «Бетон Комплекс»
1	Задоволення потреб клієнтів в якійсній продукції та наданні комплексу послуг від замовлення продукції на підприємстві до супроводження на об'єктах будівництва продукції
2	Реконструкція та нарощування виробничих потужностей
3	Збільшення долі підприємства на внутрішньому ринку та вихід на зовнішні ринки
4	Підвищення доходів і прибутку від виробничої діяльності
5	Надання соціально-економічних гарантій працівникам

Джерело: складено автором на основі даних управлінської звітності товариства

Будучи частиною ГК «Ковальська», суб'єкт поєднує багаторічний досвід з використанням передових європейських технологій і унікальної системи автоматизації, забезпечуючи найвищі стандарти якості. За галузевим принципом ТОВ належить до промисловості будівельних матеріалів.

2.2. Аналіз обсягів продукції і економічних показників діяльності ТОВ «Бетон Комплекс»

На ТОВ «Бетон Комплекс», окрім звичайних бетонів і розчинів, виготовляє бетонні суміші різної пластичності - від жорстких до самоущільнюючих; звичайні, дрібнозернисті, дорожні, гідротехнічні та фібробетони. Товарні суміші виробляються із застосуванням сучасних хімічних та мінеральних домішок провідних європейських виробників.

Унікальні властивості товарних сумішей, які виготовляються на ТОВ «Бетон Комплекс», це їх висока міцність, корозійна стійкість, водонепроникність, морозостійкість, регламентована деформативність, високі естетичні та архітектурні якості, а головне - екологічна безпека при виробництві та експлуатації. Плитка та фігурні елементи дизайну виготовляються під ТМ «Авеню» та ТМ «Авеню Декор». Велике різноманіття форм і повний спектр кольорів продукції, надають надію можливості для роботи над ландшафтним упорядженням. Естетичну складову органічно доповнює висока якість. Фігурні елементи мостіння

призначені для облаштування верхнього шару тротуарів, автомобільних доріг загального призначення, промислових доріг, площ муніципального призначення. За географічним розташуванням продукція заводу спрямована на конкретні регіони, дані про які наведемо в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Географічні канали реалізації продукції ТОВ «Бетон Комплекс»

Вид продукції	Географічний регіон збуту
1.Товарні суміші	м. Київ та Київська область
2.Залізобетонні вироби	Вся територія України
3.Фігурні елементи мощення	Вся територія України

Джерело: складено автором на основі даних управлінської звітності товариства

Порівняння обсягів реалізації продукції у натуральних одиницях за 2022-2024 роки ТОВ «Бетон Комплекс» представимо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Економічні результати обсягів реалізації продукції в розрізі асортименту у нат. од. ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Назва виду продукції за номенклатурною продукцією (НПП)	Одиниця виміру за НПП	Код продукції для НПП	Обсяг реалізованої продукції нат.од.			Відносне відхилення (%)	
			2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
1.Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва	тис. т	23.61.11.30	24,82	26,67	28,5	7,45	6,86
2.Розчини бетонні, готові до використання	тис. т	23.63.10.00	209,22	238,28	258,4	13,89	8,44
3.Плитки, плити, черепиця та вироби подібні з цементу, бетону або каменю штучного (крім блоків та цегли для будівництва) (ФБМ)	тис. т	23.61.11.50	61,5	125,83	135,7	104,6	7,84
4.Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	тис. т	23.61.12.00	84,12	104,48	110,1	24,2	5,4
ВСЬОГО	тис.т	X	379,66	495,26	532,7	30,45	7,56

Джерело: складено автором на основі даних управлінської звітності товариства

У структурі продукції ТОВ «Бетон Комплекс», що була реалізована, значну частину займають «Розчини бетонні, готові до використання», а їх зростання в натуральних показниках продажів у 2023 році склало 13,89% і 8,44% у 2024 році відносно 2023 року. Найбільше відносне зростання склали «Плитка, плити, черепиця та вироби подібні з цементу, бетону або каменю штучного (крім блоків та цегли для будівництва) (ФБМ)» – 104,60% у 2023 році. Найменша частка припадає на виготовлення «Блоків та цегли з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва» - це 24,82 тис.т. у 2022 році, у 2023 році 26,67 тис.т. та 28,5 тис.т. у 2024 році.

Порівняння обсягів реалізації продукції у вартісних одиницях за 2022-2024 роки ТОВ «Бетон Комплекс» представимо в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Економічні результати обсягів реалізації продукції в розрізі асортименту
у варт. од. ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки**

Назва виду продукції за номенклатурною продукцією (НПП)	Од-ця виміру за НПП	Код продукції для НПП	Обсяг реалізованої продукції варт.од.			Відносне відхилення (%)	
			2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
1.Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва	тис. грн	23.61.11.30	38547,8	49453,8	57896,1	28,29	17,07
2.Розчини бетонні, готові до використання	тис. грн	23.63.10.00	146715,2	225503,2	259328,7	53,70	15,00
3.Плитки, плити, черепиця та вироби подібні з цементу, бетону або каменю штучного (крім блоків та цегли для будівництва) (ФБМ)	тис. грн	23.61.11.50	113191,4	245651,9	282409,7	117,02	14,96
4.Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	тис. грн	23.61.12.00	300985,6	459254,1	531579,5	52,58	15,75
ВСЬОГО	тис. грн	X	599440	979863	1131214	63,46	15,45

Джерело: складено автором на основі даних управлінської звітності товариства

Відобразимо структуру обсягів реалізації продукції ТОВ «Бетон Комплекс» у вартісних одиницях за асортиментом за 2022-2024 роки (рис. 2.4).

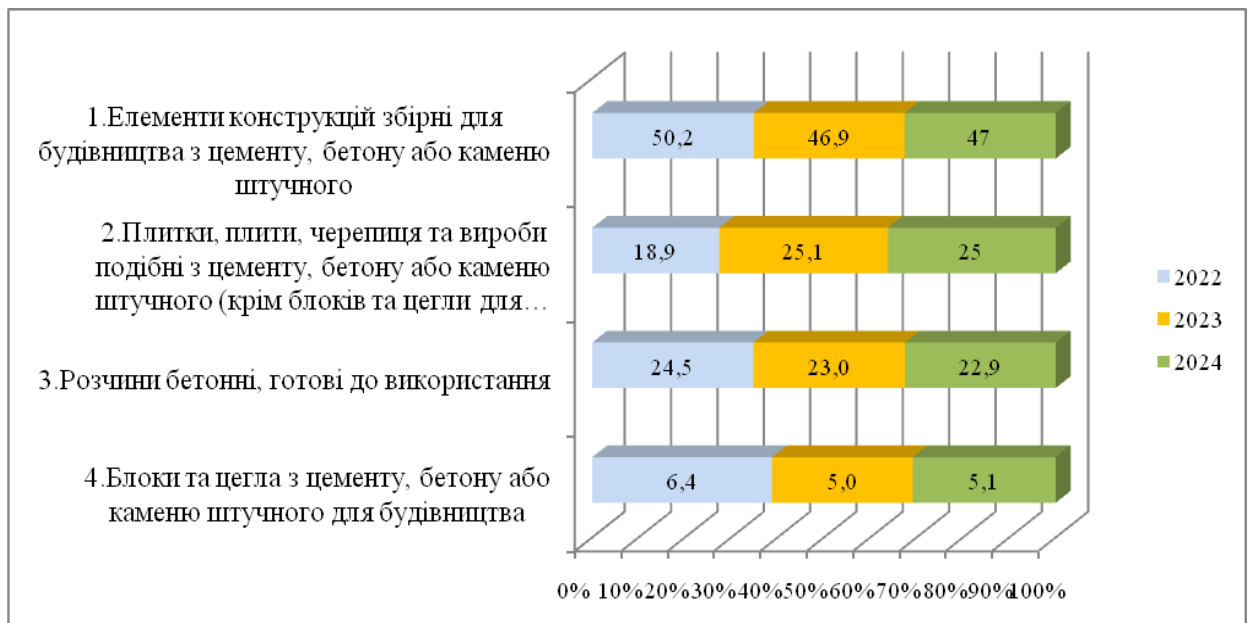

Рис. 2.4. Динаміка структури обсягів реалізації продукції за асортиментом (варт. од.) за 2022-2024 роки ТОВ «Бетон Комплекс»

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 2.8

Реалізація асортиментної позиції «Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва» у 2022 році склала 38547,8 тис. грн, у 2023 році - 49 453,8 тис. грн, у 2024 році - 57896,1 тис. грн.

Якщо порівняти у відносному виразі, то у 2023 році відбувся ріст показника на 28,29% порівняно з попереднім роком, а у 2024 році відносно 2023 року - на 17,07%. У структурі реалізації цей сегмент займає найменшу частку: 6,4% у 2022 році, 5% у 2023 році та 5,1% у 2024 році.

Реалізація асортиментної позиції «Розчини бетонні, готові до використання» у 2022 році становила 146 715,2 тис. грн, у 2023 році - 225 503,2 тис. грн, у 2024 році - 259 328,7 тис. грн.

У відносному виразі у 2023 році відносно 2022 року позиція зросла на 53,7%, а у 2024 році відносно 2023 року зросла на 15%. У структурі реалізації така позиція займає третє місце: 24,5% у 2022 році, 23% у 2023 році та 22,9% у 2024 році.

Реалізація асортиментної позиції «Плитки, плити, черепиця та вироби подібні з цементу, бетону або каменю штучного (крім блоків та цегли для

будівництва) (ФБМ)» у 2022 році склала 113191,4 тис. грн, у 2023 році - 245651,9 тис. грн, у 2024 році - 282409,7 тис. грн.

У відносному виразі у 2023 році реалізація такого виду продукції зросла на 117,02% відносно 2022 року, а у 2024 році відносно 2023 року на 14,96%. У структурі реалізації займає друге місце: 18,9% у 2022 році, 25,1% у 2023 році та 25,0% у 2024 році.

Реалізація асортиментної позиції «Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» у 2022 році становила 300 985,6 тис. грн, у 2023 році - 459254,1 тис. грн, у 2024 році - 531579,5 тис. грн., а у відносному виразі у 2023 році зросла на 52,58% порівнюючи з 2022 роком, а у 2024 році відносно 2023 року зросла на 15,75%. У структурі реалізації займає найбільшу частку: 50,2% у 2022 році, 46,9% у 2023 році та 47,0% у 2024 році.

У структурі реалізації залізобетонної продукції ТОВ «Бетон Комплекс» найбільшу частку займають «Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» (за 2022-2024 роки це від 47% до 50,2%), найменшу - «Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва» (від 5% до 6,4%).

Проміжні позиції займають «Плитки, плити, черепиця та вироби подібні з цементу, бетону або каменю штучного (крім блоків та цегли для будівництва) (ФБМ)» (18,9%-25,1%) і «Розчини бетонні, готові до використання» (22,9-24,5%).

Для аналізу основних економічних показників використаємо звітність товариства, а саме: Форму № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) за 2022-2024 роки і Форму № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) за 2022-2024 роки та іншу фінансову звітність товариства, дані про чисельність працівників та інші операційні показники підприємства.

В табл. 2.9 представимо основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

**Аналіз ключових техніко-економічних показників діяльності
ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки**

Показник	Рік			абс. відх. (+,-)		відн. відх, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
1. Чистий дохід, тис. грн	599440	979863	1131214	380423	151351	63,5	15,4
2. Собівартість продукції, тис. грн	518174	806595	952665	288421	146070	55,7	18,1
3. Повні витрати, тис. грн	979083	1162724	1273735	183641	111011	18,8	9,5
4. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, тис. грн	0,86	0,82	0,84	-0,04	0,02	-4,77	2,31
5. Чисельність персоналу, чол.	541	347	425	-194	78	-35,9	22,5
6. Валовий прибуток, тис. грн	81266	173268	178549	92002	5281	113,2	3
7. Продуктивність праці, тис. грн/чол.	1108	2824	2662	1716	-162	154,9	-5,7
8. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	533673	494131	453967,5	-39542	40163,5	-7,4	-8,1
9. Віддача основних засобів, грн/грн	1,12	1,98	2,49	0,86	0,51	76,5	25,7
10. Місткість продукції, грн/грн	0,89	0,5	0,4	-0,39	-0,1	-43,4	-20,4
11. Коефіцієнт зносу	0,18	0,26	0,33	0,08	0,08	44	29,4
12. Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн	594079	639078	686709	44999	47631	7,6	7,5
13. Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	1,01	1,53	1,65	0,52	0,11	52	7,4
14. Власний капітал, тис. грн	151537	124042	54971	-27495	-69071	-18,1	-55,7
15. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-212292	-27139	-69071	185153	-41932	-87,2	154,5
16. Активи, тис. грн	1198873	1046136	1026438	-152737	-19698	-12,7	-1,9
17. Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток(+), збиток (-), тис. грн	-164748	25505	-13923	190253	-39428	-115,5	-154,6
18. Рентабельність (+) (збитковість (-)) операційної діяльності, %	-16,83	2,19	-1,09	19,0	-3,3	-113	-149,8
19. Рентабельність (+) (збитковість (-)) власного капіталу, %	-140,1	-21,9	-125,6	118,2	-103,8	-84,4	474,3
20. Рентабельність (+) (збитковість (-)) активів, %	-17,7	-2,6	-6,7	15,1	-4,1	-85,3	159,4

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних Додатку А і Б

Чистий дохід від реалізації продукції бетонного заводу ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становив 599440 тис. грн, у 2023 році – 979863 тис. грн, у 2024 році – 1131214 тис. грн. Стабільне зростання доходів свідчить про успішну діяльність товариства та збільшення обсягів реалізації бетонної продукції. Собівартість реалізованої продукції ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становила 518174 тис. грн, у 2023 році – 806595 тис. грн, у 2024 році – 952665 тис. грн. Повні витрати ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становили 1050033 тис. грн, у 2023 році – 1254000 тис. грн, у 2024 році – 1341041 тис. грн. Зростання операційних витрат пов'язане зі збільшенням масштабів діяльності товариства.

Витрати на 1 грн реалізованої продукції ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становили 0,86 грн, у 2023 році – 0,82 грн, у 2024 році – 0,84 грн. У 2023 році показник зменшився на 0,04 грн. або на 4,77% відповідно до 2022 року, а у 2024 році показник збільшився на 0,02 грн. або на 2,31% відповідно до 2023 року. Зниження витрат на 1 грн. реалізованої продукції у 2023 році свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів товариством.

Чисельність працівників бетонного заводу ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становила 541 особу, у 2023 році – 347 осіб, у 2024 році – 425 осіб. Зменшення чисельності пов'язано з оптимізацією виробничих процесів, автоматизацією виробництва, та зовнішніми причинами - російсько-українською війною, зменшенням об'єктів для будівництва в Україні та призупиненням будівництва ЖК та інших об'єктів будівництва. Валовий прибуток товариства у 2022 році становив 81266 тис. грн, у 2023 році – 173268 тис. грн, у 2024 році – 178549 тис. грн. У 2023 році показник збільшився на 92002 тис. грн. або на 113,2% відносно 2022 року, а у 2024 році зріс на 5281 тис. грн. або на 3,0% відносно 2023 року.

Продуктивність праці ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становила 1108 тис. грн/особу, у 2023 році – 2824 тис. грн/особу, у 2024 році – 2662 тис. грн/особу. Значне підвищення продуктивності у 2023 році пов'язане зі скороченням чисельності персоналу при зростанні обсягів виробництва.

Середньорічна вартість основних засобів бетонного заводу у 2022 році сягала 533673 тис. грн, у 2023 році – 494131 тис. грн, у 2024 році – 453967,5 тис. грн. У 2023 році показник зменшився на 39542 тис. грн. або на 7,4% відносно 2022 року, у 2024 році показник знизився на 40163,5 тис. грн. або на 8,1% відносно 2023 року. Віддача основних засобів ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році була на рівні 1,12 грн/грн, у 2023 році – 1,98 грн/грн, у 2024 році – 2,49 грн/грн.

Постійне зростання віддачі основних засобів свідчить про підвищення ефективності використання виробничих потужностей бетонного заводу. Місткість продукції у 2022 році становила 0,89 грн/грн, у 2023 році – 0,5 грн/грн, у 2024 році – 0,4 грн/грн. Зниження місткості продукції є позитивною тенденцією, що вказує на більш ефективне використання основних засобів товариством і ріст віддачі. Коефіцієнт зносу основних засобів ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становив 0,18, у 2023 році – 0,26, у 2024 році – 0,33. Зростання коефіцієнта зносу вказує на моральне старіння обладнання та необхідність оновлення основних засобів. Середньорічна вартість оборотних засобів ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становила 594079 тис. грн, у 2023 році – 639078 тис. грн, у 2024 році – 686709 тис. грн. У 2023 році показник збільшився на 44999 тис. грн. або на 7,6% відносно 2022 року, а у 2024 році зросла на 47631 тис. грн. або на 7,5% відносно 2023 року.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів бетонного заводу у 2022 році становив 1,01 обороту, у 2023 році – 1,53 обороту, у 2024 році – 1,65 обороту. У 2023 році показник збільшився на 0,52 оборотів або на 52% відносно 2022 року, у 2024 році зріс на 0,11 оборотів або на 7,4% відносно 2023 року. Власний капітал ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становив 151537 тис. грн, у 2023 році – 124042 тис. грн, у 2024 році – 54971 тис. грн. У 2023 році показник зменшився на 27495 тис. грн. або на 18,1% відносно 2022 року, у 2024 році знизився на 69071 тис. грн. або на 55,7% відносно 2023

року. Скорочення власного капіталу створює ризики щодо фінансової стійкості і стабільності діяльності товариства.

Підприємство за 2022-2024 роки не отримало чистого прибутку. Чистий збиток ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становив 212292 тис. грн., у 2023 році – 27139 тис. грн., у 2024 році – 69071 тис. грн. У 2023 році збиток зменшився на 185153 тис. грн. або на 87,2% відносно 2022 року, проте у 2024 році збиток збільшився на 41932 тис. грн. або на 154,5% відносно 2023 року. Незважаючи на покращення у 2023 році, бетонний завод продовжує працювати збитково. Активи ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році сягали 1198873 тис. грн, у 2023 році – 1046136 тис. грн, у 2024 році – 1026438 тис. грн. Поступове зменшення активів може негативно впливати на виробничі можливості товариства і економічну стабільність.

Фінансовий результат від операційної діяльності бетонного заводу у 2022 році становив збиток 164748 тис. грн, у 2023 році – прибуток 25505 тис. грн, у 2024 році – збиток 13923 тис. грн.

Рентабельність (збитковість) операційної діяльності ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році дорівнювала (-16,83)%, у 2023 році – 2,19%, у 2024 році – (-1,09)%. Рентабельність власного капіталу бетонного заводу у 2022 році сягала (-140,1)%, у 2023 році – (-21,9)%, у 2024 році – (-125,6)%. Негативна рентабельність власного капіталу свідчить про неефективне використання коштів власників товариства. Рентабельність активів ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році дорівнювала (-17,7)%, у 2023 році – (-2,6)%, у 2024 році – (-6,7)%. Негативна рентабельність активів вказує на неефективне використання майна товариства для генерування прибутку.

Дослідження чистого робочого капіталу, надає можливість виявити тенденції, оцінити фінансову стабільність і розробити обґрунтовані рекомендації щодо її покращення.

Чистий робочий капітал (ЧРК) є ключовим показником економічної стабільності і показує різницю між оборотними активами та поточними зобов'язаннями.

Представимо динаміку і склад робочого капіталу ТОВ «Бетон Комплекс» в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка і склад чистого робочого капіталу товариства за 2022-2024 рр.

Елементи робочого капіталу	2022	2023	2024	Абс. відх. 2023/2022	Абс. відх. 2024/2023
1. Запаси (тис. грн)	121372	135193	174962	13821	39769
2. Дебіторська заборгованість за продукцію (тис. грн)	409244	361803	344020	-47441	-17783
3. Дебіторська заборгованість за авансами виданими (тис. грн)	22134	9124	18070	-13010	8946
4. Інші оборотні активи (тис. грн)	4992	3646	1642	-1346	-2004
5. Кредиторська заборгованість за товари, роботи (тис. грн)	98392	33693	63111	-64699	29418
6. Кредиторська заборгованість за одержаними авансами (тис. грн)	3497	1464	235	-2033	-1229
7. Інші поточні зобов. (тис. грн)	43318	76440	101322	33122	24882
Чистий робочий капітал (ЧКР), тис. грн	412535	398169	374026	-14366	-24143

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних Додатку А і Б

ЧКР «Бетон Комплекс» зменшувався - у 2023 році на 14366 тис. грн відносно 2022 року, у 2024 році ще на 24143 тис. грн порівняно з 2023 р., що свідчить про погіршення фінансової стабільності, і спричинене факторами, такими як: неефективне управління оборотними активами; збільшення інших поточних зобов'язань; ріст запасів, значна сума дебіторської заборгованості, що призводить до браку коштів для фінансування операційної діяльності. Динаміка показника ЧКР наведена на рис. 2.5.

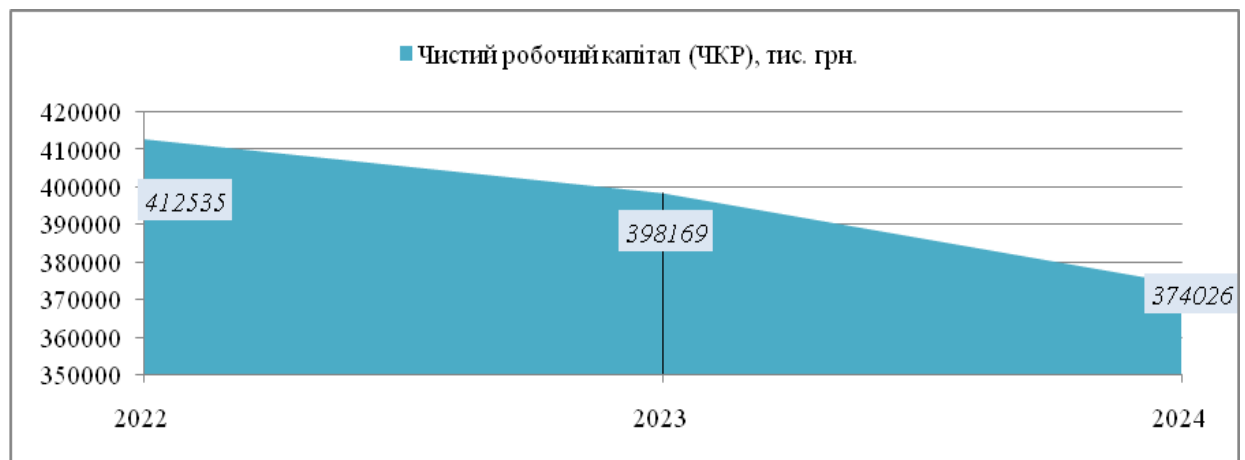

Рис. 2.5. Зміна показника чистого робочого капіталу (ЧКР) ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.10

2.3. Аналіз витрат і ресурсів товариства

Аналіз витрат ТОВ «Бетон Комплекс» є ключовим інструментом всіх видів обліку, що дозволяє вивчати склад, структуру та динаміку витрат, а також виявляти фактори, що впливають на їх зміну. Він необхідний для обґрунтування господарських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення ефективності діяльності та зростання прибутку. Регулярний аналіз витрат дозволяє виявити резерви для зниження собівартості продукції та зміцнення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс», особливо за умов збиткової діяльності товариства. Аналіз операційних витрат на основі даних Форми № 2 «Звіт про фінансові результати» наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка, склад і структура елементів операційних витрат ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки, тис. грн

Елементи витрат	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення 2023/2022	Абсолютне відхилення 2024/2023
1. Матеріальні затрати	484561	720498	745280	235937	24782
- частка в структурі, %	47,38	62,72	57,89	15,3	-4,8
2. Витрати на оплату праці	84715	109392	169959	24677	60567
- частка в структурі, %	8,28	9,52	13,2	1,24	3,68
3. Відрахування на соціальні заходи	18870	24042	37158	5172	13116
- частка в структурі, %	1,85	2,09	2,89	0,25	0,79
4. Амортизація	53831	58975	58797	5144	-178
- частка в структурі, %	5,26	5,13	4,57	-0,13	-0,57
5. Інші операційні витрати	380644	235756	276243	-144888	40487
- частка в структурі, %	37,2	20,5	21,5	-16,7	0,93
Операційні витрати	1022621	1148663	1287437	126042	138774
Структура, %	100	100	100	X	X

Джерело: складено автором на основі даних Додатку А і Б (фінансова звітність)

У 2023 році частка матеріальних витрат зросла на 15,3%, що свідчить про значне збільшення їх питомої ваги в загальній структурі витрат, що спричинено зростанням цін на сировину. У 2024 році частка цього елемента зменшилась на -4,8%. Частка витрат на оплату праці зростала, збільшившись на 1,24% у 2023 році та на 3,68% у 2024 році. Це свідчить про збільшення штату до 452 осіб у 2024 році, що є типовим для компаній, які інвестують у

людський капітал. Динаміка частки відрахувань на соціальні заходи показала зростання на 0,25% та 0,79% відповідно по роках, що порівнюються, і є пропорційною до зростання частки витрат на оплату праці, що є логічним, оскільки соціальні відрахування залежать від фонду заробітної плати. Частка амортизації у загальних витратах зменшується на (-0,13)% та (-0,57%), що свідчить про зниження її питомої ваги у структурі витрат. Частка інших операційних витрат зазнала найбільшого спаду у 2023 році (-16,7)%, що може вказувати на успішну політику з оптимізації та контролю непрямих витрат. Незначне зростання у 2024 році на 0,93% не змінює загальну тенденцію до їх зменшення у структурі. Найбільшу частку і суму займають матеріальні витрати, а найменшу - витрати на відрахування на соціальні заходи.

В табл. 2.12 представимо комплексний аналіз поточних витрат ТОВ «Бетон Комплекс».

Таблиця 2.12

**Комплексний аналіз поточних витрат ТОВ «Бетон Комплекс»
за 2022-2024 роки**

Показники	2022	2023	2024	Абс. відх. (+,-)		Відн. відх., %	
				23/22	24/23	23/22	24/23
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн							
1.1 Собівартість реалізованої готової продукції	517999	806578	952507	288579	145929	55,71	18,09
1.2 Собівартість реалізованих товарів	158	0	0	-158	0	-100	0
1.3 Собівартість наданих послуг	17	17	158	0	141	0	829,41
Всього собівартість	518174	806595	952665	288421	146070	55,66	18,11
2. Адміністративні витрати, тис. грн							
2.1 Професійні послуги	21973	21055	22108	-918	1053	-4,18	5
2.2 Витрати на оплату праці та нарахування	7420	8895	10668	1475	1773	19,88	19,93
2.3 Амортизація	5004	3083	4125	-1921	1042	-38,39	33,8
2.4 Податки та збори	650	799	959	149	160	22,92	0
2.5 Інші витрати	494	1751	2314	1257	563	254,45	32,15
Всього адміністративні витрати	35541	35583	40174	42	4591	0,12	12,9
3. Витрати на збут, тис. грн							
3.1 Маркетингові послуги	33855	29443	35332	-4412	5889	-13,03	20
3.2 Витрати на оплату праці та нарахування	11996	11570	13884	-426	2314	-3,55	20
3.3 Комісійні та інші професійні послуги	9843	43614	65421	33771	21807	343,1	50

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6	7	8
3.4 Амортизація	715	749	824	34	75	4,76	0
3.5 Інші витрати	1	36	3808	35	3772	3500	10477
Всього витрати на збут	56410	85412	119269	29002	33857	51,41	39,6
4. Інші операційні витрати, тис. грн							
4.1 Операційний збиток від курсових різниць	99807	112468	124962	12661	12494	12,69	11
4.2 Собівартість реалізованої сировини та інших матеріалів	183680	86789	8679	-96891	-78110	-52,75	-90
4.3 Витрати з нарахування резерву ОКЗ	48701	13588	16306	-35113	2718	-72,1	20
4.4 Витрати від знецінення та втрати цінностей	12841	17659	6831	4818	-10828	37,52	-61
4.5 Витрати на оплату праці та нарахування	9159	2101	2521	-7058	420	-77,1	20
4.6 Амортизація	5109	207	248	-4902	41	-95,95	0
4.7 Інші витрати	9661	2 322	2080	-7339	-242	-76	-10,42
Всього інші операційні витрати	368958	235134	161627	-133824	-73507	-36,27	-31,3
5. Фінансові витрати, тис. грн							
5.1 Відсотки по кредитах	53283	61185	55067	7902	-6118	14,8	-10
5.2 Фінансові витрати з операцій по оренді активів	4927	5274	2110	347	-3164	7	0
5.3 Інші фінансові витрати	1031	433	451	-598	18	-58	4,2
Всього фінансові витрати	59241	66892	57628	7651	-9264	12,9	-13,8
6. Інші витрати, тис. грн							
6.1 Списання та ліквідація необоротних активів	21	5068	3599	5047	-1469	24033	-29
Всього інші витрати	21	5068	3599	5047	-1469	24033	-29
7. Податок на прибуток (ПП), тис. грн							
7.1 Прибуток/(збиток) до оподаткування	-223970	-46455	-75150	177515	-28695	-79,3	62
7.2 Розрахунковий ПП за ставкою 18%	40315	8362	13527	-31953	5165	-79,3	62
7.3 Витрати, що не включаються до складу витрат у податковому обліку	-28637	10954	7448	39591	-3506	-138,3	-32
Всього витрати з ПП	11678	19316	6079	7638	-13237	65,4	-69
Поточні витрати, тис.грн	1050033	1254000	1341041	203967	87041	19,4	6,9

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Бетон Комплекс»

У 2022 році собівартість реалізованої продукції становила 518174 тис. грн., у 2023 році зросла до 806595 тис. грн, збільшившись на 288421 тис. грн (55,66%). У 2024 році собівартість продовжила зростати, досягнувши 952665 тис. грн. Адміністративні витрати у 2022 році становили 35541 тис. грн. У 2023 році вони майже не змінилися, склавши 35583 тис. грн, що становить

лише 42 тис. грн приросту (0,12%). Однак у 2024 році відбулося значне зростання до 40174 тис. грн, збільшившись на 4591 тис. грн (12,9%) порівняно з 2023 роком. Витрати на збут у 2022 році становили 56410 тис. грн., у 2023 р. вони зросли на 29002 тис. грн (51,41%), у 2024 році зросли ще на 33857 тис. грн (39,6%), досягнувши 119269 тис. грн. Всього інші операційні витрати у 2022 році сягали 368958 тис. грн., а у 2023 році відбулося їх зменшення на 133824 тис. грн (-36,27%), до 235134 тис. грн., а у 2024 році продовжили скорочуватися до 161627 тис. грн. Фінансові витрати у 2022 р. склали 59241 тис. грн., а у 2023 році зросли до 66892 тис. грн, що більше на 7651 тис. грн (12,9%), у 2024 р. фінансові витрати зменшилися до 57628 тис. грн. Інші витрати зросли з 21 тис. грн у 2022 році до 5068 тис. грн у 2023 році, у 2024 році вони знизились до 3599 тис. грн, що менше на 1469 тис. грн (-29%) відносно 2023 р. Витрати з податку на прибуток у 2022 році становили 11678 тис. грн., у 2023 році зросли до 19316 тис. грн, у 2024 році цей показник зменшився до 6079 тис. грн, що менше на 13237 тис. грн (або - 69%) порівняно з 2023 р. Динаміку поточних витрат наведемо на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка поточних витрат ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 рр.

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.12

Екологічні аспекти діяльності ТОВ «Бетон Комплекс». У 2022-2024 роках проведено наглядний аудит з метою оцінки відповідності інтегрованої

системи менеджменту ТОВ «Бетон Комплекс» вимогам міжнародних стандартів ISO 9001-2015. На підприємстві здійснюються витрати на наступні види енергоресурсів – електроенергія, природний газ, вода, які цінно важливими для бетонного заводу. Обсяг витрат наведений в табл.2.13.

Таблиця 2.13

Склад і обсяг витрат на енергоресурси товариства за 2022-2024 роки

Ресурс	2022 р.	2023 р.	2024 р.	абс. відх. 23/22	абс. відх. 24/23
1.Електроенергія, тис. грн	18711,4	27879,3	32450,3	9167,9	4571
2.Природний газ, тис. грн	5285,8	1770,1	2124,1	-3515,7	354
3.Вода, тис. грн	1347,2	1287,9	1415,7	-59,3	127,8
4.Всього, тис. грн	25344,4	30937,3	35990	5592,9	5052,7

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Бетон Комплекс»

Найбільша сума витрат енергоресурсів спрямована на електроенергію, потім на природний газ і воду. Всього витрати на енергоресурси зростали щорічно з 25344,4 тис. грн у 2022 році до 35990 тис. грн у 2024 році.

Специфіка виробництва залізобетонної продукції ТОВ «Бетон Комплекс» має вплив на навколишнє середовище. В першу чергу - це забруднення атмосферного повітря й водних ресурсів. В табл. 2.14 наведемо витрати на екологічну політику та природоохоронні заходи товариства.

Таблиця 2.14

Витрати на екологічну політику та природоохоронні заходи ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Тип витрат	2022 р.	2023 р.	2024 р.	абс. відх. 2023/2022	абс. відх. 2024/2023
Охорона атмосферного повітря й водних ресурсів	221,7	1083,2	1298,8	861,5	215,6
Поводження з відходами виробництва та споживання	217,8	2559,28	3071	2341,48	511,72
Запобігання забрудненню довкілля транспортними засобами	690,3	1244,21	1493,2	553,91	248,99
Зелені насадження і благоустрій території	12,5	31,29	37,3	18,79	6,01
Всього витрат	1142,3	4917,98	5900,3	3775,68	982,32

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Бетон Комплекс»

Загальна сума витрат на екологічну політику та природоохоронні заходи товариства протягом 2022-2024 років зростала з 1142,3 тис.грн. до

5900,3 тис. грн. Найбільше витрат припадає на поводження з відходами виробництва та споживання.

Аналіз структури і складу оборотних активів ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки є надзвичайно актуальним для аналізу економічної стабільності підприємства, що дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів і визначити напрямки для оптимізації діяльності ТОВ «Бетон Комплекс», що є ключовим аспектом сучасної економіки (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Оборотні активи ТОВ «Бетон Комплекс» та їх структура за 2022-2024 рр.

Показник	Рік			Структура (до загальної суми оборотних активів),%		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1. Запаси, тис. грн						
1. Запаси	121372	135193	174962	18,7	25,32	31,13
1.1. виробничі запаси	56659	74542	87911	8,73	13,96	15,64
1.2. незавершене виробництво	2636	5012	8414	0,41	0,94	1,5
1.3. готова продукція	58431	51993	78636	9	9,74	13,99
1.4. товари	3646	3646	0	0,56	0,68	0
2. Дебіторська заборгованість, тис. грн						
2. Дебіторська заборгованість, тис. грн.	522487	392329	385249	80,48	73,48	68,55
2.1. дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	409244	361803	344020	63,04	67,77	61,21
2.2. дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	22134	9124	18070	3,41	1,71	3,22
2.3. з бюджетом	2466	2486	943	0,38	0,47	0,17
2.4. у тому числі з податку на прибуток	-2465	-2465	-943	-0,38	-0,38	-0,38
2.5. інша поточна дебіторська заборгованість	88643	18916	22216	13,65	3,54	3,95
3. Гроші та їх еквіваленти, тис. грн						
3. Гроші та їх еквіваленти	345	2718	175	0,05	0,51	0,03
3.1. готівка	0	0	0	0	0	0
3.2. рахунки в банках	345	2718	175	0,05	0,51	0,03
4. Інші оборотні активи, тис. грн						
4. Інші оборотні активи	4992	3646	1642	0,77	0,68	0,29
Усього оборотних активів, тис. грн	649196	533886	562028	100	100	100

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних Додатку А

Загальна сума оборотних активів ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становила 649196 тис. грн., у 2023 році відбулось зниження до 533886 тис. грн, а в 2024 році — незначне зростання до 562028 тис. грн. Запаси стабільно зростали як в абсолютному вираженні, так і в структурі оборотних активів. У 2022 році запаси склали 121372 тис. грн (18,7% від загальної суми), а до

2024 року їх обсяг збільшився до 174962 тис. грн (31,13%). Особливо значним є зростання частки готової продукції (з 9% до 13,99%) та виробничих запасів (з 8,73% до 15,64%). Дебіторська заборгованість, яка є найбільшою складовою оборотних активів, демонструє тенденцію до зниження. У 2022 році вона становила 522486 тис. грн (80,48%), а до 2024 року зменшилась до 385249 тис. грн (68,55%). Це свідчить про покращення управління розрахунками з клієнтами та зменшення обсягів відволікання коштів. Зокрема, значно скоротилася дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, а також інша поточна дебіторська заборгованість. Частка грошей та їх еквівалентів у 2023 році 2718 тис. грн (0,51%), тоді як у 2022 і 2024 роках цей показник був значно нижчим (345 тис. грн та 175 тис. грн.). Обсяг інших оборотних активів має тенденцію до зниження, що відображається як в абсолютних показниках (з 4992 тис. грн у 2022 році до 1642 тис. грн у 2024 р.), так і в їх структурі (з 0,77% до 0,29%). Найбільшу частку серед всіх оборотних активів займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги.

Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки представимо в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Основні показники ефективності використання оборотних активів

ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Показники	2022	2023	2024	Абс. відх. (+,-)		Відн. відх., %	
				23/22	24/23	23/22	24/23
Частка оборотних активів у активах, %	54,15	51,03	54,76	-3,12	3,72	-5,76	7,29
Кф. оборотності оборотних активів, оборот	1,01	1,53	1,65	0,52	0,11	51,95	7,44
Кф. завантаження оборотних активів, грн.	0,99	0,65	0,61	-0,34	-0,05	-34,19	-6,92
Термін одного обороту, дні	361,7	238,1	221,6	-123,7	-16,48	-34,19	-6,92
Рентабельність (+) (збитковість(-)) оборотних активів, %	-35,7	-4,2	-10,1	31,49	-5,81	-88,12	136,86
Кф. маневреності оборотних активів	0,0005	0,0005	0,0003	0	-0,0002	2	-41,18
Кф. співв. деб. і кредит. заб.	1,24	1,45	1,54	0,21	0,09	16,94	6,21

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних звітності товариства

На рис. 2.7 представимо частку оборотних активів в балансі (активах) ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

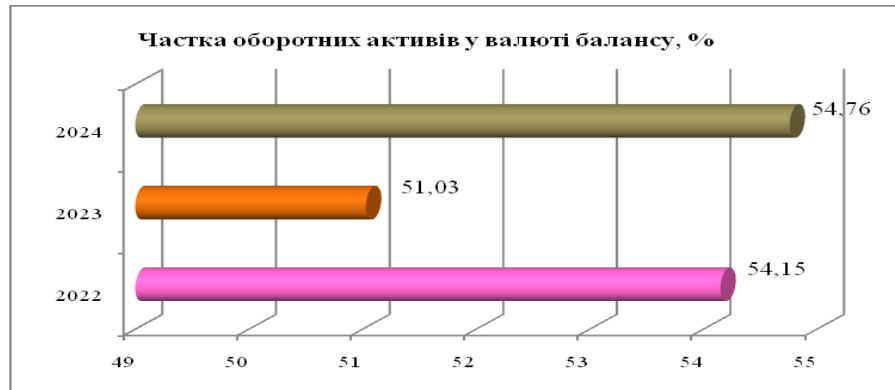

Рис. 2.7. Частка оборотних активів в балансі (активах) ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.16

Частка оборотних активів у валюті балансу демонструє, яку частину всього майна підприємства складають оборотні активи. У 2022 році їхня частка становила 54,15%, у 2023 році вона знизилась до 51,03%, а в 2024 році знову зросла до 54,76%, що свідчить про збільшення мобільності активів заводу в 2024 році. Коефіцієнт оборотності оборотних активів відображає швидкість, з якою оборотні активи перетворюються на гроші. У 2022 році він становив 1,01 обороту, що є низьким. Однак у 2023 році він значно зріс до 1,53, а в 2024 році до 1,65 - це позитивна тенденція, що вказує на прискорення оборотності активів та ефективніше їх використання. Коефіцієнт завантаження оборотних активів - це обернений показник до коефіцієнта оборотності, що показує, скільки оборотних активів потрібно для отримання однієї гривні доходу. Його значення знизилося з 0,99 грн у 2022 році до 0,65 грн у 2023 році та 0,61 грн у 2024 році. Зменшення показника є позитивним, оскільки свідчить про ефективніше використання активів для генерації доходу. Тривалість одного обороту - це показник, що показує кількість днів, необхідних для повного обороту оборотних активів. Він скоротився з 361,7 днів у 2022 році до 238,1 днів у 2023 році та 221,6 днів у 2024 році, і підтверджує позитивну динаміку й свідчить про прискорення виробничо-збутового циклу. Рентабельність оборотних активів відображає

ефективність їх використання для отримання чистого прибутку. Протягом усього періоду показник був від'ємним, що вказує на збитковість діяльності бетонного заводу. Хоча у 2023 році збиток значно скоротився - з (-35,7)% у 2022 році до (-4,2)% у 2023 році, у 2024 році він знову зріс до (-10,1)%, що свідчить про нестабільність та недостатню ефективність використання оборотних активів. Коефіцієнт маневреності оборотних активів демонструє частку оборотних активів у формі грошових коштів. Його значення є низьким протягом усього періоду (0,0005 у 2022 і 2023 роках, і 0,0003 у 2024 році), що вказує на майже повну відсутність вільних грошових коштів, що створює ризик втрати платоспроможності та неможливість швидкого реагування на поточні потреби. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості показує, наскільки завод залежить від заборгованості своїх клієнтів і постачальників. Його значення зростало: з 1,24 у 2022 році до 1,45 у 2023 році та 1,54 у 2024 році - це негативна тенденція, оскільки вона свідчить про те, що ТОВ «Бетон Комплекс» все більше фінансує своїх покупців, а не навпаки, що може призводити до нестачі обігових коштів.

Соціальні аспекти і кадрова політика ТОВ «Бетон Комплекс». Проведемо аналіз показників кількісного, якісного складу персоналу, його структури і руху та ефективності його використання ТОВ «Бетон Комплекс» в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Аналіз складу, руху і структури кількісного, якісного складу трудових ресурсів та ефективності їх використання ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Показник	2022	2023	2024	абс. відх. 2023/2022	абс. відх. 2024/2023
1	2	3	4	5	6
Загальна чисельність персоналу в т.ч., осіб	541	347	425	-194	78
-адміністративний персонал, осіб	38	32	42	-6	10
-робітники, осіб	431	253	321	-178	68
- ІТП, осіб	72	62	62	-10	0
Структура персоналу, % :					
-питома вага адмін. персоналу, %	7	9,2	9,9	2,2	0,7

Продовження таблиці 2.17

1	2	3	4	5	6
-питома вага робітників, %	79,7	72,9	75,5	-6,8	2,6
-питома вага ІТП, %	13,3	17,9	14,6	4,6	-3,3
Кількість жінок в т.ч., осіб	111	97	128	-14	31
- на керівних посадах, осіб	15	34	41	19	7
Прийнято за рік, осіб	48	114	95	66	-19
Звільнено за рік, осіб	199	308	17	109	-291
Ефективність використання персоналу					
Виробіток, тис. грн/ос	1108	2824	2662	1716	-162
Трудомісткість, ос./тис. грн	0,0009	0,0004	0,0004	-0,0005	0
Озброєність праці, тис. грн/ос.	986,5	1424,0	1068,2	437,5	-355,8
Рентабельність (+) (збитковість (-)) витрат на персонал, %	-204,9	-20,3	-33,3	184,6	-13
Чистий прибуток (+), збиток (-) на одного працівника, тис. грн	-392,4	-78,2	-162,5	314,2	-84,3
Зарплатовіддача, тис. грн	5,79	7,34	5,46	1,55	-1,88
Середньомісячна заробітна плата, тис. грн/ос.	13,05	26,27	33,33	13,22	7,06

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних звітності товариства

Загальна чисельність персоналу ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становила 541 особу, після чого у 2023 році різко скоротилася до 347 осіб (абсолютне відхилення (-194) особи), а у 2024 році частково відновилася до 425 осіб (абсолютне відхилення +78 осіб), що свідчить про кризовий період у 2023 році з подальшим поступовим відновленням діяльності бетонного заводу. Адміністративний персонал у 2022 році налічував 38 осіб, скоротився у 2023 році до 32 осіб, а у 2024 році зріс до 42 осіб. Чисельність робітників зазнала найбільших змін: з 431 особи у 2022 році вона скоротилася до 253 осіб у 2023 році, а у 2024 році збільшилася до 321 особи, що свідчить про виробничу кризу та подальше відновлення. Кількість інженерно-технічного персоналу (ІТП) зменшилася з 72 осіб у 2022 році до 62 осіб у 2023 році та залишилася незмінною у 2024 році на рівні 62 особи. Питома вага адміністративного персоналу зросла з 7% у 2022 році до 9,2% у 2023 році та до 9,9% у 2024 році, що демонструє посилення управлінської складової у структурі персоналу на фоні загального скорочення чисельності. Питома вага робітників знизилася з 79,7% у 2022 році до 72,9% у 2023 році, а у 2024 році дещо відновилася до 75,5%.

Питома вага ІТП зросла з 13,3% у 2022 році до 17,9% у 2023 році, а у 2024 році знизилася до 14,6%. Загальна кількість жінок серед персоналу скоротилася з 111 осіб у 2022 році до 97 осіб у 2023 році, а у 2024 році зросла до 128 осіб, що демонструє не лише відновлення, але й перевищення докризового рівня та може бути пов'язано з мобілізацією чоловіків в ході російсько-української війни та ростом чисельності жінок на ТОВ «Бетон Комплекс».

Кількість жінок на керівних посадах значно зросла з 15 осіб у 2022 році до 34 осіб у 2023 році та до 41 особи у 2024 році. Кількість прийнятих за рік працівників зросла з 48 осіб у 2022 році до 114 осіб у 2023 році, а у 2024 році скоротилася до 95 осіб. Кількість звільнених за рік працівників різко зросла з 199 осіб у 2022 році до 308 осіб у 2023 році (абсолютне відхилення +109 осіб), а у 2024 році кардинально скоротилася до 17 осіб, що чітко демонструє кризовий 2023 рік з масовими звільненнями та стабілізацію кадрової ситуації у 2024 році.

Виробіток на одного працівника значно зріс з 1108 тис. грн у 2022 році до 2824 тис. грн у 2023 році, а у 2024 році дещо знизився до 2662 тис.грн., що свідчить про підвищення продуктивності праці завдяки скороченню персоналу при збереженні обсягів виробництва. Трудомісткість знизилася з 0,0009 ос./тис. грн у 2022 році до 0,0004 ос./тис. грн у 2024 році. Озброєність праці зросла з 986,5 тис. грн/ос. у 2022 році до 1424 тис. грн/ос. у 2023 році, а у 2024 році знизилася до 1068,2 тис. грн/ос.

Рентабельність витрат на персонал покращилася з (-204,9)% у 2022 р. до (-33,3)% у 2024 р., залишаючись негативною протягом усього періоду, що свідчить про збитковість і неефективне використання коштів на персонал. Чистий прибуток на 1 працівника покращився зі збитку 392,4 тис. грн у 2022 р. до збитку 78,2 тис. грн у 2023 р., але погіршився до збитку 162,5 тис.грн. у 2024 р. Зарплатовіддача зросла з 5,79 тис. грн у 2022 році до 7,34 тис.грн. у 2023 році, а у 2024 році знизилася до 5,46 тис. грн.

Середньомісячна заробітна плата значно зросла з 13,05 тис. грн/ос. у 2022 році до 26,27 тис. грн/ос. у 2023 році та до 33,33 тис.грн./ос. у 2024 році і вказує на тенденцію до зростання оплати праці.

Динаміку чисельності працівників та їх структурного кваліфікаційного складу наведемо на рис. 2.8.

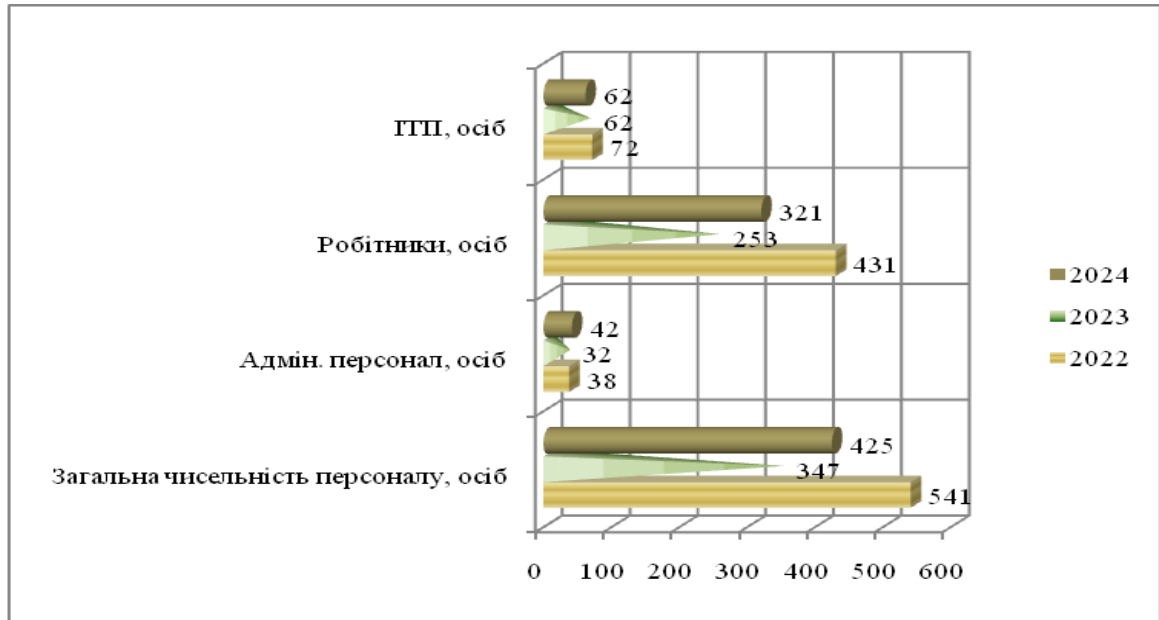

Рис. 2.8. Зміна структурного кваліфікаційного складу чисельності працівників ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.17

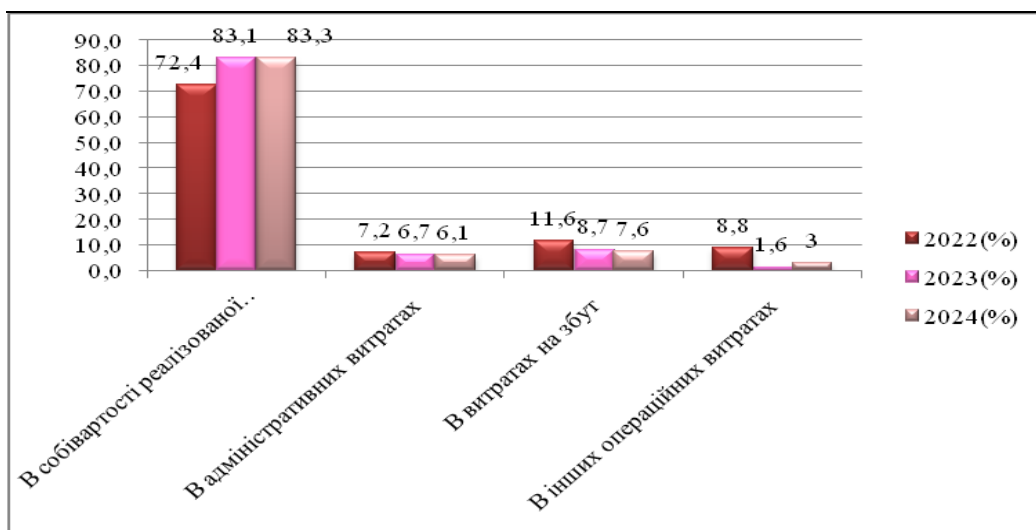
Аналіз кадрової політики показав значні коливання за досліджуваний період. У 2023 році відбулося суттєве скорочення персоналу на 194 особи порівняно з 2022 роком, що пов'язано з воєнними діями та економічною нестабільністю. Однак у 2024 році спостерігається відновлення кадрового потенціалу з приростом на 78 осіб. Структурні зміни показують стабільну частку робітників (від 85 до 88%), що відповідає виробничому характеру підприємства. Частка жінок у персоналі становить близько 25%, при цьому поступово збільшується кількість жінок на керівних посадах.

В табл. 2.18 наведемо витрати на виплати працівникам ТОВ «Бетон Комплекс», а на рис. 2.9 динаміку структури витрат на оплату праці в витратах товариства.

**Витрати на виплати працівникам з оплати праці ТОВ «Бетон Комплекс»
за 2022-2024 роки**

Показник	2022	2023	2024	абс. відх. 23/22	абс. відх. 24/23	відн. відх. 23/22	відн. відх. 24/23
Витрати на заробітну плату, тис. грн	84715	109392	169959	24677	60567	29,1	55,4
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн	18870	24042	37158	5172	13116	27,4	54,6
Витрати на оплату праці, тис. грн	103585	133434	207117	29849	73683	28,8	55,2
Витрати на оплату праці, в тому числі в: тис. грн							
- в собівартості реалізованої продукції	75010	110868	172536	35858	61668	47,8	55,6
- в адміністративних витратах	7420	8895	12561	1475	3666	19,9	41,2
- в витратах на збут	11996	11570	15730	-426	4160	-3,6	36
- в інших операційних витратах	9159	2101	6290	-7058	4189	-77,1	199,4
Структура витрат на оплату праці в витратах ТОВ «Бетон Комплекс», %							
- в собівартості реалізованої продукції	72,4	83,1	83,3	10,7	0,2	14,7	0,3
- в адміністративних витратах	7,2	6,7	6,1	-0,5	-0,6	-6,9	-9
- в витратах на збут	11,6	8,7	7,6	-2,9	-1,1	-25,1	-12,4
- в інших операційних витратах	8,8	1,6	3	-7,3	1,5	-82,2	92,9

Джерело: сформовано і розраховано автором на основі даних звітності товариства

**Рис. 2.9. Зміна структури витрат на оплату праці в витратах
ТОВ «Бетон Комплекс», % (2022-2024 рр.)**

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.18

Загальні витрати на оплату праці мають стійку тенденцію до зростання: з 103585 тис. грн у 2022 році до 133434 тис. грн у 2023 році і до 207117 тис. грн у 2024 році, що свідчить про значне збільшення фонду оплати праці на тлі інфляційних процесів й політики підвищення заробітних плат. Витрати на ЗП зросли з 84715 тис. грн у 2022 р. до 169959 тис. грн у 2024 р., а відрахування на соціальні заходи зросли з 18870 тис. грн у 2022 році до 37158 тис. грн. у 2024 році. Витрати в собівартості реалізованої продукції є домінуючими у структурі й зросли з 75010 тис. грн. (72,4%) у 2022 році до 110868 тис. грн. (83,1%) у 2023 році та до 172536 тис. грн. (83,3%) у 2024 році, що свідчить про концентрацію витрат на оплату праці у виробничій сфері. Адміністративні витрати на оплату праці зростали щорічно, однак їх питома вага знизилася з 7,2% до 6,1%, що вказує на оптимізацію управлінських витрат. Витрати на збут коливалися - з 11996 тис. грн. (11,6%) у 2022 році незначно знизилися до 11570 тис. грн (8,7%) у 2023 році ((-426) тис. грн. або (-3,6%)), а у 2024 році зросли до 15730 тис. грн (7,6%) (приріст 4160 тис. грн. або 36%), демонструючи нестабільність збутових витрат. Інші операційні витрати показали найбільшу зміну - скоротилися з 9159 тис. грн (8,8%) у 2022 р. до 2101 тис. грн (1,6%) у 2023 р. ((-7058) тис. грн.), а у 2024 р. зросли до 6290 тис. грн (3%) (приріст на 4189 тис. грн.), що свідчить про нестабільність додаткових операційних процесів.

Безпека праці працівників ТОВ «Бетон Комплекс». На ТОВ «Бетон Комплекс» створений відділ охорони праці, запроваджений триступеневий контроль за станом охорони праці. Діє «Положення про умови та охорону праці в ТОВ «Бетон Комплекс»». Працівники підприємства забезпечені засобами індивідуального захисту та спецодягом. Проводяться періодичні та попередні медогляди працівників зайнятих в шкідливих та важких умовах праці. Інструктажі працівників проходять на робочих місцях, керівний склад і керівники підрозділів проходять навчання з питань охорони праці в спеціалізованих навчальних закладах за рахунок підприємства. Для

підтримання безпеки праці персоналу на постійній основі проводяться заходи - табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Функції з охорони праці трудових ресурсів ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Назва функції	Опис
1	Контрольні перевірки	Проведення перевірок дотримання працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці
2	Профілактика травматизму	Попередження виробничого травматизму, пропаганда позитивних рішень, що підвищують безпеку виробничих процесів
3	Вступний інструктаж	Проведення з працівниками вступного інструктажу з питань охорони праці
4	Контроль інструктажів	Контроль проведення всіх видів інструктажів на ТОВ «Бетон Комплекс»
5	Медичні огляди	Організація проведення попереднього і періодичних медичних оглядів
6	Облік та аналіз	Ведення обліку й проведення аналізу причин виробничого травматизму, професійних захворювань, аварій на виробництві, заподіяної ними шкоди
7	Розслідування випадків	Участь у розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань й аварій на виробництві, складанні санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівників
8	Технічний контроль	Контроль за своєчасним проведенням необхідних випробувань і технічних оглядів устаткування
9	Навчання персоналу	Організація своєчасного проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці працівників
10	Забезпечення засобами захисту	Контроль забезпечення працівників та використання за призначенням спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту

Джерело: складено автором на основі управлінської звітності ТОВ «Бетон Комплекс»

Підприємство на постійній основі провадить інвестиційні заходи з охорони праці та техніки безпеки (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

Інвестиції в охорону праці і техніку безпеки кадрів за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	абс. відх. 2023/2022	абс. відх. 2024/2023
-на спецодяг та підтримання його в нормативному стані, тис. грн	772,8	2337,9	2805,5	1565,1	467,6
- на спецхарчування, тис. грн	161,1	6,2	7,4	-154,9	1,2
- на дослідження з екологічної безпеки, тис. грн	161,8	184,2	221	22,4	36,8
- на обов'язкове страхування робітників, тис. грн	110,13	34,79	41,7	-75,34	6,91
Всього інвестицій в охорону праці, тис. грн	1205,83	2563,09	3075,6	1357,26	512,51

Джерело: складено автором на основі даних звітності товариства

Загальні інвестиції в охорону праці зросли з 1205,83 тис. грн. у 2022 р. до 2563,09 тис. грн. у 2023 р. і до 3075,6 тис. грн. у 2024 р. (на або 20%).

Найбільше зростання було у витратах на спецодяг, які збільшилися майже в 3,6 рази за 2022-2024 період, тоді як витрати на спецхарчування скоротилися з 161,1 тис. грн. до 7,4 тис. грн., що може свідчити про зміну політики заводу щодо соціального забезпечення працівників.

Соціальне забезпечення. Для мотивації роботи працівників, розроблені:

- 1) програми доплат до заробітної плати;
- 2) діють положення «Про вплив якості праці на заробітну плату працівників» та «Положення про преміювання інженерно-технічних працівників основних та допоміжних цехів»;
- 3) мотиваційні програми проектно-технічного, виробничого відділів;
- 4) для робітників основних цехів розроблені відрядні розцінки для забезпечення грошової винагороди від обсягів виробленої продукції;
- 5) діє Колективний договір між адміністрацією і трудовим колективом;
- 6) розроблені заходи для забезпечення виробничо-побутового, культурного, медичного обслуговування, організації оздоровлення і відпочинку працівників, що підкріплене відповідними внутрішніми документами;
- 7) впроваджено і працює «Положення про заборону дискримінації, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», проводиться постійний контроль за дотриманням прав людини.

Взаємодія з освітніми організаціями.

На ТОВ «Бетон Комплекс» на постійній основі проводиться навчання з професійної освіти персоналу із залученням професійно-технічних учбових закладів, співпрацює з Київським національним університетом будівництва і архітектури, з закладами професійної освіти щодо надання можливості вдосконалення теоретичних знань студентів і в подальшому надання можливості працевлаштування.

Основні засоби для виробництва бетонних виробів - табл. 2.21.

Склад і рух основних засобів ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Показник	Будівлі, споруди і перед. пристрої	Машини та обладнання	Інше	Капітальні інвестиції	Всього
ПЕРВІСНА ВАРТІСТЬ					
Станом на 1 січня 2022	256642	289056	68287	809	614794
Придбання	-	10156	1069	2411	13636
Вибуття	-	(27)	(353)	-	(380)
Трансфер	-	809	-	(809)	-
Станом на 31 грудня 2022	256642	299994	69003	-	625639
Придбання	-	14328	887	6955	22170
Вибуття	-	(6997)	(760)	(3220)	(10977)
Трансфер	-	3220	-	(3220)	-
Станом на 31 грудня 2023	256642	310545	69130	-	636317
Придбання	-	13700	1125	-	14825
Вибуття	-	-1800	-600	-	-2400
Станом на 31 грудня 2024	256642	322445	69655	-	648742
НАКОПИЧЕНА АМОРТИЗАЦІЯ					
Станом на 1 січня 2022	(15305)	(30179)	(15729)	-	(61213)
Нарахована амортизація	(15058)	(29656)	(5516)	-	(50230)
Вибуття	-	26	351	-	377
Станом на 31 грудня 2022	(30363)	(59809)	(20893)	-	(111065)
Нарахована амортизація	(15058)	(34019)	(5111)	-	(54188)
Вибуття	-	1916	709	-	2625
Станом на 31 грудня 2023	(45421)	(91912)	(25295)	-	(162629)
Нарахована амортизація	(15058)	(35200)	(3203)	-	(53461)
Вибуття	-	1098	497	-	1595
Станом на 31 грудня 2024	(60479)	(126014)	(28001)	-	(214495)
БАЛАНСОВА ВАРТІСТЬ					
Станом на 31 грудня 2022	226279	240185	48110	-	514574
Станом на 31 грудня 2023	211221	218633	43835	-	473688
Станом на 31 грудня 2024	196163	196431	41654	-	434247

Джерело: складено автором на основі даних звітності товариства

На ТОВ «Бетон Комплекс» діє унікальна система автоматизації виробничого процесу, що дозволяє повністю контролювати якість продукції, починаючи з надходження сировини на склад та завершуючи відвантаженням покупцю. Загальна первісна вартість основних засобів на початку 2022 року вона становила 614794 тис. грн, а до кінця 2024 року зросла до 648742 тис. грн, що свідчить про збільшення на 33948 тис. грн або 5,5%. Машини та обладнання показують найбільшу динаміку зростання серед всіх категорій - з 289056 тис. грн на початку 2022 року до 322445 тис. грн наприкінці 2024 року. Накопичена амортизація демонструє стабільне зростання з 61213 тис. грн на початку 2022 року до 214495 тис. грн наприкінці 2024 року. Найбільша амортизація нараховується на машини та обладнання, що

відображає їх активне використання у виробничому процесі. Накопичена амортизація цієї категорії зросла з 30179 тис. грн до 126014 тис. грн за аналізований період. Балансова вартість основних засобів показує тенденцію до зниження з 514574 тис. грн наприкінці 2022 року до 434247 тис. грн наприкінці 2024 року, що становить зменшення на 80327 тис. грн., що пояснюється тим, що темпи нарахування амортизації перевищують темпи придбання нових основних засобів. Найбільше зниження балансової вартості спостерігається у категорії будівель, споруд і передавальних пристроїв - з 226279 тис. грн до 196163 тис. грн, що пов'язано з відсутністю інвестицій та постійним нарахуванням амортизації. Загалом, структура основних засобів відповідає специфіці діяльності товариства з виробництва залізобетонних виробів і конструкцій, де ключову роль відіграють виробниче обладнання та виробничі приміщення. Підприємство демонструє активну інвестиційну політику щодо оновлення машин та обладнання, що є позитивним фактором для підтримання конкурентоспроможності. Ключові показники оцінки ефективності використання основних засобів ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки наведено в табл. 2.22.

Таблиця 2.22

**Ключові показники оцінки ефективності використання основних засобів
ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки**

Показник	Рік			абс. відх. (+,-)		відн. відх, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	533673	494131	453967,5	-39542	-40163,5	-7,4	-8,1
Віддача, грн/грн	1,12	1,98	2,49	0,86	0,51	76,5	25,7
Місткість, грн/грн	0,89	0,5	0,4	-0,39	-0,1	-43,4	-20,4
Кф зносу	0,18	0,26	0,34	0,08	0,08	44	29,4
Кф придатності	0,82	0,74	0,67	-0,08	-0,07	-9,76	-9,46
Озброєність праці, тис. грн/ос.	986,5	1424	1068,2	437,5	-355,8	44,35	-24,99
Рівень автоматизації в-ва	0,93	0,94	0,94	0,01	0	1,08	0
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у балансі ТОВ «Бетон Комплекс»	42,9	45,3	42,3	2,4	-3	5,59	-6,62
Рентабельність (+) (збитковість (-)) ОЗ, %	-39,8	-5,5	-15,2	34,3	-9,7	-86,18	176,36

Джерело: складено автором на основі даних звітності товариства Бетон Комплекс

Віддача основних засобів показує винятково позитивну динаміку зростання, що є найбільш обнадійливим трендом серед усіх аналізованих показників. У 2022 році цей показник становив лише 1,12 грн/грн, у 2023 році різко зріс до 1,98 грн/грн (приріст 0,86 грн/грн або 76,5%), а у 2024 році продовжив зростання до 2,49 грн/грн (приріст 0,51 грн/грн або 25,7%). Це означає, що кожна гривня, вкладена в основні засоби, у 2024 році генерувала 2,49 грн доходу, що свідчить про суттєве підвищення ефективності використання виробничих потужностей. Місткість продукції, як обернений показник до віддачі, демонструє відповідне зниження з 0,89 грн/грн у 2022 році до 0,4 грн/грн у 2024 році. Зменшення у 2023 році склало 0,39 грн/грн (43,4%), а у 2024 році - ще 0,1 грн/грн (20,4%). Це позитивна тенденція, яка свідчить про зменшення потреби в основних засобах для виробництва одиниці продукції. Коефіцієнт зносу основних засобів демонструє постійне зростання, що викликає занепокоєння щодо технічного стану виробничих потужностей. У 2022 році він становив 0,18 (18%), у 2023 році зріс до 0,26 (26%) - приріст на 0,08 або 44%, а у 2024 році досяг 0,34 (34%) - додатковий приріст на 0,08 або 29,4%. Коефіцієнт придатності, відповідно, демонструє зниження з 0,82 (82%) у 2022 році до 0,67 (67%) у 2024 році. Зменшення у 2023 році склало 0,08 або 9,76%, а у 2024 році - 0,07 або 9,46%. Це означає, що частка придатних до використання основних засобів скоротилася на 15 % за два роки, що може негативно вплинути на виробничі можливості підприємства у майбутньому. Озброєність праці у 2022 році становила 986,5 тис. грн на особу, у 2023 році значно зросла до 1424 тис. грн на особу, однак у 2024 році спостерігається суттєве зниження до 1068,2 тис. грн на особу, що вказує на збільшення чисельності персоналу у 2024 році.

Рівень механізації і автоматизації виробництва у 2022 році становив 0,93, у 2023 і 2024 р. зріс до 0,94. Рентабельність (збитковість) основних засобів у 2022 році була (-39,8)%, у 2023 році (-5,5)%, у 2024 році (-15,2)%. Динаміку коефіцієнта реальної вартості основних засобів у майні ТОВ «Бетон Комплекс» представимо на рис. 2.10.

Рис. 2.10. Зміна (динаміка) коефіцієнта реальної вартості основних засобів у майні ТОВ «Бетон Комплекс», % (2022-2024 роки)

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.22

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022 році становив 42,9%, у 2023 році зріс до 45,3%, у 2024 році спостерігається зниження до 42,3% (зменшення на 3 %), що вказує на зміни у структурі активів і відносне зростання оборотних активів у 2024 році.

Аналіз вартості і ефективності використання нематеріальних активів відобразимо в табл. 2 23 і на рис. 2.11 зміну показників оцінки їх вартості.

Таблиця 2.23

Аналіз вартості і ефективності використання нематеріальних активів ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Показник	Рік			абс. відх. (+,-)		відн. відх, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
Первісна вартість, тис.грн.	5248	4861	4861	-387	0	-7,4	0
Залишкова вартість, тис.грн.	431	55	29	-376	-26	-87,2	-47,3
Накопичена амортизація, тис.грн.	4817	4806	4832	-11	26	-0,2	0,5
Кф зносу	0,92	0,99	0,99	0	0	7,6	0
Кф придатності	0,08	0,01	0,01	0	0	-87,5	0
Кф реальної вартості нематеріальних активів у балансі ТОВ «Бетон Комплекс»	0,44	0,46	0,47	0	0	4,5	2,2
Рентабельність (+) (збитковість (-)) нематеріальних активів, %	-4045,2	-558,3	-1420,9	3 487	-863	-86,2	154,5

Джерело: складено автором на основі звітності ТОВ «Бетон Комплекс»

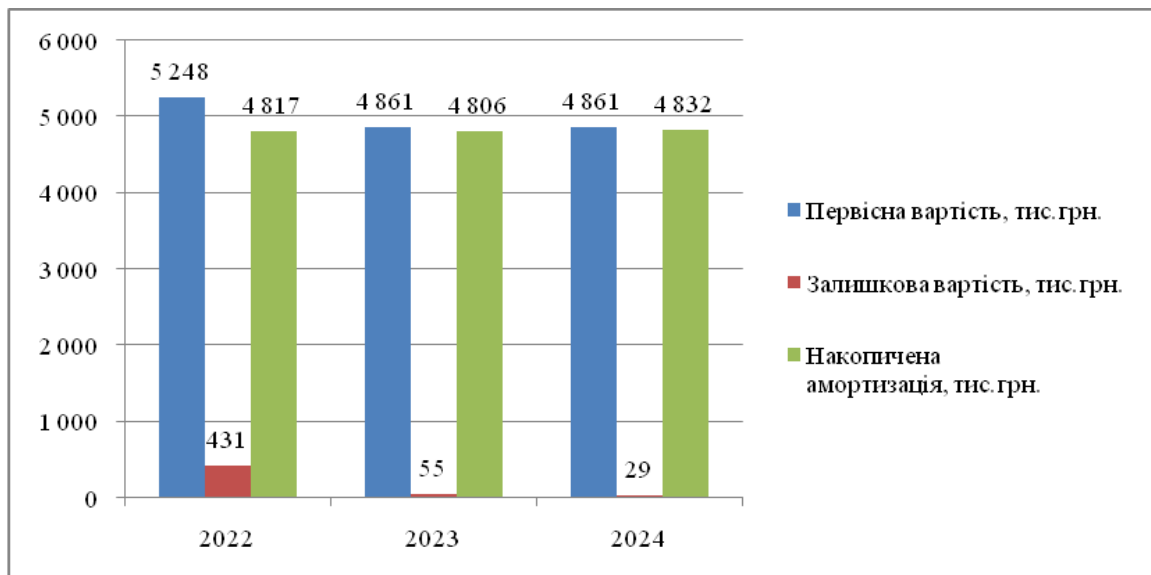

Рис. 2.11. Зміна (динаміка) показників оцінки вартості нематеріальних активів ТОВ «Бетон Комплекс», % (2022-2024 роки)

Джерело: побудовано автором за даними табл. 2.23

На основі представлених даних табл. 2.23 і рис. 2.11 можна зробити висновок, що нематеріальні активи ТОВ «Бетон Комплекс» характеризуються критичним станом та неефективним використанням протягом 2022-2024 років. Первісна вартість активів скоротилася з 5248 тис. грн у 2022 році до 4861 тис. грн у 2023-2024 роках, при цьому залишкова вартість різко зменшилася з 431 тис. грн до 29 тис. грн, що свідчить про майже повне зношення активів (коефіцієнти зносу досягають 0,99). Найбільш акцентним показником є від'ємна рентабельність нематеріальних активів, яка збільшилася від (-4045,2)% у 2022 році до (-1420,9)% у 2024 році, що вказує на збитковість їх використання.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Проведено комплексний аналіз господарської діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «Бетон Комплекс», і встановлено, що це українська компанія, заснована у 2005 році, яка входить до складу Групи компаній «ПБГ Ковальська» і спеціалізується на виробництві залізобетонних конструкцій, товарних бетонів й розчинних сумішей.

Проаналізовано організаційну структуру підприємства, яка складається з 425 працівників у 2024 р. та включає адміністративну службу, службу

виробництва, службу забезпечення виробництва та інші підрозділи. Охарактеризовано конкурентне середовище, де ТОВ «Бетон Комплекс» займає 5,8% серед виробників на ринку залізобетонних конструкцій України.

Проаналізовано обсяги реалізації продукції у натуральних показниках, які зросли з 379,66 тис. т у 2022 році до 532,7 тис. т у 2024 році.

Встановлено структуру реалізації продукції за асортиментом, де найбільшу частку займають «Елементи конструкцій збірні для будівництва» (47-50,2%), а найменшу - блоки та цегла з цементу (5,1-6,4%). У вартісному вираженні загальний обсяг реалізації зріс з 599440 тис. грн у 2022 році до 1131214 тис. грн. у 2024 році.

Охарактеризовано основні техніко-економічні показники діяльності підприємства, які демонструють змінні тенденції. Чистий дохід стабільно зростав з 599440 тис. грн у 2022 році до 1131214 тис. грн у 2024 році, однак ТОВ «Бетон Комплекс» протягом усього аналізованого періоду залишалося збитковим з чистим збитком 69071 тис.грн. у 2024 році. Встановлено зростання продуктивності праці з 1108 тис.грн/особу у 2022 році до 2662 тис.грн/особу у 2024 році та підвищення віддачі основних засобів з 1,12 грн/грн до 2,49 грн/грн.

Проаналізовано динаміку чистого робочого капіталу, який скоротився з 412535 тис. грн. у 2022 році до 374026 тис. грн. у 2024 році, що свідчить про погіршення фінансової стабільності підприємства через неефективне управління оборотними активами та зростання поточних зобов'язань.

Встановлено структуру операційних витрат, де найбільшу частку займають матеріальні затрати (57,89% у 2024 р.), витрати на оплату праці (13,2% у 2024 р.) та інші операційні витрати (21,5% у 2024 р.). Проаналізовано комплексний склад поточних витрат, які зросли з 1050033 тис. грн у 2022 р. до 1341041 тис. грн у 2024 р., при цьому найбільше зростання показали собівартість реалізованої продукції і інші операційні витрати.

Охарактеризовано екологічні аспекти діяльності підприємства, включаючи витрати на енергоресурси, які зросли з 25344,4 тис. грн у 2022 році до 35990 тис. грн у 2024 році, та витрати на природоохоронні заходи, що збільшилися зростала з 1142,3 тис. грн до 5900,3 тис. грн за аналізований період.

Проаналізовано структуру оборотних активів, загальна сума яких становила 562028 тис.грн. у 2024 році, з них найбільшу частку займає дебіторська заборгованість (68,55%) та запаси (31,13%). Встановлено покращення показників ефективності використання оборотних активів: коефіцієнт оборотності зріс з 1,01 обороту у 2022 р. до 1,65 оборотів у 2024 р., а тривалість одного обороту скоротилася з 361,7 днів до 221,6 днів.

Охарактеризовано кадрову політику підприємства, яка демонструвала значні коливання: чисельність персоналу скоротилася з 541 особи у 2022 р. до 347 осіб у 2023 р., а у 2024 р. частково відновилася до 425 осіб. Встановлено зростання середньомісячної заробітної плати з 13,05 тис. грн/ос. у 2022 році до 33,33 тис. грн/ос. у 2024 р. та збільшення загальних витрат на оплату праці з 103585 тис. грн до 207117 тис. грн. Проаналізовано інвестиції в охорону праці, які зросли з 1205,83 тис. грн у 2022 р. до 3075,6 тис. грн у 2024 р.

Проаналізовано стан основних засобів ТОВ «Бетон Комплекс», первісна вартість яких зросла з 614794 тис. грн у 2022 р. до 648742 тис. грн у 2024 р., при цьому балансова вартість зменшилася через нарахування амортизації. Проаналізовано показники ефективності використання основних засобів, серед яких позитивною є динаміка віддачі основних засобів (зростання з 1,12 грн/грн до 2,49 грн/грн), однак коефіцієнт зносу збільшився з 0,18 до 0,34, що вказує на оновлення виробничих потужностей.

Охарактеризовано критичний стан нематеріальних активів підприємства, залишкова вартість яких скоротилася з 431 тис. грн у 2022 році до 29 тис. грн у 2024 році при коефіцієнті зносу 0,99, що свідчить про їх майже повне зношення і неефективне використання.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

3.1. Аналіз ефективності фінансово-економічного стану товариства

Аналіз ефективності фінансово-економічного стану товариства є ключовим інструментом для оцінки ефективності ТОВ «Бетон Комплекс» генерувати прибуток, забезпечувати платоспроможність та адаптуватися до змінного середовища в контексті забезпечення довгострокової економічної стабільності підприємства.

Наступним етапом написання кваліфікаційної роботи є проведення діагностики «золотого балансу» ТОВ «Бетон Комплекс» (табл. 3.1, 3.2 і 3.3).

Діагностика «Золотого балансу» ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки необхідна для комплексної оцінки ліквідності та фінансової стійкості і стабільності підприємства шляхом порівняння активів та пасивів за ступенем їх ліквідності, що дозволяє виявити ризики неплатоспроможності та розробити заходи для оптимізації структури балансу із забезпеченням стабільного функціонування товариства. Баланс буде визнаний ліквідним за наступними умовами:

1) $A1 \geq П1$ (найбільші ліквідні активи покривають найбільші термінові зобов'язання);

2) $A2 \geq П2$ (швидкоореалізовані активи перевищують короткострокові пасиви);

3) $A3 \geq П3$ (вільноореалізовані активи, потрібні для покриття довгострокових зобов'язань);

4) $A4 \leq П4$ (важкоореалізовані активи не перевищують постійні пасиви), що забезпечує оптимальний розподіл ресурсів для підтримки платоспроможності підприємства.

В табл. 3.1 представимо аналіз активу балансу за ступенем ліквідності ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

Таблиця 3.1

Аналіз активу балансу за ступенем ліквідності ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Актив	Показник	2022	2023	2024
А1	Грошові кошти	345	2718	175
	Поточні фінансові інвестиції	0	0	0
	Сума А1	345	2718	175
А2	Дебіторська заборгованість	522487	392329	385249
	Векселі	0	0	0
	Інші оборотні активи	4992	3646	1642
	Сума А 2	527479	395975	386891
А3	Запаси	121372	135193	174962
	Сума А 3	121372	135193	174962
А4	Необоротні активи	549677	512250	464410
	Сума А 4	549677	512250	464410
Баланс		1198873	1046136	1026438

Джерело: згруповано автором на основі Балансу ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 рр.

Структура активів ТОВ «Бетон Комплекс» характеризується суттєвими диспропорціями та негативними тенденціями течії досліджуваного періоду.

Найбільш ліквідні активи (А1) демонструють низький рівень та нестабільну динаміку. У 2023 році спостерігалось значне зростання грошових коштів до 2718 тис. грн, проте у 2024 році відбулося різке скорочення до 175 тис. грн, що на 94% менше з попереднім роком. Така нестабільність вказує на проблеми з управлінням грошовими потоками та свідчить про платіжні труднощі в діяльності ТОВ «Бетон Комплекс». Швидко реалізовані активи (А2) мали тенденції до зменшення - з 527479 тис. грн у 2022 році до 386891 тис. грн у 2024 році (зменшення на 26,6%), що свідчить про покращення роботи з дебіторами, але водночас створює ризики для поточної ліквідності.

Вільнореалізовані активи (А3) демонструють позитивну динаміку зростання запасів з 121372 тис. грн до 174962 тис. грн (зростання на 44,1%), що може вказувати на ріст виробничих потужностей, але також створює ризики «замороження» коштів. Важкореалізовані активи (А4) демонструють

тенденцію до скорочення - з 549677 тис. грн у 2022 році до 464410 тис. грн у 2024 році (зменшення на 15,5%).

В табл. 3.2 представимо аналіз пасиву балансу за термінами погашення ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

Таблиця 3.2

Аналіз пасиву балансу за терміновістю погашення ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Пасив	Показник	2022	2023	2024
П1	Поточна кредиторська заборгованість	176190	139699	250444
	Сума П 1	176190	139699	250444
П2	Короткострокові позикові кошти	245385	130000	0
	Сума П 2	245385	130000	0
П3	Довгострокові зобов'язання	625761	652395	721023
	Сума П 3	625761	652395	721023
П4	Власний капітал	151537	124042	54971
	Сума П 4	151537	124042	54971
Баланс		1198873	1046136	1026438

Джерело: згруповано автором на основі Балансу ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 рр.

Структура пасивів ТОВ «Бетон Комплекс» характеризується критичними проблемами у фінансуванні і загрозами фінансової стабільності.

Найбільш термінові зобов'язання (П1) показують негативну динаміку зростання поточної кредиторської заборгованості з 176190 тис. грн у 2022 році до 250444 тис. грн у 2024 році, а це підвищення платіжної дисципліни та накопичення боргів. Короткострокові пасиви (П2) демонструють позитивну тенденцію повного погашення короткострокових позикових коштів у 2024 році (з 245385 тис. грн у 2022 році до 0 у 2024 р.), що свідчить про покращення управління короткостроковими зобов'язаннями.

Довгострокові зобов'язання (П3) демонструють стійке зростання з 625761 тис. грн у 2022 р. до 721023 тис. грн у 2024 р. (зростання на 15,2%), що вказує на підвищення довгострокової заборгованості та створює ризики для майбутньої фінансової стабільності.

Власний капітал (П4) демонструє катастрофічне скорочення з 151537 тис. грн у 2022 році до 54971 тис. грн у 2024 році (зменшення на 63,7%). Така динаміка впливу свідчить про критичне погіршення фінансового стану

підприємства та збитки. На рис. 3.3 відобразимо зміну розділів активу за ступенем ліквідності і пасиву балансу за термінами погашення ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

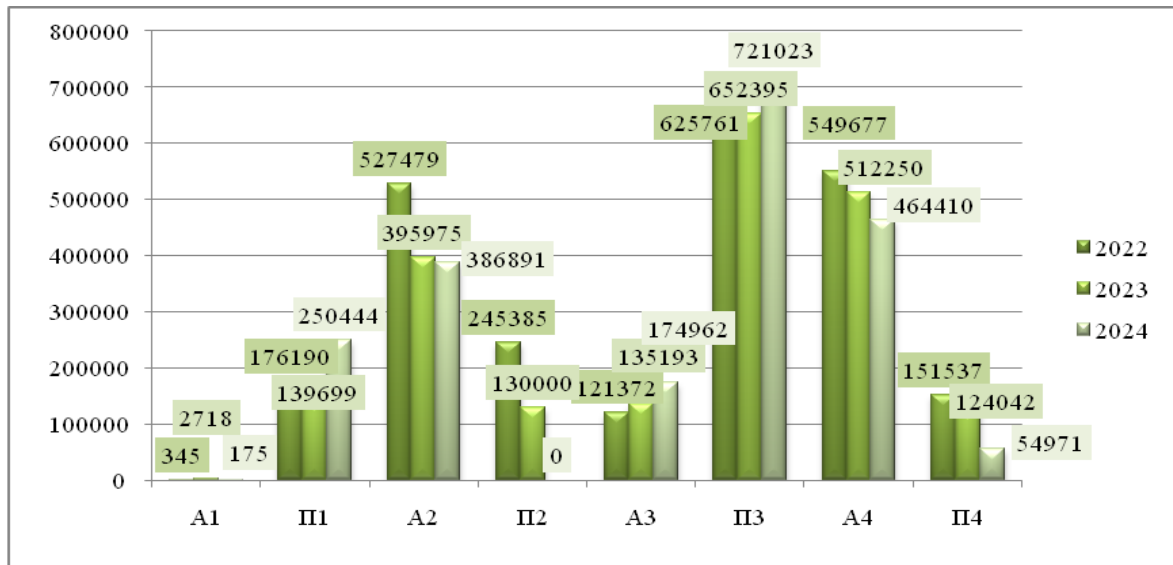

Рис. 3.1. Зміна розділів активу за ступенем ліквідності і пасиву балансу за термінами погашення ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 3.1 і 3.2

В табл. 3.3 відобразимо діагностику «Золотого балансу» (умов виконання) ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

Таблиця 3.3

Діагностика «Золотого балансу» ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 рр.

Нормативна умова ліквідності	ТОВ «Бетон Комплекс»		
	2022	2023	2024
$A1 \geq П1$	<	<	<
$A2 \geq П2$	>	>	>
$A3 \geq П3$	<	<	<
$A4 \leq П4$	>	>	>

Джерело: визначено автором на основі Балансу ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 рр.

Аналіз виконання умов «Золотого балансу» ТОВ «Бетон Комплекс» показує системні порушення ліквідності:

1) умова $A1 \geq П1$ не виконується протягом усього періоду, що призводить до неспроможності бетонного заводу покрити найбільш термінові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів;

2) умова $A2 \geq П2$ виконується, що є позитивним фактором і негативно впливає на рівень швидкоореалізованих активів для покриття

короткострокових зобов'язань, особливо за рахунок повного погашення короткострокових позик у 2024 році;

3) умова $A3 \geq P3$ не виконується, що вказує на недостатність вільнореалізованих активів для покриття довгострокових зобов'язань, що створює серйозні ризики для довгострокової платоспроможності;

4) умова $A4 \leq P4$ не виконується, необоротні активи перевищують власний капітал, що свідчить про фінансування основних засобів за рахунок залучених коштів і створює ризики фінансової незалежності.

Діагностика ліквідності ТОВ «Бетон Комплекс» виявила критичні проблеми фінансового стану підприємства і його стабільності. Виконання лише однієї з чотирьох умов «Золотого балансу» негативно впливає на фінансову рівновагу та високі ризики неплатоспроможності. Підприємству необхідно терміново розробити комплекс заходів щодо вдосконалення структури балансу, оптимізації управління оборотними коштами та зміцнення власного капіталу для забезпечення економічної стабільності.

В табл. 3.4 проведемо аналіз «Звіту про фінансові результати» ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки.

Таблиця 3.4

**Аналіз «Звіту про фінансові результати» ТОВ «Бетон Комплекс»
за 2022-2024 роки, тис. грн**

Назва показника	Значення за період, тис. грн			Відн. відх (%)		Абс. відх. (+,-)	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
Чистий дохід від РП (товарів, робіт, послуг)	599440	979863	1131214	63,46	15,45	380423	151351
Валовий прибуток	81266	173268	178549	113,21	3,05	92002	5281
Інші операційні доходи	214895	208366	128598	-3,04	-38,3	-6529	-79768
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	0	25505	0	0	-100	25505	-25505
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток (-)	-164748	0	-13923	-100	0	164748	-13923
Інші доходи	40	0	0	-100	0	-40	0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток (-)	-223970	-46455	-75150	-79,3	61,8	177515	-28695
Чистий фінансовий результат: збиток (-)	-212292	-27139	-69071	-87,2	154,5	185153	-41932

Джерело: складено і розраховано автором на основі Звіту про фін.результати

Чистий дохід від реалізації продукції демонструє стійку позитивну динаміку зростання протягом усього досліджуваного періоду, збільшившись з 599440 тис. грн у 2022 р. до 1131214 тис. грн у 2024 р. Валовий прибуток також демонструє позитивну тенденцію, зростаючи з 81266 тис. грн у 2022 р. до 178549 тис. грн у 2024 р. Інші операційні доходи характеризуються негативною динамікою, скоротившись з 214895 тис. грн у 2022 році до 128598 тис. грн у 2024 році. Фінансовий результат від операційної діяльності демонструє нестабільність й критичні проблеми з прибутковістю. У 2022 та 2024 рр. підприємство мало операційні збитки розміром 164748 тис. грн та 13923 тис. грн відповідно, тоді як у 2023 р. вдалося досягти операційного прибутку в 25505 тис. грн. Така динаміка вказує на структурні проблеми в управлінні операційними витратами та потребує системного підходу до оптимізації бізнес-процесів. Фінансовий результат до оподаткування залишається збитковим протягом усього періоду, хоча і з тенденцією до поліпшення. Збиток скоротився з 223970 тис. грн у 2022 р. до 75150 тис. грн у 2024 р. Найкращий результат досягнуто у 2023 р. зі збитком 46455 тис. грн, проте зниження у 2024 р. на 61,8% вказує на тимчасовість позитивних змін і необхідні додаткові заходи для удосконалення економічної стабільності. В табл. 3.2 представимо динаміку чистого збитку.

Рис. 3.2. Динаміка чистого фінансового результату діяльності (збитку)

ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 рр., тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 3.4

Чистий фінансовий результат характеризується стійкою збитковістю, хоча і з ознаками покращення. Чистий збиток зменшився з 212292 тис. грн у 2022 році до 69071 тис. грн у 2024 році, що має позитивну тенденцію, проте зростання збитковості у 2024 році на 154,5% порівняно з 2023 роком показує нестабільність фінансових результатів і вказує на необхідний комплексний перегляд стратегії управління витратами та доходами для забезпечення сталої прибутковості ТОВ «Бетон Комплекс» і економічної стабільності.

Проведемо аналіз ефективності фінансово-економічного стану ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки в табл. 3.5 за допомогою показників оцінки ліквідності, ділової активності і рентабельності.

Таблиця 3.5

**Індикатори аналізу ефективності фінансово-економічного стану
ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки**

Назва показника	Рік, тис.грн.			Відхилення (абс. і відн.)			
	2022	2023	2024	+, -	%	+, -	%
				23/22	23/22	24/23	24/23
1	2	3	4	5	6	7	8
Оцінка рентабельності							
1. Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-), тис. грн	-212292	-27139	-69071	185153	-41932	-87,2	154,5
2. Рентабельність (+) (збитковість (-)) операційної діяльності, %	-16,83	2,19	-1,09	19,0	x	-113	x
3. Рентабельність (+) (збитковість (-)) власного капіталу, %	-140,1	-21,9	-125,6	118,2	x	-84,4	x
4. Рентабельність (+) (збитковість (-)) активів, %	-17,7	-2,6	-6,7	15,1	x	-85,3	x
5. Рентабельність (+) (збитковість (-)) продажу, %	-35,4	-2,8	-6,1	32,6	x	-92,2	x
6. Рентабельність (+) (збитковість (-)) продукції, %	-41	-3,4	-7,3	37,6	x	-91,8	x
Оцінка ліквідності							
Кф поточної ліквідності	1,54	1,98	2,24	0,44	x	0,26	x
Кф абсолютної ліквідності	0,001	0,01	0,001	0,009	x	-0,01	x
Кф швидкої ліквідності	1,25	1,48	1,55	0,23	x	0,07	x

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Забезпеченість робочим капіталом (власні оборотні кошти), тис. грн	227621	264187	311584	36566	16,1	47397	17,9
Оцінка ділової активності							
Кф ресурсовіддачі	0,5	0,94	1,1	0,44	x	0,17	x
Кф оборотності оборотних активів, об.	0,92	1,84	2,01	0,91	x	0,18	x
Кф оборотності виробничих запасів, об.	4,27	5,97	5,44	1,70	x	-0,52	x
Кф оборотності готової продукції, об.	10,26	18,85	14,39	8,59	x	-4,46	x
Кф оборотності дебіт. заборгованості, об.	1,15	2,5	2,94	1,35	x	0,44	x
Кф оборотності кредиторської заборгованості, об.	1,42	3,63	4,52	2,21	x	0,88	x
Кф оборотності грошових коштів, об.	1737,51	360,51	6464,08	-1377	x	6103,6	x
Час одного обороту оборотних активів, дні	395	199	181	-196	-49,69	-18	-9,05
Час одного обороту виробничих запасів, дні	85	61	67	-24	-28,23	6	9,84
Час одного обороту готової продукції, дні	36	19	25	-17	-47,22	6	31,58
Час одного обороту дебіторської заборгованості, дні	318	146	124	-172	-54,09	-22	-15,07
Час одного обороту кредиторської заборгованості, дні	257	100	81	-157	-61,09	-19	-19,0
Час одного обороту грошових коштів, дні	0,21	1,01	0,06	0,8	381,96	-0,95	-94,42

Джерело: складено і розраховано автором на основі Звіту про фін.результати і Балансу

Рентабельність (збитковість) операційної діяльності у 2022 році становила (-16,83)%, у 2023 році вдалося досягти прибутковості на рівні 2,19%, проте у 2024 році знову відмічається збитковість (-1,09)%. Рентабельність (збитковість) власного капіталу мала спад протягом періоду з поглибленням збитковості з (-140,1)% у 2022 р. до (-125,6)% у 2024 р. Рентабельність (збитковість) активів показує динаміку з поліпшенням у 2023 році (збитковість скоротилася з 17,7% до 2,6%) та погіршенням у 2024 році до 6,7%. Рентабельність (збитковість) продажу характеризується значним поліпшенням у 2023 році, коли збитковість скоротилася з критичних 35,4% до 2,8%, проте у 2024 році знову погіршилася до 6,1%. Рентабельність

продукції демонструє аналогічні тенденції з суттєвим поліпшенням у 2023 році (збитковість зменшилася з 41% до 3,4%) та погіршенням у 2024 році до 7,3%. Хоча загальне поліпшення порівняно з 2022 роком є позитивним, нестабільність показника вказує на проблеми в контролі собівартості та ціноутворенні. Коефіцієнт поточної ліквідності показує стійке поліпшення з 1,54 до 2,24, що свідчить про зміцнення спроможності підприємства виконувати поточні зобов'язання. Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризується критично низькими значеннями та високою волатильністю, коливаючись від 0,001 до 0,01, що вказує на нестачу високоліквідних активів для миттєвого покриття зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності демонструє поступове поліпшення з 1,25 до 1,55, що свідчить про зміцнення спроможності підприємства виконувати короткострокові зобов'язання без реалізації запасів. Коефіцієнт ділової активності показує значне поліпшення з 0,5 до 1,1, що свідчить про підвищення ефективності використання активів для генерування доходу.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів демонструє позитивну динаміку зростання з 0,92 до 2,01. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів показує зростання з 4,27 до 5,44 з піком у 2023 році, що свідчить про оптимізацію управління запасами, хоча незначне погіршення у 2024 році вимагає уваги. Коефіцієнт оборотності готової продукції характеризується високою динамікою з піком у 2023 році 18,85 та падінням у 2024 році до 14,39, що вказує на проблеми зі збутом і сезонні коливання попиту. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості демонструє значне поліпшення з 1,15 до 2,94. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує стрімке зростання з 1,42 до 4,52, що вказує як на поліпшення платіжної дисципліни, так і на тиск з боку кредиторів. Термін одного обороту оборотних активів значно скоротився з 395,3 днів до 181 днів, що свідчить про прискорення оборотності і підвищення ефективності використання оборотного капіталу. Термін дебіторської заборгованості покращився з 318 днів до 124 днів, що вказує на значне поліпшення роботи з

дебіторами та зменшення ризиків несплати. Термін одного обороту кредиторської заборгованості скоротився з 257 днів до 81 днів, що свідчить про підвищення ефективності розрахунків. Термін одного обороту грошових коштів у 2022 році становив 0,21 дні, у 2023 році 1,01 та 0,06 днів у 2024 році. Термін одного обороту виробничих запасів мав пікове значення у 2022 році 85 днів, а у 2024 році становив 67 днів, а готової продукції був в межах від 36 дні у 2022 році до 25 дні. В табл 3.6 проведемо аналіз показників фінансової стійкості і заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс».

Таблиця 3.6

**Аналіз фінансової стійкості і заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс» за
2022-2024 роки**

Назва показника	Рік, тис.грн.			Відхилення (абс. і відн.)			
	2022	2023	2024	+, -	%	+, -	%
				23/22	23/22	24/23	24/23
Оцінка фінансової стійкості							
Кф фінансової стійкості	0,65	0,74	0,76	0,1	14,5	0,01	1,9
Кф фінансової автономії	0,13	0,12	0,05	-0,01	-6,2	-0,1	-54,8
Кф концентрації позикового капіталу	0,35	0,26	0,24	-0,1	-26,7	-0,01	-5,4
Кф покриття необ. акт. власним капіталом	0,28	0,24	0,12	0,0	-12,2	-0,1	-51,1
Кф мобільності	1,2	1,0	1,2	-0,1	-11,8	0,2	16,1
Кф співвідношення власних і залучених коштів	2,78	2,17	4,56	-0,6	-21,8	2,4	109,5
Кф маневреності власних коштів	0,19	0,25	0,3	0,06	33	0,05	20,2
Кф фінансової залежності	7,91	8,43	18,67	0,5	6,6	10,2	121,4
Кф забезпеченості оборотних коштів власним капіталом	0,4	0,5	0,6	0,1	41,1	0,1	12
Частка довгострокових зобов'язань в пасиві,%	52,2	62,4	70,2	10,2	19,5	7,9	12,6
Частка власного капіталу в пасиві,%	12,6	11,8	5,4	-0,8	-6,35	-6,4	-54,24
Частка поточних зобов'язань і забезпечень в пасиві,%	35,2	25,8	24,4	-9,4	-26,7	-1,4	-5,4

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних Додатку А і Б

Коефіцієнт фінансової автономії скоротився з 0,13 до 0,05, що вказує на катастрофічне зменшення частки власного капіталу у структурі фінансування та загрожує його фінансовій незалежності. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує позитивну тенденцію зменшення з 0,35 до 0,24, що свідчить про скорочення відносної частки залучених коштів. Найбільше поліпшення відбулося у 2023 році з падінням на 26,7%, хоча у 2024 році

темпи поліпшення сповільнилися до 5,4%. Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом скоротився з 0,28 до 0,12, що вказує на критичне зниження спроможності власного капіталу фінансувати довгострокові активи. Різке погіршення на 51,1% у 2024 р. створює ризики для довгострокової стабільності. Коефіцієнт мобільності мав динаміку з незначним ростом у 2024 р. до 1,2. Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів показує погіршення структури капіталу з зростанням з 2,78 до 4,56, особливо у 2024 році на 109,5%. Коефіцієнт маневреності власних коштів показує зростання з 0,19 до 0,3. Коефіцієнт фінансової залежності показує погіршення з 7,91 до 18,67, особливо у 2024 році зі зростанням на 121,4%, що підтверджує залежність комплексу від зовнішнього фінансування. Коефіцієнт фінансової стійкості у 2022 р. був 0,65, у 2023 р. 0,74, у 2024 р. 0,76, що за останні два роки знаходиться в межах норми 0,7-0,9. Частка довгострокових зобов'язань в пасивах Бетон Комплекс зростала, тоді як короткострокових і власного капіталу спадала щорічно (рис. 3.3).

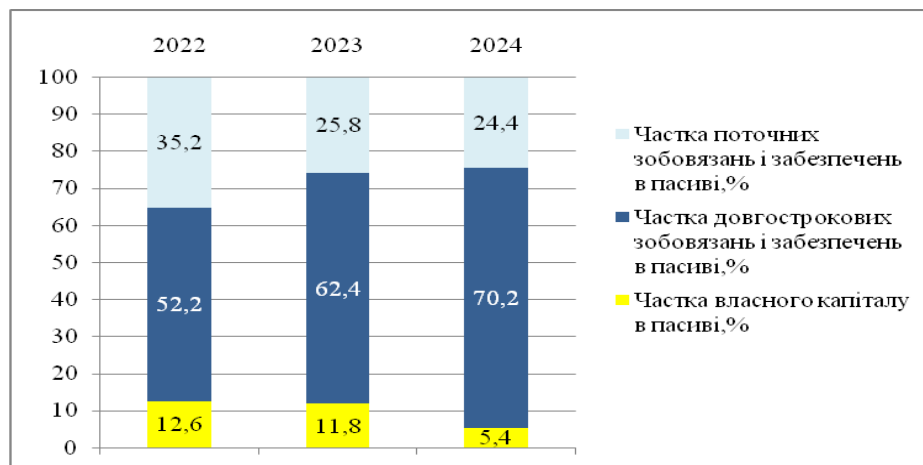

Рис. 3.3. Зміна частки довгострокових і поточних зобов'язань й забезпечень та власного капіталу в пасиві ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки, %

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 3.6

Загальна оцінка свідчить про суперечливі тенденції у фінансово-економічному стані ТОВ «Бетон Комплекс», тобто значне поліпшення показників ділової активності та ліквідності на тлі критичного погіршення фінансової стійкості та автономії, що вимагає комплексного підходу до стабілізації фінансового стану.

3.2. Аналіз ризиків і факторів впливу на економічну стабільність ТОВ «Бетон Комплекс»

Забезпечення економічної стабільності підприємства в сучасних умовах господарювання неможливе без комплексного аналізу та ефективного контролю над ризиками. Основними ризиками, які пов'язані з фінансовими інструментами і економічною стабільністю ТОВ «Бетон Комплекс» є (табл. 3.7): військові ризики, кредитні ризики, ризики ліквідності, ризики зміни відсоткової ставки, валютні ризики.

Таблиця 3.7

Основні ризики впливу на економічну стабільність ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Тип ризику	Характеристика та методи управління
1	Військові ризики	В даний час це є основними ризиками для підприємства. Ці ризики охоплюють всі сфери діяльності - це й ризик втрати майна, втрати керівного складу, кадровий ризик, надійність контрагентів. На підприємстві розроблені діють положення та порядок дій в залежності від ризику - повна зупинка діяльності, втрата активів, евакуація тощо. Головною задачею є оптимізація діяльності підприємства щодо зменшення втрат від зовнішніх факторів.
2	Кредитний ризик	Товариство зазнає кредитного ризику, тобто ризику того, що одна сторона не зможе виконати своїх зобов'язань і змусить іншу сторону зазнати фінансового збитку. Товариство систематизує рівні кредитного ризику, який вона приймає на себе, встановлюючи ліміти на суми, стосовно яких ризики є прийнятними, по відношенню до кожного орендаря. Ліміти кредитного ризику по кожному контрагенту затверджуються індивідуально керівництвом Товариства і контролюються на регулярній основі.
3	Ризик ліквідності	Ризик того, що Товариство не зможе повністю розрахуватися по своїх зобов'язаннях при настанні відповідного строку. З метою управління ризиком ліквідності Товариство здійснює постійний моніторинг очікуваних майбутніх грошових потоків за фінансовими та інвестиційними операціями, що входить у процес управління активами/зобов'язаннями.
4	Ризик зміни відсоткової ставки	Це ризик того, що майбутні грошові потоки від фінансового інструменту будуть змінюватись внаслідок змін ринкових відсоткових ставок та негативно впливатимуть на діяльність бізнесу.
5	Валютний ризик	Валютний ризик - це є ризик того, що на фінансові результати Товариства негативно вплинуть зміни валютних курсів, від яких воно залежить. Товариство здійснює певні операції в іноземній валюті. Товариство не використовує похідні фінансові інструменти для управління ризиками, пов'язаними зі зміною валютних курсів, але в той же час керівництво Товариства намагається пом'якшити цей ризик, підтримуючи грошові активи і зобов'язання в іноземній валюті на одному (більш менш стабільному) рівні.

Джерело: складено автором на основі документації ТОВ «Бетон Комплекс»

ТОВ «Бетон Комплекс» провадить ефективний процес управління ризиками. Для цього діє система управління і контролю над ризиками,

основною метою якої є захист від ризиків та забезпечення досягнення мети своєї діяльності і забезпечення економічної стабільності. В рамках діючої системи менеджменту якості, ТОВ «Бетон Комплекс» визначило середовище в якому існує, його внутрішні і зовнішні чинники, які можуть вплинути, як позитивно, так і негативно, на здатність досягати запланованих результатів. Контекст підприємства забезпечує основу для визначення елементів системи управління якістю, таких як сфера застосування, процеси, політика, планування, цілі, ризики й можливості. Макроекономічний аналіз зовнішнього середовища що впливає на економічну стабільність «Бетон Комплекс» проводиться з використанням PEST-аналізу, який визначає, які зовнішні фактори можуть впливати на роботу підприємства (3.8).

Таблиця 3.8

**PEST-аналіз зовнішніх факторів впливу на економічну стабільність
ТОВ «Бетон Комплекс»**

№	Група факторів	Фактори впливу
1	Політичні фактори зовнішнього середовища	<ul style="list-style-type: none"> • імовірність розвитку військовий дій • стійкість політичної влади і існуючого уряду • бюрократизація і рівень корупції • податкова політика (тарифи і пільги) • тенденції до регулювання або дерегулювання галузі • кількісні та якісні обмеження на імпорт, торговельна політика • вплив державних компаній на галузь • охорона навколишнього середовища
2	Економічні фактори зовнішнього середовища	<ul style="list-style-type: none"> • збільшення темпів зростання економіки • рівень інфляції та відсоткові ставки • курси основних валют • рівень розвитку підприємництва та бізнес-середовища • грошово-кредитна політика країни • податково-бюджетна політика країни • рівень доходів населення
3	Соціально-культурні фактори зовнішнього середовища	<ul style="list-style-type: none"> • рівень охорони здоров'я та освіти • можливості до придбання житла • вимоги до якості продукції та рівня сервісу (обслуговування) • спосіб життя і звички • темпи зростання населення • розвиток релігії та інших вірувань • рівень міграції працездатного населення
4	Технологічні фактори зовнішнього середовища	<ul style="list-style-type: none"> • член виробничо-будівельної групи (ТОВ «ПБГ Ковальська») • рівень інновацій і технологічного розвитку галузі • доступ до новітніх технологій • витрати на дослідження і розробки • ступінь використання, впровадження та передачі технологій

Джерело: складено автором на основі документації ТОВ «Бетон Комплекс»

На підприємстві розроблена і впроваджена методика М-2-1 «Ідентифікація та обробка ризиків і можливостей», основною метою якої є управління небезпеками, ризиками та аспектами в сфері інтегрованої системи менеджменту. PEST аналіз є інструментом довгострокового стратегічного планування і складається керівництвом ТОВ «Бетон Комплекс» на 3-5 років вперед, зі щорічним оновленням даних. Фактори PEST аналізу класифіковані як можливості і загрози в SWOT (сильні сторони, слабкі сторони, можливості і загрози) аналізі. Для виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз підприємства складемо профіль діяльності ТОВ «Бетон Комплекс» з урахуванням складових економічної стабільності внаслідок аналізу факторів внутрішнього середовища за 3-бальною шкалою (3 - висока оцінка, 2- середня оцінка, 1- низька оцінка), в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Профіль економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за факторами внутрішнього середовища

№	Фактор економічної стабільності	Бали		
		1	2	3
1	Фінансова незалежність підприємства	+		
2	Рівень ліквідності та платоспроможності		+	
3	Ефективність використання активів		+	
4	Рентабельність діяльності	+		
5	Стабільність грошових потоків		+	
6	Якість дебіторської заборгованості		+	
7	Ефективність управління запасами		+	
8	Структура джерел фінансування		+	
9	Інвестиційна привабливість		+	
10	Конкурентоспроможність продукції			+
11	Диверсифікація асортименту ЗБВ		+	
12	Технологічний рівень виробництва			+
13	Кваліфікація персоналу і рух кадрів		+	
14	Система управління якістю			+
15	Логістична ефективність		+	
16	Клієнтська база та лояльність			+
17	Адаптивність до ринкових змін		+	
18	Екологічна відповідальність		+	
19	Інноваційний потенціал			+
20	Фінансове планування та контроль		+	
Сумарна кількість балів		43 бали		

Джерело: складено автором на основі аналізу зовнішніх факторів впливу на діяльність товариства

Складемо перелік сильних і слабких сторін за результатами табл. 3.9.

Сильні сторони. Високий технологічний рівень виробництва залізобетонних конструкцій. Ефективна система управління якістю продукції, що відповідає будівельним стандартам. Стабільна клієнтська база серед підприємств галузі. Конкурентоспроможність продукції на ринку ЗБВ.

Слабкі сторони. Середній інноваційний потенціал для розробки нових видів продукції. Залежність від циклічності будівельної галузі, що спричиняє нестабільність попиту. Обмежена диверсифікація асортименту. Динаміка цін на сировину (цемент, арматуру). Сезонність попиту на будівельні матеріали.

Оцінювання сильних і слабких сторін, маркетингових можливостей та загроз ТОВ «Бетон Комплекс» проведемо за допомогою матриці SWOT-аналізу (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Матриця SWOT-аналізу ТОВ «Бетон Комплекс»

Зовнішнє середовище	Можливості (Opportunities)	Бали	Загрози (Threats)	Бали
	1. Зростання попиту на будівельні матеріали	3	1. Зростання цін на сировину	3
	2. Державні програми з розвитку інфраструктури	2	2. Посилення конкуренції на ринку	3
	3. Вихід на нові ринки збуту (регіони, експорт)	2	3. Зміна законодавства (екологічні норми)	2
	4. Можливість впровадження інноваційних технологій	3	4. Економічна нестабільність і вплив війни	3
Внутрішнє середовище				
Сильні сторони (Strengths)		3	С і М	С і З
1. Висока якість продукції, виробництво ексклюзивних залізобетонних виробів і конструкцій й приналежність до ТОВ «ПБГ Ковальська»	3			
2. Стабільна клієнтська база	3			
3. Ефективне управління	3			
4. Надійні постачальники сировини	3			
Слабкі сторони (Weaknesses)		2	С л і М	С л і З
1. Залежність від циклічності	3			
2. Високий показник руху кадрів особливо у 2023 р.	3			
3. Сезонність попиту	2			
4. Збитковість діяльності і всіх показників рентабельності	2			

Джерело: складено автором

На основі SWOT-аналізу можна сформулювати стратегічні альтернативи для ТОВ «Бетон Комплекс» - табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Стратегічні альтернативи ТОВ «Бетон Комплекс»

Поле матриці SWOT-аналізу	Стратегічні альтернативи	Оцінка важливості альтернатив
С і М	Використання переваг високої якості для участі в державних інфраструктурних проєктах, що забезпечить зростання продажів	5
С і З	Використання ефективного управління для мінімізації впливу зростання цін на сировину та посилення конкуренції	4
Сл і М	Диверсифікація асортименту продукції для зменшення залежності від циклічності будівельної галузі і отримання чистого прибутку	3
Сл і З	Розробка нових видів продукції та оптимізація виробничих процесів для компенсації зростання цін на сировину та зниження ризиків від економічної нестабільності. Впровадження CRM-системи	2

Джерело: складено автором

На основі SWOT-аналізу можна сформулювати стратегічні проблеми для ТОВ «Бетон Комплекс» - табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Стратегічні проблеми ТОВ «Бетон Комплекс»

Поле матриці SWOT-аналізу	Стратегічні проблеми	Оцінка важливості альтернатив
С і М	Недостатнє використання інноваційного потенціалу для розширення ринкової частки	2
С і З	Недостатня адаптація до змін законодавства, що може призвести до додаткових витрат	3
Сл і М	Ризик втрати частки ринку через обмежений асортимент при зростанні попиту на нові види ЗБВ	4
Сл і З	Ризик падіння прибутковості через високу волатильність цін на сировину, високу дебіторську заборгованість і високий рух кадрів	5

Джерело: складено автором

Оцінка економічної стабільності (ЕС) проводиться за формулою:

$$ЕС = А ст - П ст \quad (3.1)$$

де А ст - стратегічні активи; П ст - стратегічні пасиви.

Стратегічні активи - це сильні сторони та можливості, що позитивно впливають на економічну стабільність ТОВ «Бетон Комплекс».

Стратегічні пасиви - це слабкі сторони та загрози, що можуть мати негативний вплив.

Складемо стратегічний баланс економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Стратегічний баланс економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Стратегічні активи	Оцінка ступеня впливу	Час впливу	Стратегічні пасиви	Оцінка ступеня впливу	Час впливу
I. Сильні сторони:			I. Слабкі сторони:		
1. Висока якість продукції	3	Д	1. Залежність від циклічності	3	Д
2. Стабільна клієнтська база	3	С	2. Високий показник руху кадрів особливо у 2023 р.	3	Д
3. Ефективне управління	3	С	3. Сезонність попиту	2	К
4. Надійні постачальники	3	Д	4. Збитковість діяльності і всіх показників рентабельності	2	С (К)
<i>Всього за розділом I (ССт)</i>	12		<i>Всього за розділом I (СлСт)</i>	10	
II. Зовнішні можливості:			II. Зовнішні загрози:		
1. Зростання попиту	3	С	1. Зростання цін на сировину	3	С
2. Державні програми	2	Д	2. Посилення конкуренції	3	Д
3. Вихід на нові ринки	2	Д	3. Зміна законодавства	2	Д
4. Інноваційні технології	3	Д	4. Економічна нестабільність	3	Д
<i>Всього за розділом II (Зм)</i>	10		<i>Всього за розділом II (Зз)</i>	11	
РАЗОМ СТРАТЕГІЧНІ АКТИВИ (Сст + Зм)	22		РАЗОМ СТРАТЕГІЧНІ ПАСИВИ (СлСт + Зз)	21	

Джерело: складено автором

Умовні позначення: К - короткостроковий період; С - середньостроковий період; Д - довгостроковий період.

Зведений стратегічний баланс економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» представимо в табл. 3.14.

Зведений стратегічний баланс економічної стабільності

ТОВ «Бетон Комплекс»

Стратегічні активи	Оцінка ступеня впливу	Стратегічні пасиви	Оцінка ступеня впливу
Всього сильні сторони (ССт)	12	Всього слабкі сторони (СлСт)	10
Всього зовнішні можливості (ЗМ)	10	Всього зовнішні загрози (ЗЗ)	11
<i>Всього стратегічні активи</i>	22	<i>Всього стратегічні пасиви</i>	21

Джерело: складено автором

Висновки. За результатами аналізу, оцінка економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за форм. 3.1 ($EC = Aст - Пст$) становить:

$$EC = 22 - 21 = +1$$

Отриманий результат (+1) свідчить про те, що сума стратегічних активів перевищує суму стратегічних пасивів. Це означає, що позитивні фактори (сильні сторони та можливості) мають більший вплив на економічну стабільність ТОВ «Бетон Комплекс», ніж негативні (слабкі сторони і загрози). Перевага стратегічних активів над пасивами вказує на наявність міцної основи для подальшого розвитку.

ТОВ «Бетон Комплекс» має потенціал для зміцнення своїх позицій на ринку залізобетонних виробів та зміцнення економічної стабільності. Це дозволяє підприємству обрати стратегію зростання, яка передбачає використання сильних сторін для реалізації наявних можливостей.

Дослідження та інновації з метою забезпечення економічної стабільності. Розробку та впровадження нової продукції, а також оптимізацію існуючої продукції виробництва, за замовленням підприємства, виконує ТОВ «Інноваційно-технологічний центр «Ковальська». Для необхідності розробки або оптимізації продукції визначається зацікавленість споживачів, аналізується ринок та продукти конкурентів. Інформація у вигляді технічного завдання надається до ТОВ «Інноваційно-технологічний

центр «Ковальська» з метою забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» (табл. 3.15).

Таблиця 3.15

Етапи розробки і впровадження залізобетонної продукції ТОВ «Бетон Комплекс» для забезпечення економічної стабільності

Етап	Характеристика діяльності
Визначення вимог	Визначається зацікавленість споживачів, аналізується ринок та продукти конкурентів. Інформація у вигляді технічного завдання надається до ТОВ «Інноваційно-технологічний центр «Ковальська»
Планування ресурсів	Визначаються необхідні ресурси та можливість випуску на існуючих технологічних лініях
Лабораторні дослідження	Підбирається склад продукції та виготовляються лабораторні зразки, які випробовуються в лабораторних умовах та на об'єкті/полігоні, отримані характеристики узгоджуються з зацікавленими сторонами
Промислові випробування	В промислових умовах, сумісно з підрозділами підприємства, перевіряють узгоджений склад (контрольна партія) та відбирають необхідну кількість проби для перевіряння в незалежних організаціях для отримання висновків та протоколів

Джерело: складено автором на основі документації ТОВ «Бетон Комплекс»

На підприємстві розглядаються можливості підвищення рівня енергоефективності і керування робочими операціями під час проектування нових, модифікації і реконструкції старих споруд, устаткування, систем і процесів, які можуть мати значний вплив на рівень енергоефективності. Розгляд можливостей та пріоритетів з підвищення рівня енергоефективності розглядається на етапі проведення енергетичного аналізу, у відповідності до порядку його проведення. Результати оцінювання рівня досяжної енергоефективності за потреби, долучаються до опису технічних вимог щодо проектування та забезпечення необхідними коштами відповідного проекту.

ТОВ «Бетон Комплекс» для забезпечення економічної стабільності і отримання прибутку та забезпечення рентабельності варто зосередитися на:

- 1) диверсифікації асортименту продукції;
- 2) зменшенні руху кадрів;
- 3) зменшенні дебіторської заборгованості;
- 4) впровадженні інновацій, що допоможе зменшити залежність від зовнішніх загроз, таких як циклічність будівельної галузі та коливання цін на сировину.

3.3. Оцінка механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Для ефективного функціонування та стійкого розвитку будь-якого підприємства, особливо в умовах ринкової нестабільності, надзвичайно важливою є оцінка механізму забезпечення економічної стабільності. Такий аналіз дозволяє виявити ключові проблеми та визначити шляхи їх вирішення і для ТОВ «Бетон Комплекс».

Механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» є сукупністю взаємопов'язаних функціональних блоків, які спрямовані на досягнення та утримання стійкого фінансового стану підприємства. Він включає блоки, які згруповано в табл. 3.16.

Таблиця 3.16

Функціональні блоки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Блок механізму	Опис
Цільовий блок	Формування стратегічних цілей та завдань, спрямованих на забезпечення економічної стабільності (досягнення безбитковості, збільшення прибутковості, підвищення інвестиційної привабливості)
Аналітичний блок	Систематичний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища для виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз (SWOT-аналіз і PEST). Включає моніторинг фінансових показників, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність, фінансова стійкість і стабільність, а також аналіз операційних та кадрових ризиків.
Управлінський блок	Розробка та впровадження заходів, спрямованих на стабілізацію фінансового стану - оптимізація витрат, вдосконалення цінової та збутової політики, диверсифікація асортименту бетонної продукції, а також залучення додаткових джерел фінансування
Функціональний блок	Охоплює безпосередні дії, пов'язані з реалізацією управлінських рішень - фінансове планування, управління грошовими потоками, контроль над дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також управління персоналом для зниження його плинності
Блок моніторингу і контролю	Постійний контроль за виконанням розроблених заходів та оцінка їх ефективності. Передбачає регулярне відстеження ключових показників (KPI) та своєчасне коригування стратегії для адаптації до змін

Джерело: складено автором на основі документації ТОВ «Бетон Комплекс»

Впровадження дієвого механізму управління фінансовими та економічними ризиками допомагає підприємству не тільки уникати подальших втрат, а й забезпечувати довгострокову конкурентоспроможність.

Показники чистого збитку у 2022-2024 роках свідчать про неефективний механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс». В табл. 3.17 згрупуємо основні причини, що загрожують економічній стабільності ТОВ «Бетон Комплекс», з урахуванням проведеного аналізу.

Таблиця 3.17

Основні причини низького рівня економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022-2024 роках

№	Проблема	Опис
1	Збитковість діяльності і низька частка власного капіталу	Підприємство має чисті збитки протягом 2022-2024 років, що свідчить про неефективність управління або несприятливі ринкові умови
2	Висока плинність кадрів	Плинність персоналу досягала 88,8%, що призводить до втрати досвіду, зниження продуктивності та зростання витрат на пошук і навчання нових працівників
3	Різке зростання витрат	За три роки витрати на оплату праці зросли майже вдвічі, що суттєво впливає на фінансові результати підприємства
4	Нестабільність операційних показників	Коливання основних показників діяльності (виручки, собівартості, дебіторської заборгованості) свідчить про високий рівень операційних ризиків

Джерело: складено автором на основі аналізу даних

Механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» забезпечується діями, які здійснюються поетапно й спрямовані на забезпечення економічної стабільності в ході вирішення виявлених вищевказаних проблем економічної стабільності - це:

1. Діагностика економічної стабільності.

1.1. Аналіз фінансових результатів (рентабельність, ліквідність).

1.2. Оцінка операційних ризиків (зміни у витратах та доходах).

1.3. Аналіз кадрових ризиків (плинність персоналу, ефективність праці).

2. Розробка стратегічних пріоритетів.

2.1. Фінансова стабілізація - зменшення збитковості через оптимізацію витрат та підвищення ефективності діяльності.

2.2.Операційна ефективність - впровадження заходів для стабілізації виробничих процесів та підвищення продуктивності.

2.3.Кадрова політика - розробка програм мотивації та утримання персоналу для зниження плинності кадрів.

3. Реалізація заходів.

3.1.Фінансове управління - посилення контролю над витратами, залучення додаткових джерел фінансування.

3.2.Операційне управління - модернізація виробництва, розширення асортименту залізобетонної продукції.

3.3.Управління персоналом - розробка справедливої системи оплати праці, програми професійного розвитку.

4. Контроль та моніторинг.

4.1.Постійний моніторинг ключових показників (KPI).

4.2.Регулярний перегляд та коригування стратегії.

4.3.Внутрішній аудит для оцінки ефективності впроваджених заходів.

В табл 3.18 проведемо аналіз показника економічної стабільності бетонного заводу з виробництва залізобетонних конструкцій і виробів ТОВ «Бетон Комплекс».

Таблиця 3.18

Рівень показника економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Назва показника	Значення за період, тис. грн			Відхилення (абс. і відн.)			
	2022	2023	2024	+, -	%	+, -	%
				23/22	23/22	24/23	24/23
Вихідні дані							
Власний капітал, тис. грн	151537	124042	54971	-27495	-18,1	-69071	-55,7
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	421575	269699	250444	-151876	-36	-19255	-7,1
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн	625761	652395	721023	26634	4,3	68628	10,5
Показник фінансово-економічної стабільності							
Коефіцієнт економічної стабільності	0,14	0,13	0,06	-0,01	-7	-0,1	-57,9

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних Додатку А і Б

Коефіцієнт економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» характеризується нестабільною динамікою з погіршенням у підсумку - це зменшення з 0,14 у 2022 році до 0,13 у 2023 році, що змінилося різким падінням до 0,06 у 2024 році, що на 57,9% менше попереднього періоду.

Таким чином, ТОВ «Бетон Комплекс» є фінансово не стабільним. Рівень фінансових ризиків знаходиться на неприйнятному рівні, адже у 2022 року на кожен гривню зобов'язань ТОВ «Бетон Комплекс» припадало 0,14 гривень власного капіталу, у 2023 році 0,13 грн та 0,06 грн у 2024 році.

Така тенденція свідчить про нестійкість фінансового стану та недостатність довгострокових джерел фінансування для забезпечення стабільного економічного розвитку ТОВ «Бетон Комплекс». Динаміку показника фінансово-економічної стабільності представимо на рис. 3.4.

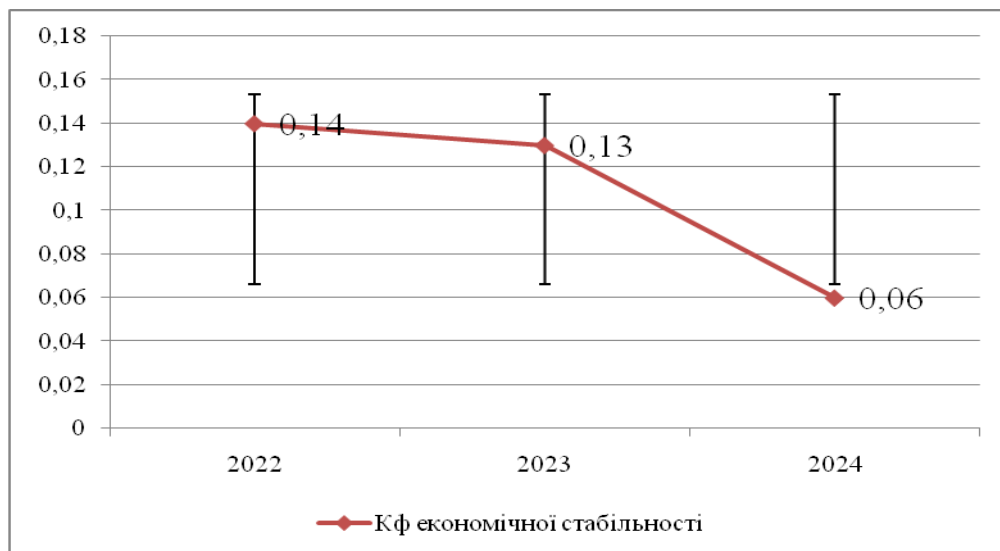

Рис. 3.4. Динамічна зміна показника економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за період 2022-2024 років

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 3.18

Економічна стабільність підприємства з виробництва залізобетонних виробів і конструкцій ТОВ «Бетон Комплекс» залежить від ефективності використання ресурсів, фінансової незалежності, адаптивності до змін ринку будівельних матеріалів та здатності генерувати стабільний прибуток.

Для комплексної оцінки економічної стійкості підприємства в підрозділі 3.1 проведено аналіз за допомогою системи показників, що

характеризують різні аспекти економічної діяльності підприємства на основі показників фінансової стабільності, рентабельності, ділової активності і ліквідності. Оцінку механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» пропонуємо провести на основі розрахунку порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості і стабільності. Перевагами є:

1. Безпосередній зв'язок з економічною стабільністю - поріг рентабельності показує мінімальний обсяг продажів для покриття всіх витрат, що є базовою умовою економічної стабільності.

2. Запас фінансової міцності показує здатність ТОВ «Бетон Комплекс» витримувати зниження обсягів продажів без переходу в збиткову зону.

3. Управління ризиками - дозволяє оцінити критичні точки діяльності та розробити профілактичні заходи (проекти, бізнес-ідеї).

4. Планування та прогнозування - інструмент для розробки стратегій забезпечення економічної стабільності.

5. Оптимізація структури витрат - підвищення ефективності резервів.

Роль розрахунку порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості і стабільності у механізмі забезпечення економічної стабільності полягає у:

а) це індикатор фінансової безпеки;

б) інструмент оперативного контролю;

в) основа для прийняття управлінських рішень;

г) елемент системи раннього попередження про загрозу економічної нестабільності і банкрутства.

Оцінка методики визначення *«Порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості»* ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки з метою оцінки економічної стабільності підприємства. На завершення оцінки забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» проведемо оцінку *«Порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості»*. Результати розрахунків занесемо до табл. 3.19.

Проведемо розрахунок повної собівартості реалізованої продукції ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки за формулою 3.2:

Повна собівартість реалізованої продукції = Собівартість реалізованої продукції +Адміністративні витрати + Витрати на збут + Інші операційні витрати (3.2)

2022 рік = 518174 тис. грн + 35541 тис. грн + 56410 тис. грн + 368958 тис. грн = 979083 тис. грн.

2023 рік = 806595 тис. грн + 35583 тис. грн + 85412 тис. грн + 235134 тис. грн = 1162724 тис. грн.

2024 рік = 952665 тис. грн + 40174 тис. грн + 119269 тис. грн + 161627 тис. грн = 1273735 тис. грн.

Таблиця 3.19

Індикатори оцінки економічної стабільності на основі методики розрахунку «Порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості»

ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

№	Показник	Рівень показника			Абс. зміна (+,-)	
		2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	599440	979863	1131214	380423	151351
2	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	979083	1162724	1273735	183641	111011
3	Чистий прибуток (+) (збиток (-)), тис. грн	-212292	-27139	-69071	185153	-41932
4	Сума умовно-змінних витрат, тис. грн	518174	806595	952665	288421	146070
5	Сума умовно-постійних витрат (УПВ), тис. грн	460909	356129	321070	-104780	-35059
6	Сума маржинального доходу, тис. грн (ряд 3+ряд 5)	248617	328990	251999	80373	-76991
7	Коеф. маржинального доходу (КМД), (ряд 6:ряд 1)	0,41	0,34	0,22	-0,07	-0,12
8	Поріг рентабельності, тис. грн (ряд 5: ряд 7)	1111296,9	1060694	1441271	-50603,1	380577,4
9	Запас фінансової стійкості, тис. грн	-511856,9	-80831	-310057	431026,1	-229226
10	Запас фінансової стійкості, %	-85,4	-8,2	-27,4	77,1	-19,2

Джерело: розраховано автором на основі даних звітності ТОВ «Бетон Комплекс»

Поріг рентабельності - це відношення суми умовно-постійних витрат (УПВ) у собівартості продукції до питомої ваги (коефіцієнту) маржинального доходу (КМД) у виручці.

Згідно форм. 3.3 побудуємо модель факторного аналізу показника порогу рентабельності (Поріг RE) (форм. 3.3):

$$\text{Поріг RE} = \text{ПВ/КМД} \times 100\% \quad (3.3)$$

$$\text{Поріг RE 2022} = 460909 \text{ тис. грн} : 0,41 = 1111296,9 \text{ (тис. грн).}$$

$$\text{Поріг RE 2023} = 356129 \text{ тис. грн} : 0,34 = 1060694 \text{ (тис. грн).}$$

$$\text{Поріг RE 2024} = 321070 \text{ тис. грн} : 0,22 = 1441271 \text{ (тис. грн).}$$

Таким чином, ТОВ «Бетон Комплекс» протягом досліджуваного періоду знизило поріг рентабельності своєї діяльності на 29,7%, якщо порівняти значення 2022 року до 2024 року (або 329974,3 тис. грн), в тому числі у 2022-2023 роках відбулося зниження порогу рентабельності на 4,55% у відносному виразі (або 50603,1 тис. грн), а у 2023-2024 році зростання на 35,8% у відносному виразі (або 380577,4 тис. грн).

Отже, на зміну порогу рентабельності впливали три фактори: операційний дохід, постійні витрати, змінні витрати.

Згідно форм. 3.4 і 3.5 побудуємо модель факторного аналізу показника запасу фінансової стійкості для оцінки економічної стабільності підприємства (форм. 3.4, 3.5).

$$\text{ЗФС (\%)} = (\text{ЧД-Поріг RE})/\text{ЧД} \times 100\% = (1 - \text{Поріг RE}/\text{ЧД}) \times 100\% \quad (3.4)$$

$$\text{ЗФС (тис. грн)} = \text{ЧД} - \text{Поріг RE} \quad (3.5)$$

де, ЧД - чистий дохід від реалізації продукції.

Визначимо запас фінансової стійкості «Бетон Комплекс» у 2022-2024 роках у відсотках і проаналізуємо його динаміку, в тому числі і у тис. грн:

Запас фінансової стійкості у тис. грн:

$$\text{ЗФС 2022} = 599440 - 1111296,9 = -511856,9 \text{ (тис. грн).}$$

$$\text{ЗФС 2023} = 979863 - 1060694 = -80831 \text{ (тис. грн).}$$

$$\text{ЗФС 2024} = 1131214 - 1441271 = -310057 \text{ (тис. грн).}$$

Запас фінансової стійкості у %:

$$\text{ЗФС 2022} = (1 - 1111296,9 : 599440) \times 100\% = -85,4\%$$

$$\text{ЗФС 2023} = (1 - 1060694 : 979863) \times 100\% = -8,2\%$$

$$\text{ЗФС 2024} = (1 - 1441271 : 1131214) \times 100\% = -27,4\%$$

Зміну показника «Запас фінансової стійкості» ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки відобразимо на рис. 3.5.

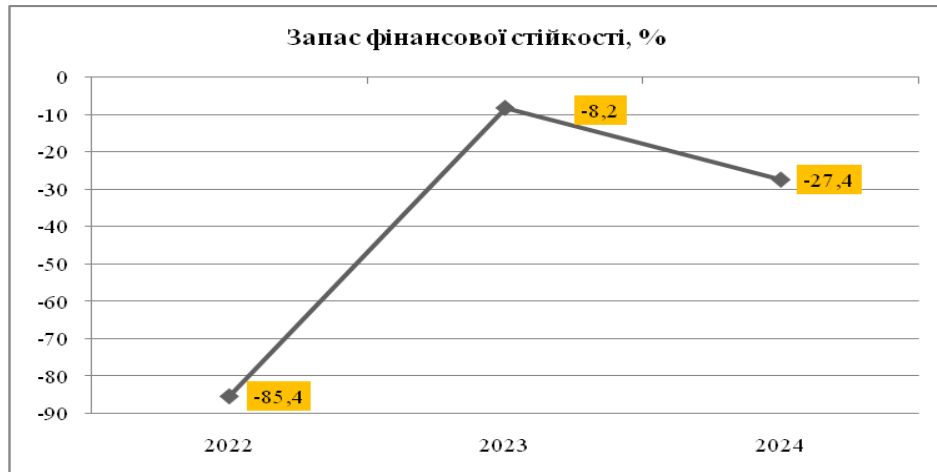

Рис. 3.5. Зміна показника «Запас фінансової стійкості» ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки, %

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 3.19 і розрахунків

Якщо запас фінансової стійкості менше 30% - це ознака низького рівня економічної стабільності. Отже, для наведеного випадку запас фінансової стійкості є критично низьким та від'ємним протягом всього досліджуваного періоду, що свідчить про нестабільну економічну ситуацію ТОВ «Бетон Комплекс». Отож, чим вище запас фінансової стійкості, тим вищий рівень економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс». ТОВ «Бетон Комплекс» у 2022-2024 рр. демонструє від'ємні значення запасу фінансової стійкості - від -85,4% у 2022 році до -27,4% у 2024 році, з найменшим значенням у 2023 році -8,2%. Хоча і спостерігається тенденція до покращення, проте отримані значення показують, що ТОВ «Бетон Комплекс» працює збитково та має низький рівень економічної стабільності. Підприємство потребує негайних заходів щодо оптимізації витрат та покращення фінансових результатів для забезпечення економічної стабільності.

Для оцінки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» застосуємо методику *багаторівневого підходу*, аналітика і методика проведення якої, представлена в підрозділі 1.3 кваліфікаційної роботи. Представимо основні етапи проведення оцінки

механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за допомогою багаторівневого підходу. Для початку в табл. 3.20 представимо розрахунки зовнішніх показників оцінки організаційно-економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» - для проведення розрахунків обрано останній звітній 2024 р., як фактичний.

Таблиця 3.20

**Зовнішні показники оцінки організаційно-економічної стабільності
ТОВ «Бетон Комплекс»**

Показники	Фактичне значення (2024 р.)	Очікуване значення	Окремий показник стабільності	Вага	Груповий показник стабільності
Чистий дохід, тис. грн	1131214	1200000	0,94	0,14	0,13
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	952665	950000	1	0,08	0,08
Витрати, тис. грн	1341041	1200000	1,12	0,12	0,13
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток/збиток), тис. грн	-75150	50000	-1,5	0,18	-0,27
Грошові кошти тис. грн	175	15000	0,01	0,2	0,002
Чистий прибуток (+), збиток (-)	-69071	40000	-1,73	0,18	-0,31
Рентабельність (збитковість) продукції, %	-7,3	15	-0,49	0,1	-0,05
Інтегральний показник організаційно-економічної стабільності					-0,28

Джерело: розраховано автором на основі даних підприємства

Результати аналізу зовнішніх показників свідчать про критичний стан організаційно-економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» з інтегральним показником (-0,28). Проблемними є показники прибутковості: підприємство отримало збиток у розмірі 69071 тис. грн при очікуваному прибутку 40000 тис. грн, що призвело до від'ємного значення рентабельності продукції -7,3%. Низький рівень грошових коштів - це 175 тис. грн на відміну від очікуваних 15000 тис. грн, створює ризики для ліквідності і платоспроможності. Для стабілізації положення ТОВ «Бетон Комплекс» необхідно терміново впровадити заходи з оптимізації витратної частини, диверсифікації джерел доходів, пошуку додаткових джерел фінансування,

зменшення дебіторської заборгованості та розробки стратегії антикризового управління. В табл. 3.21 відобразимо аналіз внутрішніх показників оцінки фінансово-економічної і операційно-економічної стабільності заводу.

Таблиця 3.21

Внутрішні показники оцінки фінансово-економічної і операційно-економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Показники	Фактичне значення (2024 р.)	Очікуване значення	Окремий показник стабільності	Вага	Груповий показник стабільності
Показники рівня фінансово-економічної стабільності					
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,13	>0,5	0,26	0,13	0,03
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,06	<0,7	0,09	0,1	0,01
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,19	>0,5	0,38	0,1	0,04
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,35	<0,5	0,7	0,1	0,07
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	1,2	<0,5	2,4	0,05	0,12
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,92	<0,25	3,68	0,1	0,37
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	4,56	<1	4,56	0,07	0,32
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,001	>0,2	0,005	0,1	0,001
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,55	>0,8	1,94	0,1	0,19
Коефіцієнт покриття	2,24	>2,0	0,12	0,15	0,02
Інтегральний показник фінансово-економічної стабільності					1,2
Показники рівня операційно-економічної стабільності					
Рівень зносу обладнання	0,34	<0,5	0,7	0,2	0,14
Рівень забезпеченості запасами	0,27	>0,3	0,9	0,1	0,09
Наявність надмірних потужностей	0,06	<0,3	0,2	0,3	0,05
Темпи зростання обсягу виробництва	1,15	>1,35	0,9	0,3	0,21
Коефіцієнт зносу	0,34	<0,5	0,7	0,1	0,03
Коефіцієнт оновлення	0,019	>0,1	0,2	0,1	0,01
Витрати на 1 грн реалізованої продукції	0,84	<1	0,8	0,1	0,08
Інтегральний показник операційно-економічної стабільності					0,62

Джерело: розраховано автором на основі даних підприємства

Аналіз внутрішніх показників показав, що фінансово-економічна стабільність знаходиться на високому рівні - 1,2, що має достатню ліквідність та задовільне управління фінансовими ресурсами, особливо в частині коефіцієнтів швидкої ліквідності та покриття. Водночас операційно-економічна стабільність перебуває на низькому рівні (0,62), що вказує на проблеми в управлінні виробничими процесами та технічним станом бетонного заводу. Особливо критичними є низькі темпи зростання виробництва (1,15 проти очікуваних 1,35) та недостатній рівень оновлення обладнання (0,019 проти норми 0,1). Рекомендується розробити програму модернізації виробничих потужностей, покращити систему управління запасами, а також створити стратегічний план збільшення обсягів виробництва з урахуванням ринкових можливостей. Представимо розрахунок інтегрального показника оцінки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» в табл. 3.22.

Таблиця 3.22

Розрахунок інтегрального показника оцінки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Показник	Вага	Значення	Розрахунок
1.Зовнішня стабільність (організаційно-економічна)	0,35	-0,28	-0,098
2.Фінансово-економічна стабільність	0,35	1,2	0,42
3.Операційно-економічна стабільність	0,3	0,62	0,186
Інтегральний показник оцінки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»			0,5

Джерело: розраховано і складено автором

Інтегральний показник економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» становить 0,5, що відповідає катастрофічному рівню відповідно до встановленої класифікації ($\leq 0,5$), при цьому діяльність підприємства перебуває під загрозою. Маючи високий рівень фінансово-економічної стабільності (1,2), критично низькі показники зовнішньої стабільності (-0,28) та недостатній рівень операційно-економічної стабільності (0,62) створюють серйозні ризики для подальшого функціонування підприємства. На рис. 3.6 представимо отримані значення зовнішніх і внутрішніх показників оцінки

механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» та інтегральний показник.

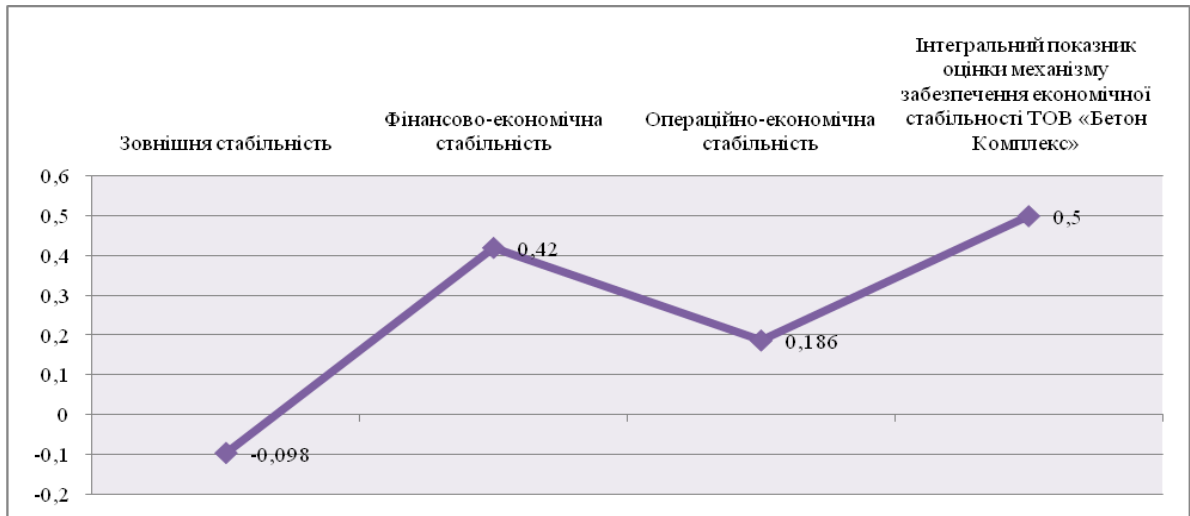

Рис. 3.6. Значення зовнішньої та внутрішніх видів стабільностей і інтегрального показника оцінки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за багаторівневим підходом

Джерело: побудовано автором на осевій даних табл. 3.22

Рівень механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» наведено в табл. 3.23.

Таблиця 3.23

Рівень механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Назва рівня і значення	Опис	Значення для ТОВ «Бетон Комплекс»	Рекомендації щодо вирішення проблем
«Катастрофічний» Значення: идп = 0,5 і менше	Діяльність перебуває під загрозою	0,5	Антикризове управління, реструктуризація боргів, пошук інвесторів, скорочення збиткових напрямків діяльності, модернізація обладнання, впровадження CRM-системи, зменшення дебіторської заборгованості, управління кадровим потенціалом

Джерело: розраховано автором на основі даних підприємства

Таким чином, результати механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за методом оцінки «Багаторівневого підходу» свідчать, що ТОВ «Бетон Комплекс» має катастрофічний рівень економічної стабільності з інтегральним показником 0,5, що створює критичні ризики для подальшого функціонування підприємства.

Основними проблемами низького рівня (катастрофічного) механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» є:

- 1) збиткова діяльність за 2022-2024 роки (у 2024 р. -69071 тис. грн);
- 2) критично низький рівень грошових коштів (175 тис. грн. у 2024 р.);
- 3) від'ємна рентабельність продукції (-7,3% у 2024 р.), що вимагає негайного впровадження заходів забезпечення економічної стабільності.

Для виведення підприємства з кризового стану необхідно реалізувати комплекс заходів - реструктуризацію заборгованостей, пошук додаткових джерел фінансування, оптимізацію витратної структури та модернізацію виробничих потужностей, впровадження CRM-системи, зменшення дебіторської заборгованості.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Проведено комплексну оцінку механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки з використанням систем взаємопов'язаних аналітичних методів та інструментів.

Здійснено діагностику «золотого балансу» ТОВ «Бетон Комплекс», що дозволила встановити критичні порушення ліквідності протягом усього досліджуваного періоду. Визначено, що жодна з чотирьох нормативних умов ліквідності не виконується повною мірою: найбільш ліквідні активи не покривають найбільші строкові зобов'язання ($A1 < P1$), вільнореалізовані активи недостатні для погашення довгострокових зобов'язань ($A3 < P3$), а необоротні активи перевищують власний капітал ($A4 > P4$), що створює високі ризики неплатоспроможності.

Досліджено динаміку фінансових результатів діяльності і встановлено збитковість підприємства з чистим збитком у розмірі 69071 тис. грн у 2024 році.

Виявлено позитивну тенденцію зростання чистого доходу від реалізації продукції з 599440 тис. грн до 1131214 тис. грн.

Проаналізовано показники ефективності фінансово-економічного стану, що дозволило встановити покращення показників ділової активності: коефіцієнт ресурсвіддачі зріс з 0,5 до 1,1, коефіцієнт оборотності оборотних активів підвищився з 0,92 до 2,01 обороту. Водночас встановлено критичне зниження показників рентабельності із збитковістю операційної діяльності на рівні -1,09% у 2024 році і збитковістю власного капіталу -125,6%.

Проведено аналіз фінансової стійкості і заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс», що виявив значне скорочення коефіцієнту автономії з 0,13 до 0,05 та зростання коефіцієнтів фінансової залежності з 7,91 до 18,67.

Встановлено зменшення частки власного капіталу в пасивах з 12,6% до 5,4%, що загрожує фінансовій незалежності ТОВ «Бетон Комплекс».

Досліджено систему управління ризиками і ідентифіковано п'ять основних груп ризиків: військові, кредитні, ліквідності, відсоткової ставки та валютні. Проаналізовано PEST-аналіз впливу зовнішніх факторів, що дозволяє систематизувати політичні, економічні, соціально-культурні та технологічні чинники впливу на економічну стабільність ТОВ «Бетон Комплекс».

Складено профіль економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» з використанням 3-бальної шкали оцінювання 20 факторів внутрішнього середовища, що дало сумарний результат 43 бали. Проведено SWOT-аналіз, що дозволило виявити ключові стратегічні альтернативи та проблеми підприємства. Досліджено стратегічний баланс економічної стабільності суб'єкта бізнесу, і встановлено позитивне значення економічної стабільності (+1).

Проаналізовано функціональні блоки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс», що включають цільовий, аналітичний, управлінський, функціональний блоки та блок моніторингу і контролю. Встановлено основні причини низького рівня економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»: збитковість діяльності, висока плинність кадрів (88,8%), різке зростання витрат на оплату праці та нестабільність операційних показників.

Досліджено коефіцієнт економічної стабільності, який демонструє зниження з 0,14 у 2022 р. до 0,06 у 2024 р. (зміна на 57,9%), що значно нижче нормативного значення 0,67-1,5. Проведено розрахунок «Порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості», де встановлено від'ємні значення запасу фінансової стійкості за весь період: з -85,4% у 2022 р., -8,2% у 2023 р. та -27,4% у 2024 р.). Застосовано багаторівневий підхід до оцінки механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

Проаналізовано зовнішні показники організаційно-економічної стабільності з інтегральним показником (-0,28), що свідчить про критичний стан. Досліджено внутрішні показники, де фінансово-економічна стабільність становить 1,2 (високий рівень), а операційно-економічна стабільність -0,62 (низький рівень). Встановлено інтегральний показник механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» на рівні 0,5, що відповідає катастрофічному стану згідно з класифікацією.

Аргументовано, що ТОВ «Бетон Комплекс» потребує термінового впровадження антикризових заходів, включаючи реструктуризацію боргів, модернізацію обладнання, впровадження ERP-системи, зниження дебіторської заборгованості та оптимізацію управління кадровим потенціалом для забезпечення економічної стабільності підприємства.

РОЗДІЛ 4

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

4.1. Напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства

В умовах військових дій, які тривають в ході повномасштабного вторгнення РФ на територію України, вітчизняні підприємства стикаються з проблемами діяльності, а це: руйнування інфраструктури, переривання ланцюгів постачання, втрата персоналу, обмеження доступу до ринків збуту та сировини, що робить питання удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності критично важливим для виживання та подальшого розвитку українського бізнесу. Проблеми удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємств наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Основні проблеми удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємств

№	Проблема	Характеристика
1	Недосконалість системи контролю над ризиками	Відсутність комплексного підходу до ідентифікації та управління ризиками
2	Слабка фінансова прозорість	Недостатність інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень
3	Низький рівень автоматизації	Застарілі методи управління та контролю бізнес-процесів
4	Неефективне управління персоналом	Відсутність сучасних HR-систем та методів мотивації
5	Обмеженість інноваційної діяльності	Низькі інвестиції в дослідження й розробки
6	Слабка маркетингова стратегія	Недостатнє вивчення ринку і потреб споживачів
7	Нестача фінансових ресурсів	Обмежений доступ до кредитування та інвестицій

Джерело: згруповано автором на основі даних наукових джерел [20, 23, 40-42, 56, 60]

Забезпечення економічної стабільності підприємства відбувається, якщо виконуються наступні основні умови:

1) суб'єкт господарської діяльності сумісний з іншими структурами на макроекономічному рівні і спрямований на виконання стратегічних завдань розвитку економіки в цілому;

2) суб'єкт господарської діяльності володіє певним рівнем самостійності і автономності, тобто представляє собою цілісний сформований організм, який постійно розвивається;

3) суб'єкт господарської діяльності зберігає свою сукупну властивість функції при зміні його форми та структури;

4) відтворювальні процеси суб'єкта господарювання відповідають динаміці потреб в межах економічного суспільства і макросистеми;

5) суб'єкт господарської діяльності володіє потенціалом самоорганізації й саморозвитку [31, с. 23].

Авторка Степаненко Т.О. пропонує наступний інструментарій забезпечення економічної стабільності підприємства (табл. 4.2): управлінські, економічні, кадрові, інноваційні і техніко-технологічні й маркетингові інструменти.

Таблиця 4.2

Інструментарій забезпечення економічної стабільності підприємства

Тип інструменту	Характеристика	Основні функції
Управлінський	Система обґрунтування стратегічних рішень та регулярного моніторингу	Стратегічне планування, контроль, прийняття рішень, керування бізнес процесами в організації
Економічні	Планування і управління фінансовими ресурсами	Фінансове планування, бюджетування, управління ресурсами
Кадрові	Розвиток кадрового потенціалу, система управління знаннями	Розвиток персоналу, управління знаннями й компетенціями
Інноваційні і техніко-технологічні	Пошук й впровадження удосконалених технологій	Технологічний розвиток, інновації, модернізація
Маркетингові	Управління ринковою конкурентоспроможністю підприємства	Аналіз ринку, позиціонування, конкурентна стратегія

Джерело: згруповано автором на основі даних джерела [46, с. 180]

Зазначені інструменти необхідні для формування та підтримання на достатньому рівні всіх елементів механізму забезпечення загальної стабільності підприємства, зокрема:

1) технологічної стабільності і економічної безпеки (здатність підприємства підтримувати технологічну конкурентоспроможність та високий виробничий потенціал з мінімально можливими витратами та максимально можливою завантаженістю потужностей);

2) фінансової стабільності (здатність підтримувати рівень і рентабельності та платоспроможності);

3) маркетингової стабільності (високі конкурентні позиції підприємства);

4) кадрової (соціальної) - (високий кадровий потенціал) [46, с. 180].

За поглядом науковця Шпака Н.О. «...формування стратегії забезпечення економічної стабільності підприємства має складатися з семи етапів» [56]:

1. Інформаційне забезпечення процесу формування стратегії забезпечення економічної стабільності.

2. Формування місії та цілей підприємства.

3. Вибір методів оцінки станів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства.

4. Аналіз стану ринкового середовища й внутрішнього середовища підприємства.

5. Прогнозування параметрів економічної стабільності підприємства на основі моделювання.

6. Вибір стратегії за результатами сценарного моделювання.

7. Оцінка стратегій на відповідність критеріям економічної стабільності підприємства [56].

Етапи реалізації стратегії забезпечення економічної стабільності підприємства наведемо на рис. 4.1.

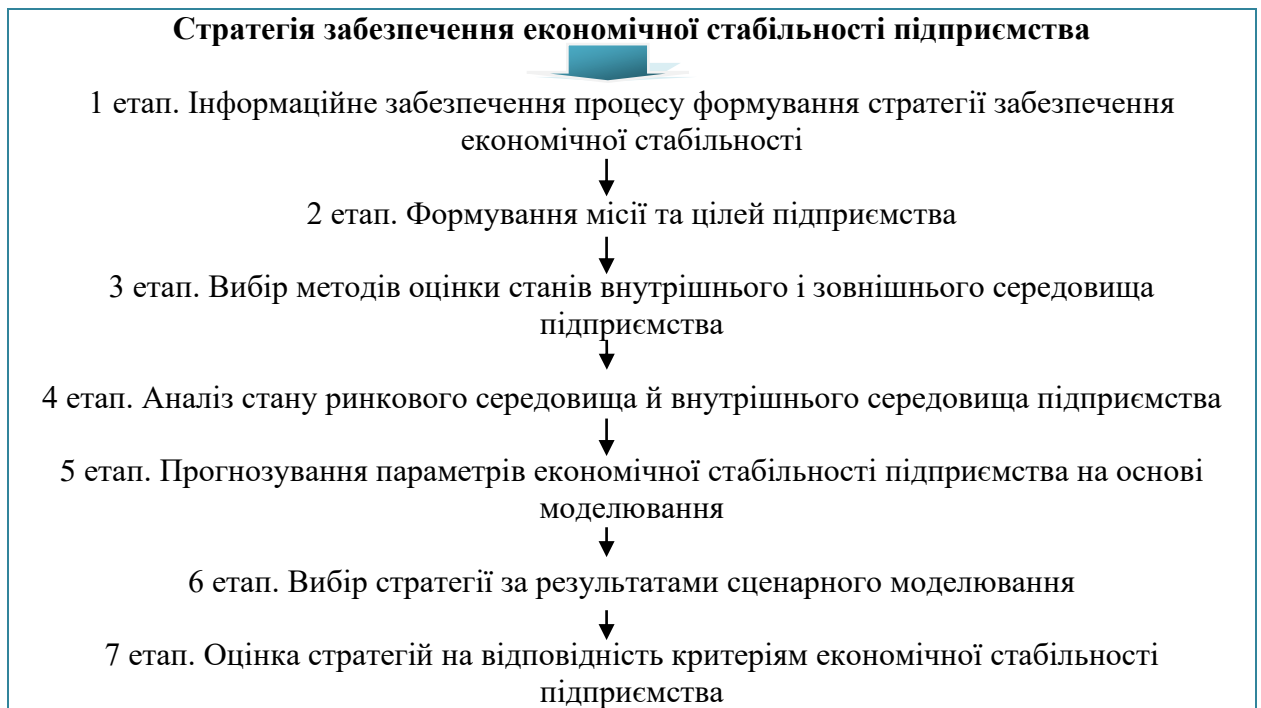

Рис. 4.1. Етапи реалізації стратегії забезпечення економічної стабільності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі даних наукового джерела [56]

Таким чином, економічна стабільність підприємства є складною, грантовою та динамічною категорією, яка демонструє внутрішній потенціал підприємства та його здатність протистояти зовнішнім діям та зберегти рівноважний стан під дією зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих впливів.

Економічна стабільність підприємства потребує відповідного комплексного підходу до визначення чинників дестабілізації та плану формування конкурентоспроможності підприємства:

- 1) оцінювання економічної стабільності;
- 2) розробка програм дій;
- 3) вибір та реалізація стратегій;
- 4) систематичне оцінювання результатів.

План з формування стратегії забезпечення економічної стабільності має включати економічні, організаційні, технологічні та маркетингові заходи на підприємстві. Важливим в умовах динамічного середовища є моделювання результатів впровадження стратегії економічної стабільності та оперативного плану регулювання відповідно до тенденцій середовища [46, с. 180].

Удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства є безперервним процесом, який вимагає системного підходу та постійної адаптації до змін зовнішнього середовища. Особливо це актуально для українських підприємств, які функціонують в умовах воєнного стану та потребують гнучких і ефективних управлінських рішень. Схема етапів впровадження напрямків удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства (МЗЕСП) наведено на рис. 4.2.

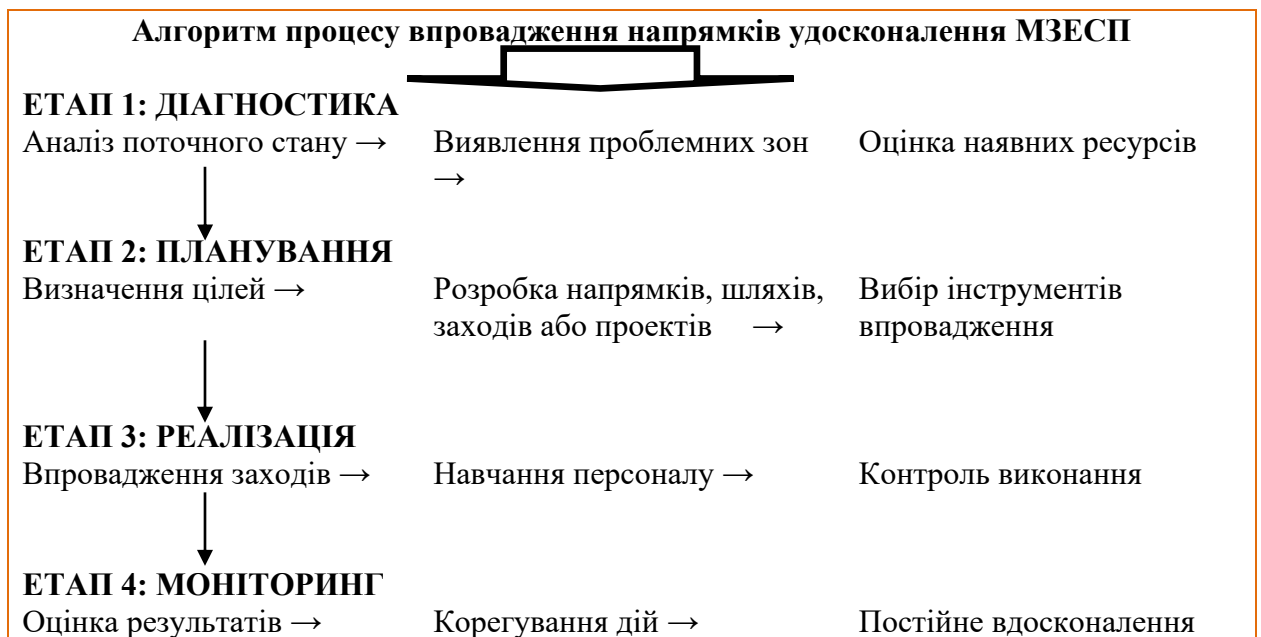

Рис. 4.2. Алгоритм процесу впровадження напрямків удосконалення МЗЕСП

Джерело: розроблено і побудовано автором

Програма дій з досягнення економічної стабільності має охоплювати всі основні сфери функціонування підприємства.

Автори наукової праці Боковець В., Давидюк Л., Химич В. в рамках наукової роботи «Стабільний розвиток та економічна стійкість в умовах глобалізації» вказують:

- 1) «...адекватна фінансова політика дозволяє підприємству не лише зберегти стабільність в умовах кризи, але й створити умови для подальшого зростання»;
- 2) «інноваційний розвиток є фактором стійкості»;
- 3) «важливе значення має ефективність управлінських рішень та стратегічне планування»;

4) «корпоративна культура підприємства, яка формує згуртованість команди, створює мотивацію працівників та стимулює впровадження інновацій, також має суттєвий вплив на його економічну стійкість»;

5) «вагомим аспектом є диверсифікація бізнесу»;

6) «розширення ринків збуту, вихід на міжнародний рівень, дозволяє зменшити залежність від окремих регіонів або галузей, що підвищує стійкість організації»;

7) «важливою складовою механізму забезпечення економічної стабільності є цифровізація» [5].

Фахівці з праці вказують, що вплив на економічну стабільність мають: «... використання ERP та CRM систем, що дозволяє автоматизувати бізнес-процеси, знижує операційні витрати й підвищує ефективність управління, а також сприяє розвитку взаємодії з клієнтами і прогнозуванню їхніх потреб - людський капітал, забезпечує стійкість підприємства [5].

«Інвестиції в навчання та розвиток працівників сприяють підвищенню кваліфікації та збереженню мотивації персоналу, а гнучке управління персоналом, у свою чергу, дозволяє зберегти ефективність навіть у складних економічних умовах, сприяючи стабільності організації в умовах кризи» [5]. Вагому роль відіграють і HRM-системи, які покликані спростити керування бізнес-процесами на підприємстві [57].

Особливу увагу слід приділити кризовому управлінню, яке має наявність чітко визначених антикризових стратегій, які можуть оперативно реагувати на негативні зміни підприємства. Антикризове управління включає створення резервних фондів та прогнозування можливих кризових сценаріїв, що дозволяють швидко адаптуватися до змінюваного середовища.

Підприємства, які впроваджують інноваційні екологічно чисті технології, знижують витрати, підвищують свою конкурентоспроможність та залучають інвесторів, орієнтуються на сталий розвиток. Напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства за складовими елементами представимо в табл. 4.3.

**Напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної
стабільності підприємства в контексті складових елементів**

Скл-ва	Напрямок	Характеристика	Інструменти реалізації	Методи оцінки
1	2	3	4	5
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА	Управління ризиками	Підготовка до непередбачених подій та мінімізація їх негативного впливу	Система раннього попередження, використання фінансових інструментів для хеджування	SWOT-аналіз, PEST-аналіз
	Антикризове управління	Формування готовності до оперативного реагування на негативні зміни	Створення резервних фондів, прогнозування кризових сценаріїв, розробка антикризових стратегій	Сценарне моделювання
	Диверсифікація бізнесу	Зниження ризиків через діяльність у різних сегментах ринку	Розширення напрямків діяльності, вихід на міжнародний рівень, розширення ринків збуту	Аналіз портфеля бізнесу
ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ	Фінансова політика	Формування адекватної фінансової стратегії для збереження стабільності і створення умов для зростання	Контроль ліквідності, управління прибутковістю, ефективне управління витратами	Фінансовий аналіз, коефіцієнтний аналіз
	Управління дебіторською заборгованістю	Оптимізація структури та термінів погашення дебіторської заборгованості, факторинг	Контроль термінів оплати, система знижок за передоплату, страхування дебіторської заборгованості	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
	Інноваційний розвиток	Впровадження новітніх технологій та підвищення ефективності в-ва	Автоматизація бізнес-процесів, цифровізація управлінських функцій, інвестиції в R&D	ROI аналіз інновацій
	Цифровізація	Автоматизація бізнес-процесів	Впровадження ERP та CRM-систем, оптимізація операційних витрат	KPI цифровізації
МАРКЕТИНГОВА СТАБІЛЬНІСТЬ	Стратегічне планування	Підвищення ефективності управлінських рішень та оптимізація розподілу ресурсів	Компетентне управління, чітке розподілення ресурсів, оперативність у прийнятті рішень	Збалансована система показників (BSC)
	Розвиток взаємодії з клієнтами	Покращення якості обслуговування та прогнозування потреб споживачів	Використання CRM систем, розвиток клієнтоорієнтованого підходу	Аналіз задоволеності клієнтів (NPS)
	Маркетингові інструменти	Управління ринковою конкурентоспроможністю підприємства	Аналіз ринку, позиціонування, конкурентна стратегія	Маркетинговий аудит

Продовження таблиці 4.3

1	2	3	4	5
	Сталий розвиток	Впровадження екологічно чистих технологій та підвищення конкурентоспроможності	Інноваційні екологічно чисті технології, залучення ESG-інвесторів	ESG-рейтинги
СОЦІАЛЬНА СТАБІЛЬНІСТЬ	Розвиток людського капіталу	Підвищення кваліфікації персоналу та збереження мотивації	Інвестиції в навчання та розвиток працівників, гнучке управління персоналом	HR-аналітика, індекс залученості
	Впровадження HRM-систем	Оптимізація управління персоналом та підвищення ефективності праці	Автоматизація HR-процесів, система управління талантами	Показники ефективності HR
	Корпоративна культура	Формування згуртованості команди та стимулювання впровадження інновацій	Підвищення мотивації працівників, розвиток командної роботи	Опитування персоналу
	Соціальна відповідальність	Забезпечення соціальних гарантій та підтримка працівників	Програми соціального захисту, забезпечення безпечних умов праці	Соціальний аудит

Джерело: розроблено і згруповано автором

ТОВ «Бетон Комплекс». В майбутніх періодах ТОВ «Бетон Комплекс» планує відновлювати обсяги виробництва, поліпшувати якість продукції та розширювати ринки збуту. Основною задачею «Бетон Комплекс» - залишатися клієнтоорієнтованою компанією. Для вирішення цих програм планується продовжувати модернізацію обладнання (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Інвестиційні плани та програми розвитку ТОВ «Бетон Комплекс» на 2026-2027 роки

Рік	Обсяг інвестицій, тис. грн	Напрямки інвестування
2026	23726,9	Модернізація обладнання
2027	27072,5	Продовження модернізації обладнання

Джерело: складено автором на основі документації ТОВ «Бетон Комплекс»

На підприємстві реалізується впровадження програми щодо автоматизації складів готової продукції, що дозволить більш ефективно задовольняти запити клієнтів і зменшувати їх витрати на простой транспорту під завантаженням. На ТОВ «Бетон Комплекс» впроваджується програма щодо поопераційного нормування виробничих процесів для налагодження ефективного використання трудових ресурсів та зменшення собівартості продукції. ТОВ «Бетон Комплекс» планує виконання заходів щодо забезпечення економічної стабільності в рамках:

- 1) неприйнятних ризиків та суттєвих екологічних аспектів;
- 2) зменшення значних споживачів енергоресурсів;
- 3) покращення показників енергоефективності;
- 4) зобов'язань дотримання законодавчих та інших вимог;

ТОВ «Бетон Комплекс» планує виконання вказаних заходів шляхом:

- 1) інтеграції і виконання цих заходів в рамках процесів інтегрованої системи менеджменту або інших бізнес-процесів;
- 2) оцінки результативності заходів.

При плануванні заходів підприємством враховуються технологічні можливості, а також фінансові, технічні і бізнес-вимоги. Дослідивши всі аспекти діяльності ТОВ «Бетон Комплекс» і врахувавши його збитковий стан й досить низький рівень економічної стабільності катастрофічного рівня 0,5 за проведеною оцінкою багаторівневого підходу, в табл. 4.5 представимо шляхи удосконалення механізму забезпечення його економічної стабільності.

Таблиця 4.5

Шляхи і заходи удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Шляхи	Причина впровадження	Очікуваний результат
1	Впровадження факторингу	Поліпшення грошового обігу та зменшення дебіторської заборгованості	Покращення ліквідності та фінансової стабільності
2	Модернізація виробничого обладнання	Підвищення продуктивності та зниження собівартості продукції	Зростання конкурентоспроможності та рентабельності
3	Впровадження ERP - системи	Оптимізація управління бізнес-процесами	Зниження збитковості ТОВ «Бетон Комплекс»
4	Автоматизація складських процесів	Зменшення витрат на логістику та підвищення якості обслуговування клієнтів	Скорочення операційних витрат і покращення сервісу
5	Поопераційне нормування виробничих процесів	Оптимізація використання трудових ресурсів та зниження собівартості	Підвищення ефективності виробництва
6	Розширення ринків збуту	Диверсифікація ризиків та збільшення обсягів продажів	Зростання доходів та стабільності бізнесу
7	Впровадження енергоефективних технологій	Зниження операційних витрат та відповідність екологічним стандартам	Скорочення витрат на енергоресурси
8	Розвиток системи якості продукції	Підвищення конкурентоспроможності та задоволеності клієнтів	Зміцнення ринкових позицій

Джерело: складено автором на основі проведеного аналізу товариства

Для подальшого удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» пропонуємо впровадження заходів:

1) впровадження послуги факторингу - необхідна через потребу в оперативному фінансуванні обігових коштів й зменшенні ризиків неплатежів від клієнтів (споживачів);

2) впровадження ERP -системи - важлива для ефективного управління бізнес-процесами для забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

Отже, удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» є комплексним процесом, що охоплює різні аспекти діяльності суб'єкта бізнесу та спрямований на підвищення його стійкості до зовнішніх і внутрішніх викликів та забезпечення економічної стабільності.

4.2. Проект впровадження факторингу для забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

В даному підрозділі кваліфікаційної роботи пропонується проект ефективного управління дебіторською заборгованістю за рахунок факторингу з регресом як напрямок удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс». Факторинг насамперед призначений для вирішення таких питань, як негайне інкасування коштів або одержання їх на визначену у факторинговому договорі, незалежно від платоспроможності платника; покриття ризиків, пов'язаних із оплаченим платежем; управління дебіторською заборгованістю клієнта; надання консалтингових послуг власнику дебіторської заборгованості тощо.

Популярність факторингу серед обсягів операцій фінансових компаній та юридичних осіб - лізингодавців на ринку фінансових послуг за 2023 рік наведено на рис. 4.3. Станом на кінець 2023 р. 641 компанія мала відповідні ліцензії на здійснення факторингових операцій. У цьому періоді було укладено 31 тис. договорів загальним фінансовим обсягом 56,5 млрд. грн.

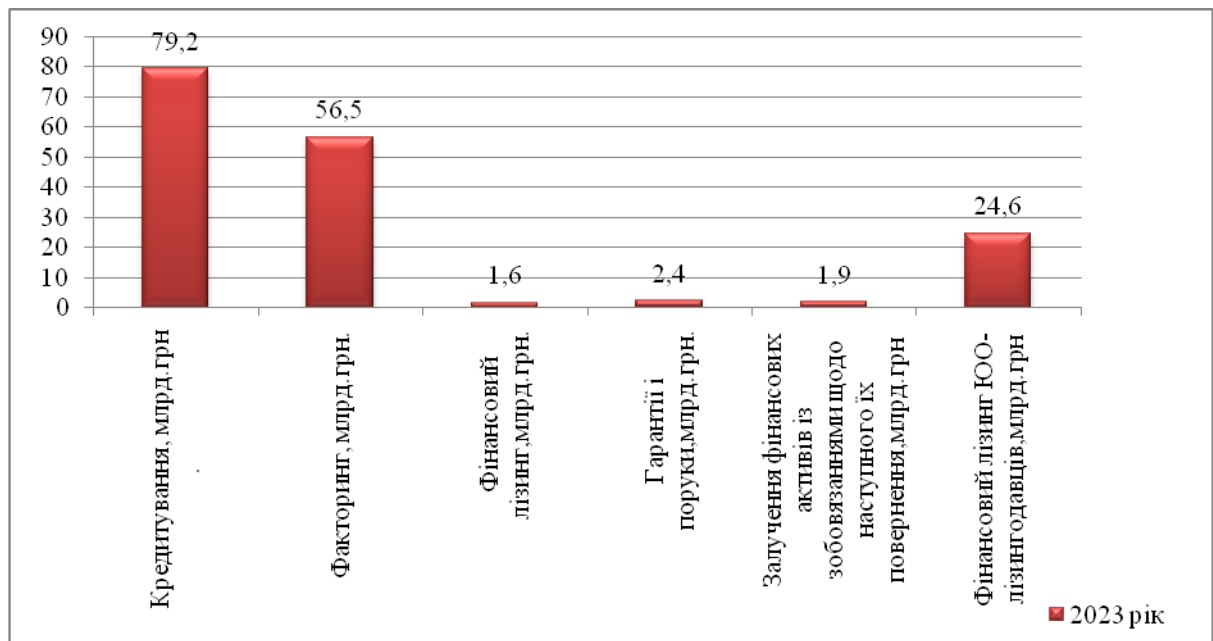

Рис.4.3. Популярність послуги і місце факторингу серед фінансових послуг у 2023 р. на ринку України

Джерело: побудовано автором на основі даних [6, 9,10]

Впродовж 2022-2023 років попит на факторингові операції в Україні, суттєво скоротився, у зв'язку з тим, що бізнес-середовище опинилося під потужним впливом воєнних дій, які охопили всю країну, хоча послуга залишається популярною. На розмір дебіторської заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс» впливають:

1. Обсяг продажів і частки в них реалізації на умовах подальшої оплати. Зі зростанням виручки (обсягу продажів), поступово, зростають і залишки дебіторської заборгованості.

2. Умови розрахунків з покупцями і замовниками. Чим більше пільгових умов розрахунків у покупців, тим вищі залишки ДБ.

3. Політика стягнення дебіторської заборгованості. Чим активніше підприємство стягує дебіторську заборгованість, тим менші її залишки і тим вища «якість» дебіторської заборгованості.

4. Платіжна дисципліна покупців і якість аналізу дебіторської заборгованості і послідовність у застосуванні його результатів.

Проведемо аналіз торгової дебіторської заборгованості за періодами протермінування станом на 31.12.2024 року - табл. 4.6.

**Торгова дебіторська заборгованість за періодами протермінування
станом на 31 грудня 2024 р.**

Показник	Непротермінована, тис. грн	Протермінована, тис. грн					Всього
		До 90 днів	90-180 днів	180-270 днів	270-360 днів	понад 360 днів	
Номінальна вартість, тис. грн	319111	18189	14595	7306	3654	2616	365471
Резерв під знецінення, тис. грн	26125	384	308	403	1275	2304	21451
Очікувана ставка кредитних втрат, %	1,71%	2,11%	2,11%	5,52%	34,89%	88,18%	5,87%

Джерело: складено автором за даними економічної звітності товариства

Загальна номінальна вартість торгової дебіторської заборгованості станом на 31.12.2024 р. становить 365471 тис. грн. Загальний резерв під знецінення складає 21451 тис. грн. Обґрунтуванням впровадження заходу є високий показник дебіторської заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки, який можна побачити в табл. 4.7, а динаміку на рис. 4.4.

Таблиця 4.7

**Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги
ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки**

Показник	Значення за період, тис. грн			відн. відх (%)	
	2022	2023	2024	2023/22	2024/23
1.Торгова дебіторська заборгованість	446246	389587	365471	-12,7	-6,19
2.Очікувані кредитні збитки	-37002	-27784	-21451	-24,91	-22,79
3.Всього торгова дебіторська заборгованість	409244	361803	344020	-24,91	-22,79

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних звітності товариства

Рис. 4.4. Динаміка торгової дебіторської заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Джерело: побудовано автором за даними табл. 4.7

Чиста вартість торгової дебіторської заборгованості = 365471 тис. грн -
21451 тис. грн = 344020 тис. грн.

Таким чином, чиста вартість торгової дебіторської заборгованості після врахування резерву становить 344020 тис. грн і відображена у Формі № 1 «Баланс» за 2024 рік (Додаток А).

ТОВ «Бетон Комплекс» застосовує спрощений підхід до створення резерву під очікувані кредитні збитки, передбачений МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», який дозволяє нарахування забезпечення (резерву) під очікувані кредитні збитки на весь строк дії фінансового інструменту для дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) та іншої поточної дебіторської заборгованості.

Для оцінки очікуваного кредитного збитку дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) об'єднується у категорії з подібними характеристиками кредитного ризику та кількістю днів прострочення.

ТОВ «Бетон Комплекс» застосовує спрощений підхід, передбачений п. 5.5.15 МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», щодо оцінки резерву очікуваних кредитних збитків за торговельною дебіторською заборгованістю у розмірі, що дорівнює очікуваним кредитним збиткам за весь період існування заборгованості, використовуючи для оцінювання свій власний історичний досвід кредитних збитків за торговельною дебіторською заборгованістю, а також прогнозні показники міжнародних рейтингових агентств за їх наявності. Рівні збитків за минулі періоди коригуються з урахуванням поточної та прогнозної інформації про макроекономічні фактори, що впливають на здатність клієнтів погашати дебіторську заборгованість.

Резерв під очікувані кредитні збитки під торгіву та іншу поточну дебіторську заборгованість визначається згідно з матрицею резервування. Матриця резервування базується на кількості днів прострочення платежу.

Впровадження факторингових послуг дозволить ТОВ «Бетон Комплекс» швидко повернути дебіторську заборгованість по готівковій вартості, покращити ліквідність та забезпечити стабільність грошових

потоків. Це особливо актуально для будівельної галузі, де терміни розрахунків із замовниками часто є тривалими, а потреба в оборотних витратах для забезпечення безперервності виробничого процесу є постійною.

Отже, факторинг - це особливий вид беззаставного фінансування на цілих поповнення обігових коштів в обмін на відступлення прав вимог дебіторської заборгованості або грошей, які будуть сплачені постачальнику через певний час у майбутньому за поставлений товар, виконані роботи або надані послуги.

Поняття і предмет договору факторингу чітко визначені в Цивільному Кодексі України. Відповідно з ч.1.ст.1077 глави 73 «Факторинг» Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV «...за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошових вимог) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (в будь-якому передбаченому договором порядку), клієнт відступає або зобов'язується відступити свої правовідносини перед грошовими вимогами до третьої особи (боржника) [53].

За умовами платежу факторинг відбувається з регресом, без регресу або з частковим регресом. В Україні і світі (42%) найбільш поширеним є факторинг з регресом. Враховуючи високу ризиковість такої операції, українські банки та факторингові компанії надають вид факторингу без регресу лише перевіреним, надійним та VIP-клієнтам.

Отже, залежно від розподілу кредитних ризиків факторинг поділяється на два основних види: факторинг з регресом та факторинг без регресу. Кожен з цих видів має свої особливості та переваги для підприємства-клієнта.

Регрес означає зворотний рух - це право особи, яка виконала зобов'язання іншої особи, пред'являє до останньої зворотної вимоги про відшкодування витрат [9]. Переваги факторингу і його види описані в табл. 4.8.

Переваги факторингових послуг і їх види

Коротка характеристика	Переваги
Переваги факторингу	1.Фінансування поставок товарів або надання послуг, що не потребують оформлення застави та страхування. 2.Поліпшення фінансового планування і захист від можливих втрат за несвоєчасну сплату покупцями контрактів. 3.Покращення платоспроможності компанії-постачальника. 4.Адміністративне управління банком дебіторської заборгованості: ризик-менеджмент, відстеження та збір дебіторської заборгованості. 5. Контроль оплати товарів / послуг покупцем згідно з контрактом. 6.Можливість отримання регулярних звітів, які допомагають оптимізувати поточну діяльність постачальника. 7.Можливість надання відстрочки платежу своїм клієнтам.
Факторинг із регресом	Вид факторингу, за який фактор надає клієнту право на всі суми, які повинні бути отримані від боржника, проте у випадку неможливості стягнення з боржника суми в повному обсязі клієнта, що переуступає такий "недоброякісний" борг, зобов'язаний відшкодувати фактору втрачених грошових витрат.
Переваги факторингу з регресом	Авансовий платіж до 95% суми вартості поставленого товару / наданої послуги відразу після їх реалізації. Фінансування касового розриву, що спостерігається під час надання відстрочки платежу. Дебітор отримує відстрочку платежу до 90 календарних днів. Покриття ліквідних та інфляційних ризиків клієнта. Своєчасна оплата контрактів.
Факторинг без регресу	Вид факторингу, коли ризик несплати поставки дебітором банк бере на себе. Це дає клієнту можливість отримувати фінансування на наступний день після вивантаження. При цьому в разі неповернення боргу фактор буде самостійно займатися стягненням боргу з дебіторів, не вимагаючи повернення грошей від постачальника.
Переваги факторингу без регресу	Повне покриття кредитних ризиків клієнта. Збільшення товарообігу і залучення нових покупців. Збільшення частки компанії на ринку.

Джерело: складено автором за даними наукових джерел [6, с. 192]

Факторинг із регресом – це вид факторингу, який передбачає операцію фінансування під відступлення право грошових вимог за договорами, відповідно до якого фактор надає або зобов'язується надати клієнтові (постачальнику) грошові витрати за плату, а клієнт відступає право грошові вимоги до дебітора (покупця) за договорами.

В операції факторингу звичайно беруть участь три особи:

- 1) фактор (факторингова компанія або банк) - покупець вимоги;
- 2) постачальник товару (клієнт); 3) покупець товару (боржник, дебітор).

Схема факторингу з регресом виглядає наступним чином і представлена на рис. 4.5.

Рис. 4.5. Етапи реалізації послуги «факторинг з регресом»

Джерело: побудовано автором

Проведемо опис всіх стадій моделі факторингу з регресом:

- 1-поставка товару в умовах відстрочення платежу;
- 2- укладення генеральної угоди про факторинг;
- 3- відступлення фактору права вимоги до боржника;
- 4 - перерахування клієнту фінансування (до 90% від права вимоги);
- 5- повідомлення боржника про зміну кредитора;
- 6-перерахування покупцем (боржником) платежу за поставлений товар;
- 7 - виплата фінансовою установою залишку грошових коштів від права вимоги за вирахуванням вартості послуг фактора.

На основі проведеного аналізу торгової дебіторської заборгованості ТОВ «Бетон Комплекс» станом на 31 грудня 2024 року, сума, що підлягає факторингу, становить 344020 тис. грн. Частку дебіторської заборгованості в чистому доході товариства для позначення вагомості її питомої ваги в доході підприємства представимо на рис. 4.6.

Рис. 4.6. Частка дебіторської заборгованості в чистому доході ТОВ «Бетон Комплекс»

Джерело: побудовано і розраховано автором

На вітчизняному ринку факторингових послуг пропонують факторинг з регресом близько 10 банків і спеціалізованих факторингових компаній серед яких: АТ «ПУМП», АТ «Райффайзен Банк», АТ «Сенс банк» та інші.

В табл. 4.9 відобразимо умови факторингового фінансування банками України.

Таблиця 4.9

Умови факторингового фінансування АТ «Сенс Банк», АТ «ПУМБ» і АТ «Райффайзен банк» для ТОВ «Бетон Комплекс»

Назва банку	Умови надання факторингу
<p>АТ «Сенс Банк»</p> 	<p>Ліміт фінансування до 50 000 000 грн.</p> <p>Розмір фінансування:</p> <p>до 85% зі строком відтермінування від 14 до 30 календарних днів</p> <p>до 80% зі строком відтермінування від 31 до 60 календарних днів</p> <p>до 70% зі строком відтермінування від 61 до 90 календарних днів</p> <p>Валюта фінансування- гривня.</p> <p>Термін- 12 місяців (з можливістю пролонгації).</p> <p>Ставка фіксована – від 21% річних.</p>
<p>АТ «ПУМБ банк»</p> 	<p>Розмір авансу, залежно від потенційних ризиків, зазвичай становить від 70% до 90%.</p> <p>Ліміт факторингу – залежить від обсягу поставок на Покупця.</p> <p>Термін дії ліміту фінансування – до 60 місяців.</p> <p>Максимальний період відстрочки платежу – до 360 к.д.</p> <p>Валюта фінансування – гривня.</p>
<p>АТ «Райффайзен банк»</p> 	<p>Отримання послуг факторингу (фінансування до 90% + факторинговий сервіс).</p> <p>Оплата Банком Постачальнику залишку грошових коштів (від 10%).</p> <p>Валюта фінансування – гривня.</p> <p>Поставка товару чи надання послуг на умовах відстрочення платежу.</p> <p>Оплата заборгованості Покупцем на рахунок Банку.</p> <p>Максимальний період відстрочки платежу – до 360 к.д.</p>

Джерело: складено автором за даними банківських установ [2, 3, 62]

В табл. 4.10 відобразимо порівняльний розрахунок факторингу з регресом від АТ «Сенс Банк», АТ «ПУМБ банк» і АТ «Райффайзен банк» для ТОВ «Бетон Комплекс» з метою визначення кращого варіанту.

На рис. 4.7. представимо порівняльну динаміку основних показників факторингової операції від банків.

Таблиця 4.10

**Порівняльний розрахунок факторингу з регресом від АТ «Сенс Банк», АТ «ПУМБ банк» і АТ «Райффайзен банк»
для ТОВ «Бетон Комплекс» з метою визначення найефективнішого варіанту**

№	Назва банку	Термін, днів	Валюта кредитування	Відсоткова ставка факторингу, %	Комісія банку за надану послугу, %	Розмір авансованого фінансування, %	Дебіторська заборгованість, яка підлягає факторингу, тис.грн.	Авансований платіж, тис.грн.	Залишок факторингової суми, тис.грн.	Витрати на послугу факторингу, тис.грн.	Комісійні витрати, тис.грн.	Витрати за послугу, тис.грн.
1	АТ «Райффайзен банк»	360	грн.	21	1,2	90	344020	309618	34402	72244,2	4128,24	76372,44
2	АТ «ПУМБ»	360	грн.	22,5	1,5	85	344020	292417	51603	77404,5	5160,3	82564,8
4	АТ «Сенс банк»	360	грн.	21	1,5	85	344020	292417	51603	72244,2	5160,3	77404,5

Джерело: розраховано автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Бетон Комплекс» і банківських установ [2, 3, 62]

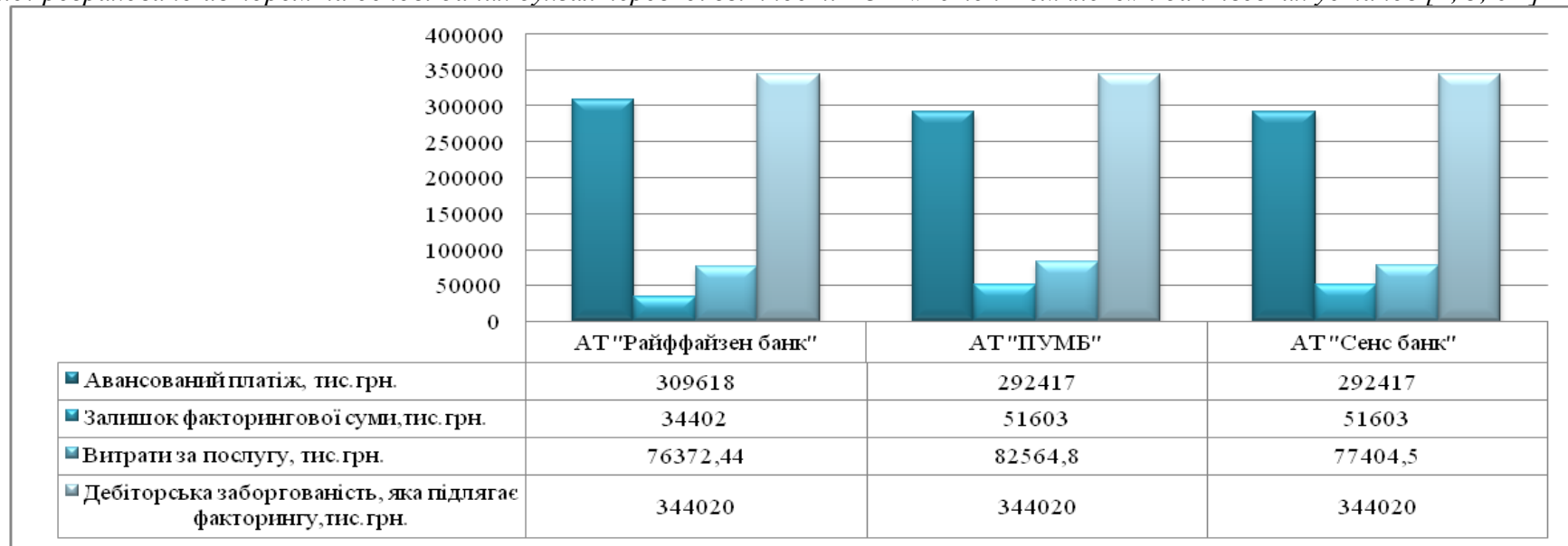

Рис. 4.7. Порівняльна динаміка основних показників факторингової операції від банків для ТОВ «Бетон Комплекс»

Представимо чистий дохід ТОВ «Бетон Комплекс» від трьох банків в табл. 4.11.

Таблиця 4.11

Рейтинг банківських установ за отриманням чистого доходу від факторингу з регресом для ТОВ «Бетон Комплекс»

Місце	Банк	Чистий дохід ТОВ «Бетон Комплекс» від факторингу
1	АТ «Райффайзен банк»	267647,6
2	АТ «Сенс банк»	266615,5
3	АТ «ПУМБ»	261455,2

Джерело: розраховано автором

На основі порівняльного аналізу факторингових послуг трьох банківських установ для ТОВ «Бетон Комплекс» можна зробити наступні висновки щодо кожного варіанту.

1. АТ «Райффайзен банк» залишається лідером за рівнем авансового фінансування - 90% від суми дебіторської заборгованості, що становить 309618 тис. грн. Відсоткова ставка факторингу складає 21%, а комісійні витрати є найнижчими - 1,2%. Завдяки низькій комісії загальні витрати за послугу становлять 76372,44 тис. грн., що робить цей варіант привабливим з точки зору максимального обсягу авансування та помірної загальної вартості послуги. Чистий дохід товариства становитиме 267647,6 тис.грн. в проектному році.

2. АТ «Сенс банк» пропонує помірну відсоткову ставку факторингу - 21%, що дорівнює ставці АТ «Райффайзен банк». Рівень авансового фінансування складає 85% - 292417 тис. грн. Комісійні витрати становлять 1,5%, що є вищим за АТ «Райффайзен банк». Загальні витрати за послугу становлять 77404,5 тис. грн., що є середнім показником серед розглянутих варіантів. Чистий дохід товариства становитиме 266615,5 тис.грн. в прогнозному році.

3. АТ «ПУМБ» характеризується найвищою відсотковою ставкою факторингу - 22,5% та комісією 1,5%. Рівень авансового фінансування становить 85% - 292417 тис. грн. Високі тарифи призводять до найбільших

загальних витрат за послугу - 82564,8 тис. грн., що підтверджує статус цього варіанту як найдорожчого для підприємства. Перевищення витрат порівняно з іншими варіантами робить цю пропозицію економічно не вигідною. Чистий дохід товариства становитиме 261455,2 тис.грн. в проектному році.

Рекомендований варіант для ТОВ «Бетон Комплекс» - співпраця з АТ «Райффайзен банк». Цей варіант забезпечить оптимальне співвідношення між обсягом авансового фінансування та загальною вартістю послуги.

Підприємство отримає на 17201 тис. грн. (309618 тис.грн. - 292417 тис.грн.) більше авансових коштів порівняно з іншими банками, що значно покращить ліквідність та обіговість капіталу. Економія на витратах становить 1032,06 тис. грн. (77404,5 тис.грн. - 76372,44 тис.грн.) порівняно з АТ «Сенс банк» та 6192,36 тис. грн. (82564,8 тис.грн. - 76372,44 тис.грн.) порівняно з АТ «ПУМБ».

Додатковий обсяг авансування в поєднанні з найнижчими загальними витратами робить цю пропозицію найбільш економічно ефективною для управління дебіторською заборгованістю ТОВ «Бетон Комплекс».

Чистий дохід ТОВ «Бетон Комплекс» становитиме за обраним варіантом отримання послуг факторингу з регресом від АТ «Райффайзен банк» 267647,6 тис.грн. Представимо основні економічні показники від провадження послуги факторингу для ТОВ «Бетон Комплекс» в табл. 4.12.

Таблиця 4.12

Зміна економічних показників від впровадження послуги факторингу з регресом для ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Показник	Сума, тис.грн.
1	Дебіторська заборгованість, тис.грн.	344020
2	Фінансові витрати на послугу, тис.грн.	76372,44
3	Приріст чистого доходу від реалізації продукції, тис.грн.	267647,6
4	Податок на прибуток (18%), тис.грн.	48176,6
5	Чистий прибуток від проекту, тис.грн.	219471

Джерело: розраховано автором

Чистий прибуток ТОВ «Бетон Комплекс» від впровадження послуги факторингу з регресом від АТ «Райффайзен банк» становитиме 219471 тис.грн. в проектному році.

4.3. Проєкт-ідея забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» шляхом автоматизації бізнес-процесів через впровадження ERP-системи (BAS ERP)

Базуючись на аналізі ТОВ «Бетон Комплекс» та поточних трендах будівельної галузі України, запропонуємо проєкт удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» шляхом автоматизації бізнес-процесів через впровадження ERP-системи.

Система планування ресурсів підприємства (Enterprise Resource Planning - далі по тексті ERP) - це програмне забезпечення, яке покликане спростити керування бізнес-процесами підприємства. Завдяки впровадженню якісної ERP-системи можна оптимізувати роботу бізнесу, зменшити витрати, підвищити продуктивність і покращити загальний досвід роботи з клієнтами та забезпечити економічну стабільність підприємства [57].

Аналіз фінансової звітності ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки показує потребу до впровадження ERP-системи для забезпечення економічної стабільності підприємства:

1) ТОВ «Бетон Комплекс» має стабільне зростання доходів з 599440 тис. грн у 2022 році до 1131214 тис. грн у 2024 році, при одночасному росту операційних витрат, що вказує на недосконалість системи управління ресурсами та бізнес-процесами. Найбільш критичним аспектом, що підтверджує потребу у впровадженні ERP-системи, є постійні збитки підприємства протягом всього аналізованого періоду (чистий збиток склав 212292 тис. грн у 2022 році, 27139 тис. грн у 2023 році та 69071 тис. грн у 2024 році, що свідчить про неефективність існуючих управлінських процесів, що може бути вирішено через впровадження комплексної ERP-системи);

2) значна дебіторська заборгованість, а це 344020 тис. грн у 2024 році при мінімальних залишках коштів, що сягають 175 тис. грн, показує проблеми з управлінням грошовими потоками та контролем за розрахунками з контрагентами - ERP-система дозволить автоматизувати процеси

управління дебіторською заборгованістю, забезпечити своєчасне відстеження платежів та оптимізувати планування грошових потоків;

3) зростання запасів із 121372 тис. грн у 2022 році до 174962 тис. грн у 2024 році при одночасному зростанні собівартості вказує на оптимальне управління матеріальними ресурсами - ERP-система забезпечить точне планування потреб у сировині, автоматизує процеси закупівель та складського обліку, що дозволить знизити витрати на утримання запасів та мінімізує ризики їх знецінення або псування;

4) фінансова нестабільність підприємства, яка проявляється у високих довгострокових зобов'язаннях 721023 тис. грн у 2024 році та скороченні власного капіталу з 151537 тис. грн у 2022 році до 54971 тис. грн у 2024 році, потребує комплексного фінансового планування та контролю - ERP-система забезпечить інтеграцію всіх фінансових процесів, автоматизує бюджетування, надасть можливість оперативного аналізу показників рентабельності та ефективності використання ресурсів.

BAS ERP - це сучасна українська система управління ресурсами підприємства (Enterprise Resource Planning), яка представляє собою інтегровану програмну платформу для автоматизації всіх ключових бізнес-процесів підприємства. Її впровадження дозволить стандартизувати бізнес-процеси, автоматизувати документообіг, забезпечити прозорість операцій та можливість швидкого прийняття управлінських рішень на основі актуальної інформації в реальному часі. BAS ERP є інноваційним рішенням, яке розроблено з урахуванням кращих практик автоматизації великого та середнього бізнесу і враховує специфіку обліку в Україні.

Міжнародний досвід впровадження ERP-систем. Згідно з дослідженням консалтингової компанії Panorama Consulting Solutions «2023 ERP Report», успішне впровадження ERP-систем демонструє значний вплив на фінансові показники підприємств. Дослідження компаній показало, що 67% організацій досягли поліпшення операційних показників протягом першого року після впровадження ERP-системи. Статистика ефективності

впровадження ERP-систем міжнародних компаній показала результати: 42% підприємств відмітили зростання продуктивності на 10-20%, 28% компаній досягли скорочення операційних витрат на 15-25%, 38% організацій поліпшили якість управлінських рішень на 20-35%, 45% підприємств скоротили час на підготовку звітності на 30-50% [61].

Після впровадження ERP-систем у 2019-2021 роках вітчизняні компанії збільшили операційну ефективність на 18%, скоротили витрати на логістику на 12% та поліпшили контроль за фінансовими потоками, що сприяло зростанню чистого прибутку на 23% [61, 63].

На сайті «<https://www.statista.com>» вказано, що «...бізнес продовжує надавати пріоритет ефективному управлінню ресурсами, очікується зростання попиту на програмні рішення ERP, що створює можливості для компаній, що працюють у цьому секторі» [63].

Згідно з дослідженням IT Ukraine Association, ринок ERP-рішень в Україні демонструє стійке зростання. У найближчі 3-5 років його обсяги збільшаться до \$450 млн. Щонайменше ринок зростатиме на 18-22% щорічно, що підтверджує високий попит на автоматизацію бізнес-процесів.

Досвід підтверджує доцільність впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» з очікуваним зростанням операційної ефективності та покращенням фінансових результатів.

Для ТОВ «Бетон Комплекс» ERP-система буде більш доцільною через:

1. Комплексні проблеми управління - збитковість, нестабільність, складність виробничих процесів.
2. Інтеграція всіх процесів - від закупівель сировини до реалізації готової залізобетонної продукції (ЗБП).
3. Контроль витрат - ERP дозволить точно відстежувати собівартість продукції.
4. Планування виробництва - оптимізація завантаження потужностей.

Переваги впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» представимо в табл. 4.13.

Переваги впровадження BAS ERP для ТОВ «Бетон Комплекс»

Функціональна область	Переваги від впровадження	Очікуваний результат для підприємства
Фінансовий облік та контроль	Автоматизація ведення бухгалтерського обліку за українськими стандартами, консолідація фінансової звітності в режимі реального часу	Скорочення збитків (-69071 тис. грн), підвищення точності фінансового планування, зменшення витрат на обслуговування боргових зобов'язань.
Управління дебіторською заборгованістю	Автоматичний контроль термінів оплати, система нагадувань, аналіз кредитоспроможності клієнтів	Зменшення дебіторської заборгованості з поточних 344020 тис. грн на 15-20%, прискорення обороту коштів.
Складський облік та управління запасами	Оптимізація рівня запасів, автоматичне планування закупівель, контроль руху матеріалів	Зниження вартості запасів із 175 млн. грн на 10-15%, економія на витратах утримання складів.
Планування виробництва	Інтегроване планування виробництва бетону і ЗБП та супутньої продукції, оптимізація використання обладнання	Зниження собівартості продукції на 8-12%, підвищення ефективності використання основних засобів.
Управління грошовими потоками	Прогнозування надходжень та витрат, планування ліквідності, автоматичний cashflow	Стабілізація залишкових коштів, зменшення потреби в короткострокових кредитах
Контроль витрат і собівартості	Детальний облік прямих і непрямих витрат, розподіл накладних витрат, аналіз рентабельності	Зниження адміністративних витрат на 5-10%, оптимізація структури витрат
Автоматизація документообігу	Електронний документообіг, автоматичне формування договорів та рахунків, інтеграція з клієнтами	Скорочення часу на оформлення документів на 40-60%, зменшення помилок
Управління проектами	Планування будівельних проектів, контроль термінів виконання, облік ресурсів по об'єктах	Підвищення рентабельності проектів на 10-15%, скорочення термінів виконання робіт
Аналітична звітність	Багаторівнева аналітика, КРІ, дашборди, прогнозні моделі	Покращення якості управлінських рішень, швидке реагування на зміни ринку
Інтеграція із зовнішніми системами	Підключення до банківських систем, податкової звітності, електронних систем торгівлі	Автоматизація фінансових операцій, зниження операційних ризиків
Управління персоналом	Автоматизація HR-процесів, розрахунок заробітної плати, планування трудових ресурсів	Оптимізація витрат на персонал (з поточних 169,9 млн. грн), підвищення продуктивності праці
Мобільність й віддалений доступ	Доступ до системи через мобільні пристрої, робота в «хмарі»	Підвищення оперативності управління, контроль віддалених об'єктів

Джерело: складено автором на основі власного досвіду і сайтів [61, 63]

Український постачальник послуг зі встановлення BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс». ТОВ «Бетон Комплекс» пропонуємо скористатися послугами Компанії CONTO - Лідер ERP-рішень в Україні (Київ, вул. Ованеса Туманяна, 15А, Сайт - <https://www.conto.com.ua/pro-kompaniju/>).

З 1999 р. CONTO працює на ринку економічного програмного забезпечення України. CONTO представляє повний спектр послуг з розробки, впровадження, навчання користувачів, продажу та обслуговування системи ERP-класу, надає консалтингові послуги з проектування бізнес-процесів сучасних підприємств, готові з постановкою фінансового управління, а також надає послуги з доопрацювання, створення прототипів спеціалізованих систем з керування ресурсами підприємства.

Серед замовників BAS ERP-системи від Компанії CONTO - Рабен Україна, Укрпродукт Груп, AGR Group, Viseven, Uklon, Укрнафтобуріння, МА Бориспіль, Макдональдз, Ватсонс, Панасонік, ХарвістХолдінг, Амазоне, ДП Енергоринок та інші відомі підприємства.

З 2017 р. центр впровадження CONTO має статус Центру ERP , що є підтвердженням більшості компетенцій та досвіду успішного впровадження програмних продуктів BAS на виробничих підприємствах України. Центр впровадження CONTO є лідером за кількістю реалізованих проектів впровадження на базі нового продукту BAS ERP в Україні. Розробкою і впровадженням ERP-системи зайнято понад 70 співробітників [26].

Інші статуси CONTO - це Центр супроводу та Центр сертифікованого навчання (рис. 4.8).

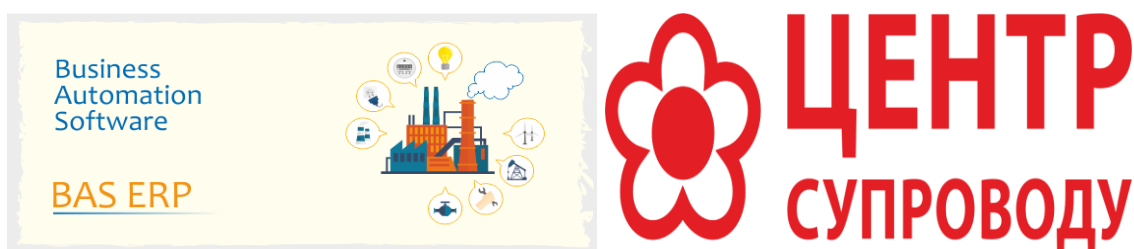

Рис. 4.8. Логотип BAS ERP-системи і статус Компанії CONTO

Джерело: представлено автором на основі даних сайту CONTO [26]

Протягом 2003-2023 роках в Компанії CONTO було проведено аудит системи управління якістю компанії Bureau Veritas Certification (актуальний сертифікат № UA231164 виданий 18.12.2023).

У зв'язку з переліченими позитивними сторонами діяльності CONTO вважаємо за доцільне ТОВ «Бетон Комплекс» скористатися її послугами.

Центр впровадження CONTO використовує повний спектр послуг з автоматизації обліку та управління, застосовуючи технології проектного менеджменту. Слідом до проектного підходу роботи у клієнта забезпечується поетапно.

Етапи впровадження BAS ERP-системи і функціональні можливості для «Бетон Комплекс» наведено в табл. 4.14.

Таблиця 4.14

Етапи впровадження BAS ERP-системи і загальні функціональні можливості від Компанії CONTO для ТОВ «Бетон Комплекс»

№	Етап, можливості	Перелік
1	Етапи впровадження BAS ERP-системи	<p>1 етап. Попередній огляд технічних процесів ТОВ «Бетон Комплекс» з демонстрацією та підбором програмного забезпечення.</p> <p>2 етап. Аудит бізнес-процесів підприємства і розробка проектної документації.</p> <p>3 етап. Адаптація типового рішення або розробка оригінальної конфігурації.</p> <p>4 етап. Дослідна експлуатація рішення і навчання користувачів.</p> <p>5 етап. Запуск у промислову експлуатацію.</p> <p>6 етап. Супровід і розвиток впровадженого рішення.</p>
2	Загальні функціональні можливості BAS ERP-системи	<p>1. Широкі функціональні можливості на рівні ERP-системи міжнародного класу.</p> <p>2. Підтримка роботи через Інтернет, в тому числі «хмарні» технології і робота на мобільних пристроях.</p> <p>3. Велика кількість спеціалізованих рішень, які розширюють можливості системи (PDM, EAM, PMO, ITIL, CRM, MDM, WMS, TMS, BSC, ECM, CPM, ESB, GIS та ін.).</p> <p>4. Підходить для будь-якої галузі, в тому числі, будівельної.</p> <p>5. Багатофункціональність, гнучкість і підтримка відкритого ПЗ.</p> <p>6. Невисока вартість володіння і можливість отримати істотний економічний ефект зі зростанням продуктивності праці та швидким поверненням інвестицій.</p>

Джерело: представлено автором на основі даних сайту CONTO [26]

На сайті Компанії CONTO зазначена вартість рішення BAS ERP, яка є актуальною для всіх бажаючих до впровадження, в тому числі і для ТОВ «Бетон Комплекс», яку відобразимо в табл. 4.15.

Пропозиційна вартість рішення BAS ERP-системи від Компанії CONTO

Назва	Ціна, тис. грн
BAS ERP-система	300
BAS ERP. Ліцензія для дочірніх підприємств і філій	99,9
BAS ERP. Клієнтська ліцензія на 20 робочих місць	74,1

Джерело: представлено автором на основі даних сайту CONTO [26]

До роботи BAS ERP-системи будуть залучатися працівники з різних відділів ТОВ «Бетон Комплекс».

В табл. 2.4 розділу 2 роботи, представлена організаційна структура заводу відповідно до якої оберемо кількість користувачів програми для закупівлі клієнтської ліцензії (4.16).

Таблиця 4.16

Прогнозна кількість працівників, задіяних у роботі з BAS ERP-системою ТОВ «Бетон Комплекс» (відповідно до організаційної структури - табл. 2.4)

№	Найменування підрозділу	Кількість осіб
1	Керівництво та адміністрація	3
2	Служба виробництва	18
3	Служба забезпечення виробництва	24
4	Адміністративна служба	8
5	Інші служби	7
6	Всього	60

Джерело: складено автором на основі даних організаційної структури

Загальна чисельність користувачів BAS ERP-системи складає 60 осіб.

Керівництво (директор) та адміністрація буде використовувати систему для аналізу звітів і прийняття стратегічних рішень. Служби виробництва та служба забезпечення виробництва будуть використовувати ERP-систему для планування, обліку ресурсів, управління замовленнями, контролю якості та відстеження виконання робіт. Адміністративна служба використовуватиме систему для ведення кадрового обліку, фінансового планування, бухгалтерських операцій, управління постачанням та контролю за якістю продукції. Інші служби, такі як логістика, проектно-технічний відділ та

склад, використовуватимуть систему для оптимізації своїх процесів - від маршрутизації до управління запасами.

Для реалізації проєкту з впровадження BAS ERP-системи потрібні інвестиційні кошти. Проведемо їх розрахунок за основними складовими елементами інвестиційних витрат в табл. 4.17.

Таблиця 4.17

Інвестиційні витрати на впровадження BAS ERP-системи ТОВ «Бетон Комплекс» в проектному році

Елементи витрат	Найменування	К-ть	Витрати, тис. грн	Сума, тис. грн	Група амортизації
1. Програмне забезпечення	- ERP-система BAS (базова)	1	300	300	Група 6 нематеріальні активи
	- BAS ERP. Ліцензія для дочірніх підприємств і філій	1	99,9	99,9	
	- BAS Клієнтська ліцензія на 20 робочих місць	1	74,1	74,1	
	- додаткові клієнтські ліцензії (40 робочих місць)*	2	74,1	148,2	
Разом інвестиційних витрат, тис. грн					622,2

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних розцінок вказаних на сайті CONTO [26]

**Примітка: розрахунок додаткових ліцензій - загальна кількість 60 користувачів, серед яких 20 включених у базову ліцензію і 40 додаткові пакети ліцензій*

Капітальні інвестиційні витрати на впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» становитимуть 622,2 тис. грн.

У бухгалтерському обліку комп'ютерні програми, в тому числі, BAS ERP-системи, придбану для кінцевого користування (купівлю екземпляра коли отримано невиняткові майнові права), зараховують до класу «Нематеріальні активи» та обліковують на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи». BAS ERP-системи - це група 6 «Інші нематеріальні активи» - право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо, а строк дії права користування встановлюється відповідно до правовстановлюючого документа. Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не

встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, але не може становити менше 2 та більше 10 років. Амортизація нематеріальних активів здійснюється тими ж методами, що і основних засобів, але найчастіше рівномірним або прямолінійним методом.

Пропонуємо з ціллю нарахуванням амортизації термін корисного використання BAS ERP-системи встановити в розмірі 2 роки. Умови нарахування амортизації BAS ERP-системи ТОВ «Бетон Комплекс» представимо в табл. 4.18.

Таблиця 4.18

Умови нарахування амортизації BAS ERP-системи ТОВ «Бетон Комплекс»

Показник	Значення
Загальна вартість ПЗ для амортизації	622,2 тис. грн
Група амортизації	Група 6 (НМА)
Строк корисного використання	2 роки (24 місяці)
Щомісячна амортизація	25,93 тис. грн
Річна амортизація	311,1 тис. грн
Нормативний документ	пп. 29 НП (С)БО № 8 «Нематеріальні активи», Податковий кодекс України ст. 145.1

Джерело: складено автором

ТОВ «Бетон Комплекс» у 2024 році має збиток на балансі підприємства в розмірі -69071 тис. грн, а тому не має власних внутрішніх фінансових джерел для купівлі BAS ERP-системи.

У зв'язку з цим, пропонуємо залучити кредитні кошти від АТ «КБ Приват банк» за кредитною програмою «Легкі інвестиції», а переваги програми представимо в табл. 4.19.

Таблиця 4.19

Переваги кредитної програми «Легкі інвестиції» від АТ КБ «Приват банк»

Перевага	Опис
Велика сума кредиту	До 50 млн. грн
Мінімальний пакет документів	Спрощене оформлення
Гнучкий графік погашення	Рівними платежами або адаптований для клієнтів

Джерело: складено автором на основі даних сайту АТ КБ «Приват банк» [29]

Умови кредитної програми «Легкі інвестиції» від АТ КБ «Приват банк» відобразимо в табл. 4.20.

Умови кредитної програми «Легкі інвестиції» від АТ КБ «Приват банк»

Параметр	Умови
Цільове призначення 	Фінансування інвестиційних потреб бізнесу: - придбання нового та вживаного обладнання, зокрема агро; - придбання нових та вживаних транспортних засобів комерційного призначення, спецтехніки, причепів, напівпричепів, вживаної с.-г техніки; - придбання нежитлової нерухомості та/або земельних ділянок; - купівля нерухомості для бізнесу із заставою, яка купується - будівництво/модернізація/реконструкція/ремонт/купівля інших активів.
Валюта кредиту	гривня
Строк дії договору	До 60 міс.
Сума	мікробізнесу – від 100 тис. грн. до 20 млн. грн малому бізнесу – від 500 тис. грн. грн до 50 млн. грн
Ставка	мікробізнесу – UIRD 3 млн + 6%; малому бізнесу – UIRD 3 млн + 5%
Розділ комісії	0,5% - із заставою або 1% - без застави
Порядок погашення	<ul style="list-style-type: none"> Щомісяця рівними частинами. Адаптований (погашення основного боргу не два менше разів протягом кожних 12 місяців) з урахуванням сезонності бізнесу.
Забезпечення	Рухоме/нерухоме майно, повідомлення власника бізнесу.

Джерело: складено автором на основі даних сайту АТ КБ «Приват банк» [29]

На сайті АТ КБ «Приват банк» в умовах кредитної програми «Легкі інвестиції» представлений безкоштовний «онлайн-калькулятор», на базі якого можна здійснити розрахунки умов погашення і визначити щомісячні суми кредиту для ТОВ «Бетон Комплекс» в ході чого «онлайн-калькулятор» додатково дозволяє завантажити Excel-файл з сайту, з розрахунками (табл. 4.21 і табл. 4.22). Умови погашення кредиту ТОВ «Бетон Комплекс» за програмою «Легкі інвестиції» представимо в табл. 4.21.

Таблиця 4.21

Умови погашення кредиту ТОВ «Бетон Комплекс» за програмою «Легкі інвестиції» в проектному році

Показник	Значення, дата
Розрахунок на дату	01.01.2026
Сума кредиту, грн	622200
Строк кредиту, міс.	12
Індекс UIRD (3 міс.)	13,16%
Процентна ставка, річних	18,16%
Реальна процентна ставка, річних	9,95%
Комісія, разово при видачі кредиту (1%)	6222

Джерело: складено автором на основі даних онлайн-калькулятора на сайті АТ КБ «Приват банк» за умовами кредитної програми «Легкі інвестиції» [29]

Графік сум погашення кредиту ТОВ «Бетон Комплекс» за програмою «Легкі інвестиції» представимо в табл. 4.22.

Таблиця 4.22

Графік сум погашення кредиту ТОВ «Бетон Комплекс» за програмою «Легкі інвестиції» в проектному році

№ платежу	Дата платежу	Сума кредиту до погашення	Сума нарахованих процентів до сплати	Загальна сума платежу (по кредиту та відсоткам)	Залишок заборгованості за кредитом після внесення платежу (встановлений поточний ліміт)
1	01.01.2026	51 850,00	9 415,96	61 265,96	570 350,00
2	01.02.2026	51 850,00	8 919,01	60 769,01	518 500,00
3	01.03.2026	51 850,00	7 846,63	59 696,63	466 650,00
4	01.04.2026	51 850,00	7 297,37	59 147,37	414 800,00
5	01.05.2026	51 850,00	6 486,55	58 336,55	362 950,00
6	01.06.2026	51 850,00	5 126,47	56 976,47	311 100,00
7	01.07.2026	51 850,00	4 864,91	56 714,91	259 250,00
8	01.08.2026	51 850,00	3 923,32	55 773,32	207 400,00
9	01.09.2026	51 850,00	3 243,28	55 093,28	155 550,00
10	01.10.2026	51 850,00	2 353,99	54 203,99	103 700,00
11	01.11.2026	51 850,00	1 621,64	53 471,64	51 850,00
12	01.12.2026	51 850,00	810,82	52 660,82	0,00
Разом		622 200,00	61 909,95	684 109,95	

Джерело: складено автором на основі даних онлайн-калькулятора на сайті АТ КБ «Приват банк» за умовами кредитної програми «Легкі інвестиції»[29]

Представимо і розрахуємо поточні витрати на проект з впровадження BAS ERP-системи ТОВ «Бетон Комплекс» у проектному році, які включють:

1) 1-4 етап реалізації проекту - витрати на попереднє обстеження підприємства, аудит бізнес-процесів і розробка проектної документації, адаптація типового рішення, послуги з навчання користувачів (60 осіб), налаштування серверного обладнання, міграція даних з існуючих систем;

2) 6 етап реалізації проекту - це витрати на технічний супровід і оновлення системи BAS ERP-системи, консультаційне навчання персоналу та консультації;

3) витрати на сплату відсотків за кредит та разову комісію АТ КБ «Приват банк», які представимо в табл. 4.23.

**Поточні витрати на проект з впровадження BAS ERP-системи
ТОВ «Бетон Комплекс» в проектному році**

Елементи витрат	Найменування	Витрати, тис. грн	Сума, тис. грн
1-4 етап реалізації проекту			
1.Консалтинг та впровадження	-попереднє обстеження підприємства;	50	50
	-аудит бізнес-процесів і розробка проектної документації;	80	80
	-адаптація типового рішення;	32,1	32,1
	-послуги з навчання користувачів (60 осіб).	90	90
2.Технічна підготовка	-налаштування серверного обладнання;	31,8	31,8
	-міграція даних з існуючих систем.	45,5	45,5
Витрати на 1-4 етап			329,4
6 етап реалізації проекту			
1.Технічний супровід BAS ERP-системи	Супровід системи (5% від інвестиційних витрат)	31,1	31,1
2.Оновлення BAS ERP-системи	Оновлення ПЗ та додаткові модулі	25	25
3.Консультаційне навчання персоналу	Додаткове навчальні матеріали для співробітників	15	15
4.Консультації	Консультаційні послуги по системі	20	20
Витрати на 6 етап			91,1
Протягом проектного року			
1. Витрати на сплату відсотків за кредит	Витрати на сплату відсотків за користування кредитом від АТ «КБ Приват банк» за програмою «Легкі інвестиції» (табл. 4.22)	61,9	61,9
2. Комісія, разово при видачі кредиту	Витрати на сплату комісії АТ «КБ Приват банк» за користуванням кредитом за програмою «Легкі інвестиції» 1% без застави (табл. 4.21)	6,22	6,22
Витрати на кредит+комісію			68,12
5.Разом поточних витрат (річних)			488,62

Джерело: складено і розраховано автором

Консалтингові послуги та технічна підготовка, витрати на технічний супровід і оновлення системи BAS ERP-системи, консультаційне навчання персоналу та консультації є одноразовими послугами, які не створюють окремий актив, а забезпечують введення в експлуатацію програмного забезпечення і технічний супровід після введення в дію програми. Тому їх доцільно відносити до витрат періоду, як поточні витрати і не амортизувати.

До поточних фінансових витрат віднесено і витрати на сплату відсотків за кредит за програмою «Легкі інвестиції» від АТ КБ «Приват банк» у розмірі

61,9 тис. грн і разові витрати на комісію при видачі кредиту у сумі 6,22 тис. грн.

Сумарні поточні витрати на проект з впровадження BAS ERP-системи ТОВ «Бетон Комплекс» у проектному році, становитимуть 488,62 тис. грн.

Розраховуємо основні техніко-економічні показники від впровадження запропонованого проекту BAS ERP-системи.

З урахуванням міжнародного та вітчизняного досвіду впровадження ERP-системи, враховуючи всі можливості інфляційних, економічних та інших ризиків діяльності будівельного підприємства, пропонуємо прийняти мінімальний відсоток зростання продажів, тобто чистого доходу від реалізації продукції на рівні $-1,4\%$.

При цьому базовими показниками ТОВ «Бетон Комплекс» є чистий дохід від реалізації продукції за 2024 рік - 1131214 тис. грн, загальна система оподаткування (податок на прибуток 18%). Проведемо розрахунок отриманих економічних показників і вигід від проекту.

Річний приріст чистого доходу від впровадження BAS ERP-системи:

$$1131214 \text{ тис. грн} \times 1,4\%/100\% = 15837 \text{ тис. грн.}$$

При цьому інвестиційні витрати на BAS ERP-систему становлять 622,2 тис. грн.

Річні витрати на супровід та обслуговування ERP-системи сягають 488,62 тис. грн.

Прибуток до оподаткування = $15837 \text{ тис. грн} - 488,62 \text{ тис. грн} = 15348,38 \text{ тис. грн.}$

Податок на прибуток (18%) = $15348,38 \text{ тис. грн} \times 18\%/100\% = 2762,7 \text{ тис. грн.}$

Річний чистий прибуток після сплати податку на прибуток (18%) = $15348,38 \text{ тис. грн} - 2762,7 \text{ тис. грн} = 12585,68 \text{ тис. грн.}$

Отож, сума чистого прибутку отриманого від впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» становитиме 12585,68 тис. грн.

Зведемо економічні вигоди від впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» в табл. 4.24.

Таблиця 4.24

**Економічні вигоди від впровадження BAS ERP-системи для
ТОВ «Бетон Комплекс»**

№	Показник	Значення показника
1	Приріст чистого доходу (виручки) від реалізації залізобетонної продукції, тис. грн	15837
2	Приріст поточних витрат, тис. грн	488,62
3	Прибуток до оподаткування, тис. грн	15348,38
4	Податок на прибуток, тис.грн.	2762,7
5	Приріст чистого прибутку (після вирахування податку на прибуток 18%), тис. грн	12585,68

Джерело: згруповано автором на основі розрахунків

Проведемо оцінку ефективності проекту з впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс», бо вона дозволяє порівняти прибутковість проекту з іншими потенційними інвестиціями, які також можуть бути оцінені за обліковою ставкою, що дає змогу визначити, чи є цей проект більш вигідним, ніж, наприклад, розміщення коштів на банківському депозиті або інвестування в державні облігації.

Оцінювати проект за обліковою ставкою НБУ 15,5% станом на 12.09.2025 р. важливо, оскільки ставка відображає поточну вартість грошей в економіці. Вона слугує орієнтиром для розрахунку ставки дисконтування, яка використовується для приведення майбутніх грошових потоків до їхньої сьогоденної вартості, що допомагає об'єктивно оцінити економічну доцільність проекту. Облікова ставка НБУ є основним інструментом грошово-кредитної політики в країні. Вона враховує рівень інфляції та ризику інвестування в гривні, що дозволяє отримати реалістичну оцінку прибутковості та окупності проекту, роблячи його результати більш надійними для ухвалення рішень.

Представимо вихідні дані для розрахунку ефективності проектного рішення по впровадженню BAS ERP-системи і Розрахунок дисконтованих чистих грошових потоків проекту в табл. 4.25. Зауважимо, що амортизація

BAS ERP-системи нараховується протягом 2 років (24 місяці) за встановленим терміном корисного використання - 311,1 тис. грн щорічно.

Таблиця 4.25

Вихідні дані для розрахунку ефективності проектного рішення по впровадженню BAS ERP-системи і розрахунок дисконтованих чистих грошових потоків проекту (Discounted Cash Flow - DCF) ТОВ «Бетон Комплекс»

Показники	2026 рік	2027 рік	Всього
Ставка дисконтування (облікова ставка НБУ) - 15,5%			
Тривалість життєвого циклу проекту - 2 роки			
Інвестиційні витрати, тис. грн	622,2	-	622,2
Додатковий чистий прибуток, тис. грн	12585,68	12585,68	25171,36
Приріст амортизаційних відрахувань, тис. грн	311,1	311,1	622,2
Чистий грошовий потік (Net Cash Flow - NCF), тис. грн	12896,78	12896,78	25793,56
Коефіцієнт дисконтування при 15,5% (Discount Factor - DF)	0,87	0,75	X
Дисконтований грошовий потік (DCF), тис. грн	11166	9543,6	20709,6

Джерело: розраховано автором

Проведемо комплексну оцінку економічної ефективності інвестиційного проекту з використанням основних показників інвестиційної привабливості.

1. Чистий наведений дохід (Net Present Value - NPV) (форм. 4.1):

$$NPV = \Sigma(DCF) - I_0 \quad (4.1)$$

де, NPV - чистий приведений дохід, DCF - дисконтований грошовий потік, I_0 - інвестиції.

$$NPV = 20709,6 \text{ тис. грн} - 622,2 \text{ тис. грн} = 20087,4 \text{ (тис. грн)}.$$

NPV становить 20087,4 тис. грн, й показує абсолютний розмір доходу від інвестиційного проекту, приведений до поточної вартості. Позитивне значення NPV свідчить про економічну доцільність проекту для ТОВ «Бетон Комплекс».

2. Індекс дохідності інвестицій (Profitability Index - PI) (форм. 4.2):

$$PI = \Sigma(DCF) / I_0 \quad (4.2)$$

де, PI - індекс дохідності проекту.

$$PI = 20709,6 \text{ тис. грн} / 622,2 \text{ тис. грн} = 33,3 \text{ грн.}$$

PI дорівнює 33,3 грн, та показує, скільки гривень дисконтованого грошового потоку припадає на 1 гривню інвестицій. Значення $PI > 1$ вказує на привабливість проєкту для ТОВ «Бетон Комплекс».

Отже, індекс доходності 33,3 означає, що з кожної інвестованої гривні підприємство отримає 33,3 грн дисконтованого доходу.

3. Термін окупності (Payback Period - PP) (форм. 4.3):

$$PP = I_0 / (\Sigma(DCF) / n) \quad (4.3)$$

Де, PP - термін окупності проєкту;

n - кількість років життєвого циклу проєкту.

$$PP = 622,2 \text{ тис. грн} / (20709,6 \text{ тис. грн} / 2 \text{ р.}) = 0,06 \text{ р.} \approx 22 \text{ дні}$$

PP показує період часу, протягом якого інвестиції повністю окупляються за рахунок генерованих проєктом грошових потоків. Термін окупності 22 дні, свідчить про швидке повернення інвестицій.

Показники ефективності інвестиційного проєкту внаслідок провадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» з урахуванням всіх розрахованих показників ефективності та облікової ставки НБУ 15,5% станом на 12.09.2025 року підтверджують економічну доцільність впровадження BAS ERP-системи.

Ключові показники ефективності проєкту з впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» наведено в табл. 4.26.

Таблиця 4.26

Ключові показники ефективності проєкту з впровадження BAS ERP-системи на ТОВ «Бетон Комплекс»

Показник	Абревіатура	Значення	Критерій ефективності
Чистий приведений дохід	NPV	20087,4 тис. грн	$NPV > 0$ ☒ - умова виконана
Індекс доходності	PI	33,3 грн.	$PI > 1$ ☒ - умова виконана
Термін окупності проєкту	PP	22 дня	Менший за життєвий цикл 2 роки ☒ - умова виконана

Джерело: згруповано автором

Економічними перевагами проєкту з впровадження BAS ERP-системи на ТОВ «Бетон Комплекс» є:

- 1) швидка окупність проєкту - менше ніж за 3 тижні;
- 2) висока прибутковість - кожна інвестована гривня генерує 33,3 грн доходу;
- 3) велика сума чистого дисконтованого грошового потоку - від реалізації проєкту можна отримати 20709,6 тис. грн чистого доходу;
- 4) низький ризик - мінімальні інвестиційні витрати при високих доходах.

Отже, можна зробити висновок про високу економічну ефективність проєкту впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс», який забезпечить значне підвищення економічної стабільності та оптимізацію бізнес-процесів підприємства.

Високі показники ефективності пояснюються значним масштабом діяльності підприємства (чистий дохід понад 1 млрд грн), відносно невеликими інвестиційними витратами на впровадження ERP-системи та консервативним підходом до прогнозування зростання продажів, що робить проєкт привабливим та надійним з економічної точки зору.

4.4. Обґрунтування впливу запропонованих проєктів на фінансово-економічні показники діяльності і механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс»

Для першочергового обґрунтування впливу запропонованих проєктів на фінансово-економічні показники діяльності і механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» доцільно вказати суми чистого прибутку від проєктів:

- 1) чистий прибуток ТОВ «Бетон Комплекс» від впровадження послуги факторингу з регресом від АТ «Райффайзен банк» становитиме 219471 тис. грн в проєктному році;

2) сума чистого прибутку отриманого від впровадження BAS ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс» становитиме 12585,68 тис. грн.

На рис. 4.10 побудуємо графік сум отриманого чистого доходу від двох проектів.

Рис.4.10. Чистий прибуток ТОВ «Бетон Комплекс» від впровадження послуги факторингу з регресом від АТ «Райффайзен банк» і BAS ERP-системи

Джерело: побудовано автором на основі проведених розрахунків

Впровадження факторингу з регресом на ТОВ «Бетон Комплекс» є інструментом для підвищення ліквідності та оптимізації грошових потоків, що зменшує залежність від тривалих термінів оплати за поставлену продукцію покупцям, дозволяє ефективно управляти оборотним капіталом, своєчасно фінансувати закупівлю сировини та підтримувати безперервний виробничий цикл, знижує ризики, пов'язані з неплатоспроможністю контрагентів, та створює фінансову «подушку», що є основою для забезпечення економічної стабільності.

Паралельно, автоматизація ключових бізнес-процесів за допомогою впровадження ERP-системи на ТОВ «Бетон Комплекс» є стратегічною інвестицією в операційну ефективність та зниження витрат.

BAS ERP-система інтегрує управління виробництвом, запасами, фінансовим обліком та іншими функціональними областями в єдиний інформаційний простір, що забезпечує повний контроль над собівартістю

продукції, дозволяє мінімізувати адміністративні витрати та оптимізувати використання ресурсів.

Запропоновані проекти, діючи синергетично, перетворюють ТОВ «Бетон Комплекс» зі збиткового підприємства на фінансово стійке та ефективно діюче підприємство. Вони не лише усувають поточні проблеми, як-от висока дебіторська заборгованість та неконтрольовані витрати, а й формують міцний фундамент для майбутнього зростання.

В кінцевому підсумку, це дозволить зміцнити фінансовий стан, наростити виробничі потужності та забезпечити довгострокову економічну стабільність на ринку будівельної продукції.

Наведемо порівняльний аналіз техніко-економічних показників ТОВ «Бетон Комплекс» до та після впровадження обох проектів. Для проведення порівняння за основу оберемо показники базового 2024 року (табл. 4.27).

Таблиця 4.27

Порівняльний аналіз техніко-економічних показників до і після впровадження проектів на ТОВ «Бетон Комплекс»

Показник	од. виміру	Базовий рік (2024)	Прогнозний рік (2026)	Абсолютне відхилення (+/-)	Відносне відхилення (%)
Обсяг реалізації продукції (чистий дохід)	тис. грн	1131214	1414699	283485	25,1
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	952665	952665	0	0
Валовий прибуток	тис. грн	178549	462033,6	283484,6	158,8
Фінансові витрати	тис. грн	57628	134068,6	76440,6	132,6
Амортизація нематеріальних активів	тис. грн	4832	5143,1	311,1	6,4
Адміністративні витрати	тис. грн	40174	40594,5	420,5	1
Дебіторська заборгованість	тис. грн	344020	0	-344020	-100
Чистий прибуток (збиток (-))	тис. грн	-69071	162985,7	232057	-336

Джерело: розраховано автором на основі звітності за 2024 р. і проведених розрахунків

Обсяг реалізації продукції має зростаючу динаміку з 1131214 тис. грн у 2024 році до 1414699 тис. грн у 2026 році. Абсолютне збільшення становить

283485 тис. грн, що відповідає темпу зростання 25,1%, що свідчить про успішне розширення ринкових позицій ТОВ «Бетон Комплекс» та ефективність реалізованих проєктів у збільшенні обсягів продажу.

Собівартість реалізованої продукції не зростала і залишалася на тому ж рівні - 952665 тис. грн.

Валовий прибуток ТОВ «Бетон Комплекс» значно підвищується з 178549 тис. грн у базовому році до 462033,6 тис. грн у прогностичному році. Абсолютне зростання становить 283484,6 тис. грн, що відповідає 158,8% відносного приросту. Така динаміка підтверджує ефективність впроваджених заходів та покращення рентабельності основної діяльності підприємства.

Фінансові витрати підприємства зростають більш ніж удвічі - з 57628 тис. грн до впровадження проєктів до 134068,6 тис. грн після впровадження проєктів, що складає 76440,6 тис. грн або приріст 132,6% у відносному вираженні. Таке значне зростання фінансових витрат пов'язане із залученням додаткових кредитних ресурсів для фінансування проєктів, а саме сплатою комісії за кредит АТ «КБ Приват банк» за програмою «Легкі інвестиції» та витрат на факторингову послугу.

Амортизація нематеріальних активів зазнає незначного збільшення з 4832 тис. грн до 5143,1 тис. грн, тобто на 311,1 тис. грн, що вказує на інвестиції в нематеріальні активи в рамках реалізованого проєкту впровадження BAS ERP-системи.

Адміністративні витрати ТОВ «Бетон Комплекс» мінімально зростали з 40174 тис. грн до 40594,5 тис. грн, більше на 420,5 тис. грн або 1% у відносному вираженні, що свідчить про ефективне управління витратами на проєкти.

Дебіторська заборгованість підприємства кардинально покращується, зменшуючись з 344020 тис. грн у 2024 році до 0 у 2026 році, що свідчить про повну ліквідацію дебіторської заборгованості і покращення політики управління розрахунками з покупцями та підвищення якості управління і контролю над оборотними коштами.

Чистий прибуток підприємства показав позитивну динаміку. ТОВ «Бетон Комплекс» переходить від збитку 69071 тис. грн у 2024 році до прибутку 162985,7 тис. грн у 2026 році. Абсолютне поліпшення фінансового результату становить 232057 тис. грн. Перехід від збитковості до значної прибутковості підтверджує високу ефективність впроваджених проєктів та їх позитивний вплив на загальні фінансові результати діяльності ТОВ «Бетон Комплекс».

На рис. 4.11 представимо чистий фінансовий результат до і після реалізації проєктів на ТОВ «Бетон Комплекс».

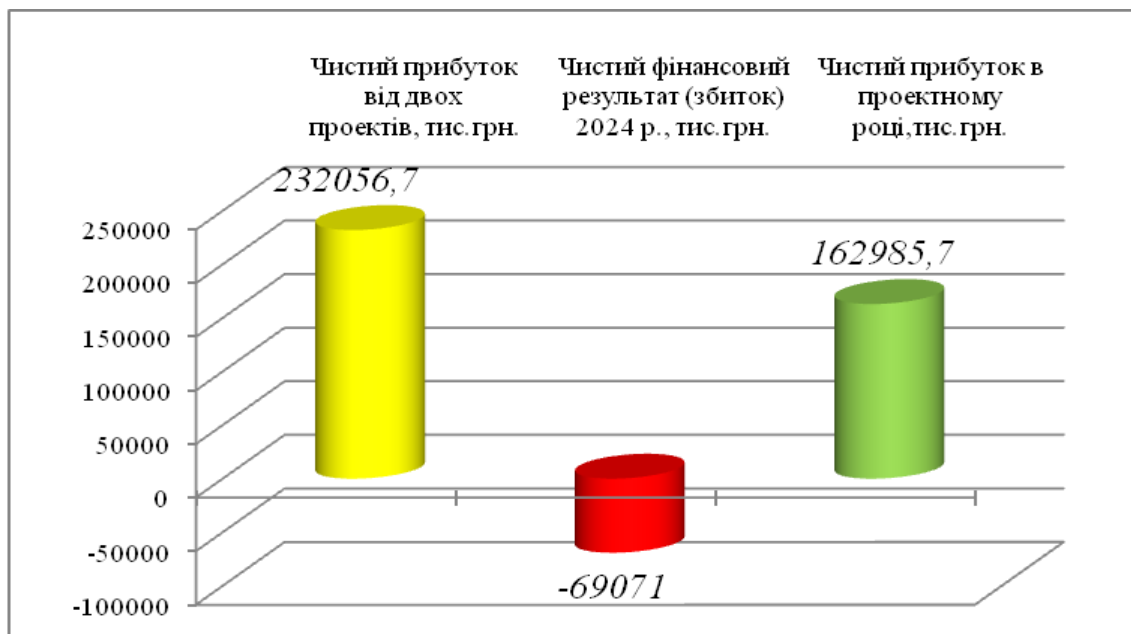

Рис. 4.11. Чистий фінансовий результат до і після реалізації проєктів на ТОВ «Бетон Комплекс»

Джерело: побудовано автором на основі проведених розрахунків

Чистий прибуток від двох проєктів становить 232056,7 тис. грн, чистий збиток базового 2024 року -69071 тис. грн перекривається отриманим від впровадження двох проєктів чистим прибутком у прогностному році, який становитиме 162985,7 тис. грн.

Діаграма ілюструє трансформацію фінансового стану ТОВ «Бетон Комплекс» - від збитків до стабільної прибутковості.

Враховавши всі розрахунки і тематику кваліфікаційної роботи сфокусовану на механізм забезпечення економічної стабільності ТОВ «Бетон

Комплекс» розрахуємо зміну показників фінансової стабільності і рентабельності ТОВ «Бетон Комплекс» до і після впровадження проєктів (табл. 4.28).

Таблиця 4.28

Зміна показників ефективності і фінансової стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» до і після впровадження проєктів

Показник	2024	Проектний рік	Зміна	
			+,-	%
Кф фінансової стійкості	0,76	1,11	0,35	46,05
Кф фінансової автономії	0,05	0,26	0,21	420
Кф концентрації позикового капіталу	0,24	0,3	0,06	25
Кф покриття необ. акт. власним капіталом	0,12	0,47	0,35	291,7
Кф співвідношення власних і залучених коштів	4,56	1,15	-3,41	-74,78
Кф фінансової залежності	18,67	3,88	-14,79	-79,22
Кф економічної стабільності	0,06	0,22	0,16	266,7
Рентабельність (збитковість (-)) діяльності, %	-1,09	12,8	13,89	-1274,3
Рентабельність (збитковість (-)) активів, %	-6,7	19,3	26	-388,1
Рентабельність (збитковість (-)) нематеріальних активів, %	-1420,9	2972	4392,9	-309,2
Продуктивність праці, тис.грн./особу	2662	3328	666	25

Джерело: розраховано автором на основі звітності за 2024 р. і проведених розрахунків

Коефіцієнт фінансової стійкості ТОВ «Бетон Комплекс» після впроваджених заходів покращиться з 0,76 до 1,11, демонструючи абсолютне зростання на 0,35 пункти або 46,05%. Досягнення значення понад 1,0 свідчить про формування стійкої фінансової структури підприємства та його здатність ефективно функціонувати в довгостроковій перспективі завдяки впровадженню проєктів. Значення коефіцієнта фінансової автономії зростає з рівня 0,05 до 0,26, що означає збільшення на 0,21 пункти. Відносне покращення вказує на зміну структури капіталу підприємства, де частка власних коштів у фінансуванні діяльності суттєво зросла. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу демонструє помірне зростання з 0,24 до 0,3, що становить приріст у 0,06 пункти або 25%. Таке збільшення частки залученого капіталу є наслідком фінансування проєктів розвитку, проте контролюється в межах прийнятних значень, не створюючи критичних ризиків для фінансової стабільності. Показник покриття необоротних активів власним капіталом кардинально покращиться з 0,12 до 0,47, що свідчить про

значне зміцнення фінансової основи підприємства, хоча досягнутий рівень все ще не забезпечує повного покриття необоротних активів власними коштами.

Динаміка коефіцієнта співвідношення власних і залучених коштів характеризується зменшенням з 4,56 до 1,15, що означає абсолютне скорочення на 3,41 пункти або 74,78%. Хоча цей показник знижується, він все ще перевищує 1, що вказує на переважання власного капіталу над позиковим і свідчить про збереження фінансової незалежності ТОВ «Бетон Комплекс». Коефіцієнт фінансової залежності суттєво покращиться, зменшуючись з критичного рівня 18,67 до прийнятного 3,88, що показує значне зниження залежності підприємства від зовнішнього фінансування та формування більш збалансованої структури капіталу. Рентабельність діяльності підприємства зростає від збитковості -1,09% до прибутковості 12,8%, підтверджуючи успішність реалізованих проектів у досягненні операційної ефективності діяльності. Показник рентабельності активів також зазнає зміни - зростає з -6,7% до позитивного 19,3%, що свідчить про оптимізацію ресурсного потенціалу компанії. Рентабельність (збитковість) нематеріальних активів показує зростаючу динаміку зі збиткового значення на рівні (-1420,9) % до позитивного показника 2972 %, і вказує на зміну ефективності використання нематеріальних активів за рахунок впровадження BAS ERP-системи та їх значний внесок у формування прибутковості підприємства. Продуктивність праці працівників зростає з 2662 тис. грн/особу до 3328 тис. грн/особу, що більше на 666 тис. грн або 25%, що відповідає темпу зростання обсягу реалізації продукції й свідчить про збереження ефективності використання трудових ресурсів при масштабуванні виробництва та підтверджує успішність організаційних змін у рамках реалізованих проектів на ТОВ «Бетон Комплекс».

Представимо зміну коефіцієнта економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» до і після реалізації проекту на рис. 4.12.

Рис. 4.12. Зміна коефіцієнта економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» до і після реалізації проєкту

Джерело: побудовано автором на основі проведених розрахунків

Розрахований коефіцієнт економічної стабільності зростає з 0,06 до 0,22, що становить приріст на 0,16 пункти або 266,7%. Незважаючи на значне відносне покращення, досягнутий рівень все ще залишається нижчим за нормативний діапазон 0,67-1,5, що вказує на необхідність подальшого зміцнення економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс». Впровадження проєктів - послуги факторингу з регресом і BAS ERP-системи на ТОВ «Бетон Комплекс» є ефективним, а чистий прибуток від двох проєктів складе суму 232056,7 тис. грн.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4

Визначаючи напрямки удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства проаналізували проблеми в даному контексті - це недосконалість системи контролю над ризиками, слабка фінансова прозорість, низький рівень автоматизації, неефективне управління персоналом, обмеженість інноваційної діяльності, слабка маркетингова стратегія і нестача фінансових ресурсів. Встановили склад інструментарію забезпечення економічної стабільності підприємства - це управлінські, економічні, кадрові, інноваційні і техніко-технологічні й маркетингові інструменти, проаналізували 7 етапів реалізації стратегії забезпечення

економічної стабільності підприємства та представили схему 4-х етапів впровадження напрямків удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства (діагностика, планування, реалізація, моніторинг).

Напрямами удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства в контексті складових є:

1) економічна безпека - це управління ризиками, антикризове управління, диверсифікація бізнесу;

2) фінансова стабільність - це фінансова політика, управління дебіторською заборгованістю, інноваційний розвиток, цифровізація (впровадження ERP та CRM-систем, оптимізація операційних витрат));

3) маркетингова стабільність - це стратегічне планування, розвиток взаємодії з клієнтами, маркетингові інструменти і сталий розвиток;

4) соціальна стабільність - розвиток людського капіталу, реалізація HRM-систем, корпоративна культура, соціальна відповідальність.

Проаналізували інвестиційні плани і програми розвитку ТОВ на 2026-2027 рр і шляхи й заходи удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності: впровадження факторингу, модернізація виробничого обладнання, впровадження ERP -системи, автоматизація складських процесів, поопераційне нормування виробничих процесів, розширення ринків збуту, впровадження енергоефективних технологій і розвиток системи якості продукції. Запропоновано впровадження двох проектів.

Перший проєкт - впровадження послуги факторингу з регресом спрямовано на вирішення проблеми критичної дебіторської заборгованості і погашення її в сумі 344020 тис. грн. У зв'язку з цим, проведено порівняльний аналіз пропозицій трьох провідних банків України, які є лідерами на ринку факторингових послуг: АТ «Райффайзен банк», АТ «ПУМБ» та АТ «Сенс банк». За результатами аналізу встановлено, що найбільш вигідні умови надає АТ «Райффайзен банк», пропонуючи авансове фінансування у розмірі 90% від вартості поставки за мінімальних витрат. Чистий прибуток ТОВ «Бетон Комплекс», отриманий від проєкту становить 219471 тис. грн.

Другий інвестиційний проєкт - це впровадження BAS ERP-системи, що розроблений як стратегічна ініціатива для довгострокового забезпечення економічної стабільності шляхом оптимізації бізнес-процесів.

Обґрунтуванням для цього проєкту слугували як внутрішні проблеми ТОВ «Бетон Комплекс», так і позитивний міжнародний досвід успішної реалізації ERP-рішень, згідно з дослідженням консалтингової компанії Panorama Consulting Solutions «2023 ERP Report» і Statista.

Дослідили переваги впровадження ERP-системи для ТОВ «Бетон Комплекс». Для реалізації проєкту було запропоновано співпрацю з компанією CONTO, яка є лідером у впровадженні BAS ERP-систем в Україні. Розрахунок інвестиційних витрат на придбання програмного забезпечення та ліцензій становив 622,2 тис. грн, які було запропоновано профінансувати за рахунок кредитної програми «Легкі інвестиції» від АТ КБ «Приват банк». Всі поточні витрати на консалтинг, навчання персоналу та технічний супровід і інші були враховані у розрахунках і склали 488,62 тис. грн.

Економічна ефективність проєктів була оцінена за основними показниками інвестиційної привабливості - чистий приведений дохід склав 20087,4 тис. грн, індекс дохідності 33,3 грн, термін окупності, який становить 22 дні. Даний проєкт забезпечить ТОВ «Бетон Комплекс» додатковий чистий прибуток у розмірі 12585,68 тис. грн. Для обґрунтування впливу двох проєктів проведено зміну техніко-економічних показників до та після їх реалізації.

Аналіз показав, що впровадження запропонованих рішень забезпечить перехід ТОВ «Бетон Комплекс» від збитків у розмірі 69071 тис. грн до значного чистого прибутку, що становитиме у прогностному році 162985,7 тис. грн, що загалом покращить рівень чистого прибутку на 232056,7 тис. грн. Впровадження проєктів оцінили з позиції впливу на зміну показників фінансової стабільності товариства. Зміна коефіцієнта економічної стабільності з 0,06 до 0,22, демонструє прогрес і зміцнення фінансової стабільності ТОВ «Бетон Комплекс».

ВИСНОВКИ

1. Механізм забезпечення економічної стійкості підприємства – це цілеспрямована система принципів, методів, інструментів, показників та управлінських рішень, спрямована на забезпечення, підтримку і відновлення економічної стійкості підприємства через координацію діяльності всіх підсистем та ефективне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Встановлено, що структура механізму забезпечення економічної стійкості підприємства включає 3 стадії - підготовчу стадію (етапи 1-5), проектну стадію (етапи 6-16) та заключну стадію (етапи 17-18), а в процесі забезпечення економічної стабільності підприємства використовується 17 видів інформації за класифікаційними ознаками. Досліджено, що алгоритм оцінювання механізму забезпечення економічної стійкості підприємства включає 6 етапів - визначення стратегічної мети, формування системи критеріїв, діагностику підприємства та зовнішнього середовища, визначення рівня розриву та розробку комплексної програми дій. Охарактеризовано систему показників оцінки економічної стабільності підприємств. Визначено нормативне значення коефіцієнта фінансово-економічної стійкості в межах 0,67-1,5 з диференціацією за сферами діяльності. Проаналізовано багаторівневий підхід до оцінки механізму забезпечення економічної стабільності підприємства через три основні підсистеми: фінансово-економічну, операційно-економічну та організаційно-економічну.

2. Проведено комплексний аналіз господарської діяльності ТОВ «Бетон Комплекс», і встановлено, що це українська компанія, заснована в 2005 році, яка входить до складу Групи компаній «ПБГ Ковальська» і спеціалізується на виробництві залізобетонних конструкцій, товарних бетонів і розчинних сумішей і займає 5,8% серед виробників залізобетонних конструкцій в Україні. Охарактеризовано основні техніко-економічні показники діяльності підприємства, зокрема, чистий дохід стабільно зростає з 599440 тис. грн у 2022 році до 1131214 тис. грн у 2024 році, однак ТОВ «Бетон Комплекс» в аналізованому періоді залишилося збитковим з чистим збитком 69071 тис.

грн у 2024 році. Проаналізовано комплексний склад поточних витрат, які зросли з 1050033 тис. грн у 2022 р. до 1341041 тис. грн у 2024 р. Проаналізовано структуру оборотних активів, загальна сума яких становила 562028 тис. грн у 2024 р. з них найбільше займала дебіторська заборгованість (68,55%) та запаси (31,13%). На основі проведеного аналізу встановлено, що проблемою ТОВ «Бетон Комплекс» є збитковість протягом 2022-2024 рр. Негативний фінансовий результат є причиною зменшення власного капіталу на 55,7% й різкого зниження коефіцієнта фінансово-економічної стабільності до 0,06 у 2024 р.

3. Проведений аналіз ризиків і факторів впливу на діяльність ТОВ «Бетон Комплекс» показав, що підприємство стикається з широким спектром загроз, основними з якими є військові ризики, які охоплюють усі сфери діяльності, від втрати майна до кадрової нестабільності. Крім того, підприємство перебуває під впливом кредитних ризиків, ризиків ліквідності, відсткової ставки та валютного ризику. За допомогою PEST-аналізу було визначено, що ключовими зовнішніми факторами, які впливають на економічну стабільність, є політична й економічна нестабільність, висока інфляція, а також зростання цін на сировину. За результатами SWOT-аналізу встановлено, що «Бетон Комплекс» має низку сильних сторінок, зокрема високу якість продукції, стабільну клієнтську базу, ефективне управління та належність до ГК «ПБГ Ковальська». Однак підприємство має і слабкі сторони, такі як залежність від циклічності будівельної галузі, висока плінність кадрів, сезонність запиту і, головне, збитковість діяльності. Розрахований стратегічний баланс показав позитивний результат (+1), який свідчить про те, що сума стратегічних активів (22 бали) перевищує суму стратегічних пасивів (21 бал) і надає підприємству певний потенціал для зростання. Коефіцієнт економічної стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» дорівнював у 2022 р. 0,14, у 2023 році 0,13 та 0,06 у 2024 році.

Проведений аналіз за методикою «Порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості» показав, що у 2024 р. показник запасу фінансової

стійкості був -27,4%, хоча і покращився з -85,4% у 2022 р. Позитивна динаміка ЗФС вказує на деякі позитивні порушення в управлінських витратах, але загалом ситуація залишається критичною. Оцінка на основі багаторівневого підходу дозволила отримати інтегральний показник економічної стійкості на рівні 0,5, що відповідає «катастрофічному» рівню, і є наслідком трьох причин: низької організаційно-економічної (-0,28) і операційно-економічної (0,62), високої фінансово-економічної стабільності (1,2).

4. Напрямами удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності підприємства в контексті складових є: економічна безпека (управління ризиками, антикризове управління, диверсифікація бізнесу); фінансова стабільність (фінансова політика, управління дебіторською заборгованістю, інноваційний розвиток, цифровізація (впровадження ERP та CRM-систем, оптимізація операційних витрат)); маркетингова стабільність (стратегічне планування, розвиток взаємодії з клієнтами, маркетингові інструменти і сталий розвиток); соціальна стабільність (розвиток людського капіталу, реалізація HRM-системи, корпоративна культура, соціальна відповідальність).

Проаналізували інвестиційні плани і програми розвитку ТОВ на 2026-2027 роки і шляхи удосконалення механізму забезпечення економічної стабільності: 1) впровадження факторингу; 2) модернізація виробничого обладнання; 3) впровадження ERP-системи; 4) автоматизація складських процесів; 5) поопераційне нормування виробничих процесів; 6) розширення ринків збуту; 7) впровадження ефективних технологій і системи розвитку; 8) поліпшення якості ЗБП. Запропоновано впровадження двох проєктів.

5. Перший проєкт - впровадження послуги факторингу з регресом, спрямованої на вирішення проблеми критичної дебіторської заборгованості та її погашення на суму 344020 тис. грн. У зв'язку з цим, проведено порівняльний аналіз пропозицій трьох провідних банків України, які є лідерами з надання факторингових послуг: АТ «Райффайзен банк»,

АТ «ПУМБ» та АТ «Сенс банк». За результатами аналізу встановлено, що найбільш вигідні умови надає АТ «Райффайзен банк», пропонуючи авансове фінансування розміром 90% від вартості ставки з найменшими витратами. Чистий прибуток отриманий від проєкту становить 219471 тис. грн.

6. Другий інвестиційний проєкт - це впровадження BAS ERP-системи, розробленої, як стратегічної ініціативи для довгострокового забезпечення економічної стабільності, шляхом оптимізації бізнес-процесів. Поштовхом до реалізації цього проєкту стали внутрішні проблеми ТОВ «Бетон Комплекс», так і позитивний міжнародний досвід успішної реалізації ERP-рішень.

Для реалізації проєкту запропоновано співпрацювати з компанією CONTO, яка є лідером у впровадженні BAS ERP-системи в Україні. Розрахунок інвестиційних витрат на отримання програмного забезпечення та ліцензії становив 622,2 тис. грн, які було запропоновано профінансувати за рахунок кредитної програми «Легкі інвестиції» від АТ КБ «Приват банк». Усі поточні витрати на консалтинг, навчання персоналу та технічний супровід та інші були враховані в розрахунках і склали 488,62 тис. грн. Економічна ефективність проєктів оцінена за показниками інвестиційної привабливості - чистий приведений дохід - 20087,4 тис. грн, індекс дохідності 33,3 грн, термін окупності - 22 дні. Даний проєкт забезпечить ТОВ «Бетон Комплекс» додатковий чистий прибуток розміром 12585,68 тис. грн.

7. Для обґрунтування впливу двох проєктів на фінансово-економічну стабільність проведено аналіз техніко-економічних показників до та після їх реалізації. Аналіз показав, що впровадження запропонованих рішень забезпечує перехід ТОВ «Бетон Комплекс» від збитків розміром 69071 тис. грн до чистого прибутку, що становитиме у прогностному році 162985,7 тис. грн. В цілому чистий прибуток від проєктів становитиме 232056,7 тис. грн. Зміна коефіцієнта економічної стабільності з 0,06 до 0,22, свідчить про економічну ефективність і зміцнення фінансової стабільності ТОВ «Бетон Комплекс» в прогностному році.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер О. О. Аналіз господарської діяльності. навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2019. 118 с.
2. АТ «Райффайзен банк». URL: <https://raiffeisen.ua/> (дата звернення: 28.09.2025).
3. Банк ПУМБ - кредити, депозити, кредитні та дебетові карти в українському міжнародному банку ПУМБ. URL: <https://www.pumb.ua/> (дата звернення: 30.09.2025).
4. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
5. Боковець В.В., Давидюк Л., Химич В. Стабільний розвиток та економічна стійкість в умовах глобалізації. *Scientific journal «Modeling the development of the economic systems»*. 2024. № 4. С. 405-409. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-53> (дата звернення: 29.09.2025).
6. Бучко І.Є. Розвиток факторингових послугу банківському секторі України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.15. С. 190-195.
7. Вакульчик О.М. Інтегральна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання під час отримання статусу уповноваженого економічного оператора. *Вісник АМСУ*. 2014. № 1 (51). С. 98–106.
8. Виноградня В. М., Бурдонос Л. І. Перспективна платоспроможність у забезпеченні фінансової стабільності підприємства. *Економічний вісник університету*. 2021. № 50. С. 162-168.
9. Вітвіцька І.В. Проблеми та перспективи розвитку факторингових послуг в Україні. URL: <http://udau.edu.ua> (дата звернення: 28.09.2025).
10. Вовчак О.Д. Факторинг: навч. посібн. Київ: Вид-во «Знання», 2012. 247 с.
11. Галушак В. В. Фінансова стійкість та фінансова стратегія підприємства як ефективне формування та використання фінансових ресурсів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 810–

813. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/171.pdf>. (дата звернення: 23.09.2025).

12. Головна. Бетон від Ковальської.
URL: <https://beton.kovalska.com/> (дата звернення: 30.09.2025).

13. Городня Т.А., Кузик Т.А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.16. С. 191–196.

14. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства. 2-ге видання: навч. посіб. Київ: Вид-во Центр учбової літератури, 2019. 304 с.

15. Дмитрієв І. А. Складання рейтингу підприємств України за оцінкою їх економічної стабільності. *Економіка транспортного комплексу: збірник наук. праць*. 2010. №16. С. 20-33.

16. Дорогань-Писаренко Л. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

17. Дропа Я.Б. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с.

18. Другова О.С., Фень В.А Теоретичні аспекти формування фінансової стійкості підприємства. *Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»*. Одеса. 2018. № 34. С.138-142.

19. Дяченко К.С, Хорева А.Ю. Методичні підходи до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL:10.32702/2307-2105-2020.11.91 (дата звернення: 27.09.2025).

20. Закревська Л. М., Чумікова Т.І. Економічна стабільність підприємства: сутність та складові елементи. *Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць*. 2016. Вип. 12 (187). С. 108-111.

21. Захарова Н. Ю. Підходи до формування й оцінки фінансової стійкості підприємства. *Бізнесінформ*. 2020. № 10. С. 307-315.

22. Карачина Н.П., Сорока Л.Ю. Теоретико-методичні засади визначення та оцінювання економічної стабільності підприємств. *Ефективна*

економіка. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4487> (дата звернення: 28.09.2025).

23. Керанчук Т. Л. Фінансова стабільність підприємства і методичні аспекти її оцінки. *Економіка України*. 2000. № 1. С. 83–87.

24. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової стабільності (Коефіцієнт фінансування). *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»*. URL: <https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/348-pokaznik-finansovoji-stabilnosti-koefitsient-finansuvannya> (дата звернення: 26.09.2025).

25. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ. Знання, 2008. 647 с.

26. Компанія CONTO. URL: <https://www.conto.com.ua/> (дата звернення: 30.09.2025).

27. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 23.09.2025).

28. Кужелюк А.В., Стаднюк Т.В. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємств машинобудівної галузі України. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 510-516.

29. Легкі інвестиції. Privatbank.ua. URL: <https://privatbank.ua/business/easy-investment> (дата звернення: 29.09.2025).

30. Ліснічук О.А., Нестерук Т.А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 454-462.

31. Любченко Н.Л. Механізм забезпечення економічної стабільності промислових підприємств: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. Х.І ОМ1М. 46 с.

32. Малик І.П., Каракаш Ю.А. Основні інструменти для забезпечення стійкого розвитку підприємства. *Сучасні підходи до управління*

підприємством: збірник тех. доповідей. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка». 2018. С. 99.

33. Офіційний портал ВРУ. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.09.2025).

34. Перетятко А. В. Дослідження сутності поняття економічна стабільність промислового підприємства. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Suek/2011_3/Peret.pdf. (дата звернення: 21.09.2025).

35. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: станом на 05 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.09.2025).

36. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII: станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення: 23.09.2025).

37. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

38. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII: станом на 14 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

39. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII : станом на 08 бер. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

40. Романишин М.І. Механізм забезпечення економічної стабільності підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.6. С. 449-258.

41. Романишин М.І., Шпак Н.О. Економічна стабільність підприємства: сутність та її складові. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: Зб. наук.-техн. пр.* Львів: РВВ НЛТУ України. 2009. № 19.10. С. 248-253.

42. Русіна Ю. О., Полозук Ю. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *Міжнародний науковий журнал International scientific journal*. 2015. № 2. С. 91–94.

43. Синькевич Н. І. Економічний аналіз: курс лекцій. Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. 97 с.

44. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Центр учбової літератури, 2013. 384 с.

45. Сологуб О. М. Забезпечення економічної стабільності підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Київ: ПВНЗ «Європейський ун-т», 2012. 20 с.

46. Степаненко Т.О. Економічна стабільність підприємства. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). С. 178-181.

47. Степаненко Т.О. Теоретичні та методичні засади сталого розвитку підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (40). № 6. С. 136-141.

48. ТОВ «Бетон Комплекс» Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/edr/00446003> (дата звернення: 22.09.2025).

49. ТОВ «Бетон Комплекс». Оpendатабот. URL: <https://opendatabot.ua/c/00446003> (дата звернення: 21.09.2025).

50. Товариство з обмеженою відповідальністю «Бетон Комплекс». URL: <https://betonkompleks.kovalska.com/> (дата звернення: 30.09.2025).

51. Учасники проєктів Вікіпедія. Ковальська (промислово-будівельна група). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Ковальська_\(промислово-будівельна_група\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ковальська_(промислово-будівельна_група)) (дата звернення: 30.09.2025).

52. Харченко О. С. Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств: дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / ПВНЗ «Європейський університет». Київ. 2015. 253 с.

53. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 09 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

54. Шандова Н.В. Управління процесами розвитку підприємств машинобудування. *Економічний простір*. 2009. № 21. С. 276- 282.

55. Шпак Н.О. Основи комунікаційного менеджменту промислових підприємств: монографія. Львів: Вид-во НУ «Льв-ка політех.», 2011. 328 с.

56. Шпак Н.О., Романишин М.І. Методи забезпечення економічної стабільності підприємств. *Науковий вісник Нац-го лісотехнічного у-ту України*. Львів : РВВ НЛТУ України. 2009. № 19.10. С. 248–253.

57. Що таке ERP система і для чого вона потрібна. Oneservice-consulting. URL: <https://www.oneservice-consulting.com/blog/other-solutions-1/що-таке-erp-система-і-для-чого-вона-потрібна-8> (дата звернення: 28.09.2025).

58. Яковенко Я.Ю. Концепція управління стійким розвитком підприємств. *Науковий вісник. ХДУ*. 2019. № 36. С.75-81.

59. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2018. Т. 29. № 3. С. 173–180.

60. Ячменьова В.М. Економічна стабільність: сутність та форми вияву. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2012. № 2/24 (II). С. 94-99.

61. Panorama Consulting Group The 2023 ERP Report. URL: <https://4439340.fs1.hubspotusercontent-na1.net/hubfs/4439340/Reports/ERP%20Report/2023-ERP-Report-Panorama-Consulting.pdf>. (дата звернення: 28.09.2025).

62. Sense Bank. URL: <https://sensebank.ua/> (дата звернення: 27.09.2025).

63. Statista - The Statistics Portal. Statista. URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення: 27.09.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма № 1 «Баланс» ТОВ «Бетон Комплекс» за 2022-2024 роки

Показник	Код рядка	2022	2023	2024
1	2	3	4	5
Актив				
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ				
НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ				
первісна вартість	1000	431	55	29
накопичена амортизація	1001	5248	4861	4861
Незавершені капітальні інвестиції	1002	4817	4806	4832
Основні засоби	1005	3220	6955	1392
первісна вартість	1010	514574	473688	434247
знос	1011	625639	636317	648742
Інші необоротні активи	1012	111065	162629	214495
Усього за розділом I	1090	31452	31552	28742
	1095	549677	512250	464410
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ				
Запаси	1100	121372	135193	174962
виробничі запаси	1101	56659	74542	87911
незавершене виробництво	1102	2636	5012	8414
готова продукція	1103	58431	51993	78636
товари	1104	3646	3646	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	409244	361803	344020
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	22134	9124	18070
з бюджетом	1135	2466	2486	943
у тому числі з податку на прибуток	1136	2465	2465	943
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	88643	18916	22216
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	345	2718	175
готівка	1166	-	-	-
рахунки в банках	1167	345	2718	175
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Інші оборотні активи	1190	4992	3646	1642
Усього за розділом II	1195	649196	533886	562028
III. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, УТРИМУВАНІ ДЛЯ ПРОДАЖУ, ТА ГРУПИ ВИБУТТЯ				
БАЛАНС	1200	-	-	-
	1300	1198873	1046136	1026438
Пасив				
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	21556	21556	21556
Резервний капітал	1415	5389	5389	5389
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	124592	97097	28026
Інші резерви	1435	-	-	-
Усього за розділом I	1495	151537	124042	54971
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	49277	29961	23882
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-	52226
Інші довгострокові зобов'язання	1515	574100	619914	640861

Продовження додатку А

1	2	3	4	5
Довгострокові забезпечення	1520	2384	2520	4054
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	2384	2520	4054
Усього за розділом II	1595	625761	652395	721023
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ				
Короткострокові кредити банків	1600	245385	130000	-
Векселі видані	1605	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	6679	7421	58715
товари, роботи, послуги	1615	98392	33693	63111
розрахунками з бюджетом	1620	5046	6650	4887
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-	-
розрахунками зі страхування	1625	1024	-	1941
розрахунками з оплати праці	1630	3933	11	6923
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3497	1464	235
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	567	567	567
Поточні забезпечення	1660	13734	13453	12743
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	43318	76440	101322
Усього за розділом III	1695	421575	269699	250444
IV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ, УТРИМУВАНИМИ ДЛЯ ПРОДАЖУ, ТА ГРУПАМИ ВИБУТТЯ	1700	-	-	-
V. ЧИСТА ВАРТІСТЬ АКТИВІВ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ	1800	-	-	-
БАЛАНС	1900	1198873	1046136	1026438

Директор ТОВ «Бетон Комплекс»

ЕП Чулков
Сергій Юрійович

Чулков С.Ю.

Головний бухгалтер ТОВ «Бетон Комплекс»

ЕП Дяченко Юлія
Вікторівна

Дяченко Ю.В.

**Форма № 2 «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Бетон Комплекс»
за 2022-2024 роки**

Назва показника	Код рядка	2022	2023	2024
1	2	3	4	5
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ				
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	599440	979863	1131214
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-	-
премії, передані у перестраховання	2012	-	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(518174)	(806595)	(952665)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-	-
Валовий прибуток	2090	81266	173268	178549
Валовий збиток	2095	-	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-	-
Інші операційні доходи	2120	214895	208366	128598
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-	-
Адміністративні витрати	2130	(35541)	(35583)	(40174)
Витрати на збут	2150	(56410)	(85412)	(119269)
Інші операційні витрати	2180	(368958)	(235134)	(161627)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	25505	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(164748)	-	(13923)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-	-
Інші доходи	2240	40	-	-
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	2241	-	-	-
Фінансові витрати	2250	(59241)	(66892)	(57628)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-	-
Інші витрати	2270	(21)	(5068)	(3599)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статі	2275	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(223970)	(46455)	(75150)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	11678	19316	6079
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	-	-
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(212292)	(27139)	(69071)

1	2	3	4	5
II. СУКУПНИЙ ДОХІД				
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-	-
Інший сукупний дохід	2445	1445	(356)	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	1445	(356)	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	1445	(356)	-
Сукупний дохід	2465	(210847)	(27495)	(69071)
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ				
Матеріальні затрати	2500	484561	720498	745280
Витрати на оплату праці	2505	84715	109392	169959
Відрахування на соціальні заходи	2510	18870	24042	37158
Амортизація	2515	53831	58975	58797
Інші операційні витрати	2520	380644	235756	276243
Разом	2550	1022621	1148663	1287437

Директор ТОВ «Бетон Комплекс»

*ЕП Чулков
Сергій Юрійович*

Чулков С.Ю.

Головний бухгалтер ТОВ «Бетон Комплекс»

*ЕП Дяченко Юлія
Вікторівна*

Дяченко Ю.В.

